

gemeente
**horst
aan de
maas**

Afwegingskader religieus erfgoed gemeente Horst aan de Maas

Voorwoord federaties Horst-Sevenum en Maasdorpen

“Geeft gij hun maar te eten” (Mc 6,37)

Als pastoor-deken van de parochies binnen de federaties Horst–Sevenum en de Maasdorpen kijk ik met grote dankbaarheid naar wat deze kerken en geloofsgemeenschappen door de jaren heen hebben betekend voor de dorpen en de mensen in onze gemeente. Generaties zijn hier gedoopt, gevormd, getrouwd en begraven. In deze gebouwen werd geloof beleefd en gemeenschap opgebouwd. Deze kerken zijn niet alleen stenen, maar dragers van herinnering, identiteit en verbondenheid.

Wanneer we vandaag kijken naar de toekomst van onze kerken en geloofsgemeenschappen, herkennen we ons soms in de leerlingen uit het Evangelie. Zij stonden met lege handen tegenover een grote menigte en voelden zich onmachtig. Hun eerste reactie was begrijpelijk: stuur de mensen weg en laat hen zelf een oplossing zoeken.

Ook wij kunnen diezelfde verleiding voelen. De werkelijkheid is dat de geloofsgemeenschap verandert, het aantal kerkgangers afneemt en de beschikbare middelen beperkter worden. Dat vraagt van ons moed om keuzes te maken — keuzes die soms pijnlijk zijn, maar noodzakelijk om ook in de toekomst een levende en geloofwaardige Kerk te blijven.

Maar Jezus kiest een andere weg. Hij zegt: “Het is niet nodig dat zij weggaan. Geeft gij hun maar te eten.” Daarmee legt Hij de verantwoordelijkheid niet buiten ons, maar juist bij ons neer. Tegelijk laat Hij zien dat het uiteindelijk niet van onze kracht afhankelijk is, maar van wat God doet met wat wij bereid zijn te geven.

Dat is ook vandaag onze opdracht als Kerk: niet in de eerste plaats het behouden van structuren of gebouwen, maar het blijven verkondigen van het Evangelie en het nabij zijn aan mensen.

Deze kerkvisie laat zien dat wij deze opdracht serieus nemen. In een zorgvuldig proces, samen met parochianen, vrijwilligers, dorpsraden en de gemeente, is gezocht naar een weg die recht doet aan zowel het verleden als de toekomst. Daarbij is geluisterd, gewogen en onderscheiden wat nodig is om als Kerk aanwezig te blijven in onze dorpen.

Wij kiezen ervoor om het sacramentele leven te concentreren op plaatsen waar het duurzaam en waardig gevierd kan worden. Tegelijk nemen wij verantwoordelijkheid voor de gebouwen die hun oorspronkelijke functie verliezen, door te zoeken naar nieuwe bestemmingen die bijdragen aan de leefbaarheid van de dorpen en recht doen aan hun geschiedenis en betekenis.

Maar de toekomst van de Kerk ligt niet alleen in gebouwen. Zij ligt vooral in mensen: in kleine en grote gemeenschappen die blijven samenkomen, die zorg dragen voor elkaar, die zoeken naar zin en die openstaan voor het Evangelie. Ook daar waar een kerkgebouw een andere bestemming krijgt, blijft de Kerk aanwezig — in ontmoeting, in nabijheid en in dienstbaarheid.

De broodvermenigvuldiging leert ons dat God werkt met wat beschikbaar is. Wat weinig lijkt, kan in Zijn handen tot overvloed worden. Zo willen ook wij kijken naar wat ons is toevertrouwd: onze kerken, onze gemeenschappen en ons geloof. Niet als een probleem, maar als een beginpunt.

Ik ben ervan overtuigd dat deze weg, hoe uitdagend ook, een weg van hoop is. Niet omdat alles blijft zoals het was, maar omdat wij ons blijven richten op wat wezenlijk is: het samenleven als gemeenschap, het omzien naar elkaar en het blijven zoeken naar God in het midden van ons bestaan.

Met vertrouwen kijken wij daarom naar de toekomst. In verbondenheid met elkaar en met allen die zich inzetten voor onze dorpen, willen wij blijven bouwen aan een Kerk die, ook in veranderende omstandigheden, nabij is aan mensen en van betekenis blijft voor de samenleving.

Pastoor-deken Wilson Varela

Federaties Horst-Sevenum en Maasdorpen, april 2026

Voorwoord gemeente Horst aan de Maas

Onze kerken zijn veranderd

Onze kerken zijn veranderd. Niet plotseling, maar geleidelijk, gedurende de afgelopen decennia. Niet bewust, maar als een gevolg van onze tijd.

Wat we koesteren zijn onze herinneringen aan de kerkelijke vieringen. De kerk waar we beloofden dat we goed voor onze kinderen zouden zorgen. Waar we elkaar trouw beloofden. Waar we afscheid namen van onze dierbaren. En waar we, dagelijks of wekelijks, onze zonden overdachten en onze dank uitten voor het leven.

Daarnaast koesteren we de kerkgebouwen. Symbolen van een gemeenschap. Een gemeenschap die in deze tijd op andere manieren vorm krijgt. Voor sommigen nog altijd in en rond de kerk, voor anderen op nieuwe manieren en andere plaatsen. Onze gewoonten zijn veranderd, maar de behoefte aan ontmoeting, zingeving en verbondenheid is gebleven.

Ook in ons landschap koesteren we de kerken, markante en herkenbare plekken. De torens die midden in onze dorpen staan. Onderweg naar ons dorp is de toren het baken, het symbool van thuiskomen. Het gebouw blijft het herkenningspunt, ook wanneer het gebruik verandert.

De kerkklok in de toren geeft ons de tijd. De klok luidt dat het tijd is om naar huis te gaan om te eten. Of om op te houden met werken en te ontspannen.

Vaak liggen rondom die torens en kerken onze dierbaren begraven. Plekken van stilte en rust. Plekken om te herdenken en stil te staan bij onze vergankelijkheid.

Onze kerken veranderen

Als we niets doen, vervallen de gebouwen en gaan ze uiteindelijk verloren. Dat willen, dat moeten we voorkomen. De vraag van onze tijd is hoe we dat behoud samen vorm willen geven. Behoud van de gebouwen door gebruik van de gebouwen. Verandering van functie, met respect voor het verleden en met oog voor de betekenis die deze plekken hebben voor mensen en gemeenschappen. En met de wetenschap dat als we niets doen, de gebouwen met hun torens zullen verdwijnen uit onze dorpen en uit ons landschap.

Gemeenschappen geven we in deze tijd op andere manieren vorm. In dorpshuizen, in onze verenigingen, door eetpunten voor ouderen en door soezen voor jongeren en in tal van sociale initiatieven.

Onze kerkgebouwen, de symbolen van onze gemeenschap, zullen we op nieuwe manieren moeten gaan gebruiken om ze in onze dorpen te behouden. Zo kunnen zij ook in de toekomst voor ons van betekenis blijven.

Laten we samen het gesprek voeren hoe we dit gaan doen. Laten we met een open blik nieuwe initiatieven beoordelen en zo behouden wat ons dierbaar is.

Riny Coenders

Wethouder - gemeente Horst aan de Maas, april 2026

Inhoudsopgave

- ▶ 1. Inleiding
 - 1.1 Aanleiding
 - 1.2 Opbouw document

- ▶ 2. Toekomstig gebruik
 - 2.1 Beleid
 - 2.2 Afweging
 - 2.3 Gemeente Horst aan de Maas en de pastorale visie
 - 2.4 Reeds doorlopen participatie
 - 2.5 Prognose gebruik kerkgebouwen
 - 2.6 Prognose Federatie Maasdorpen
 - 2.7 Prognose Federatie Horst-Sevenum
 - 2.8 Tijdlijn

- ▶ 3. Beoordelingscriteria
 - 3.1 Beoordeling individuele herbestemmingstrajecten
 - 3.2 Vooroverleg en formele procedure
 - 3.3 Toelichting participatie

- ▶ 4. Overzichtskaart

- ▶ 5. Kerkenpaspoorten

- ▶ **Bijlage 1**
Behoeften en kansen vanuit de participatie

- ▶ **Bijlage 2**
Referenties

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

De gemeente Horst aan de Maas heeft, in samenwerking met de parochiefederaties Horst–Sevenum en de Maasdorpen en in samenspraak met de dorpsgemeenschappen, de behoefte uitgesproken om te komen tot een integraal afwegingskader voor de toekomst van de kerkgebouwen binnen de gemeente. De geloofsgemeenschappen binnen de gemeente bevinden zich in een periode van verandering. De betrokkenheid bij het kerkelijk leven neemt af en het aantal actieve gelovigen is in veel kernen kleiner geworden. Dit heeft directe gevolgen voor het gebruik en het beheer van de kerkgebouwen.

Tegelijk hebben deze gebouwen een grote betekenis voor de dorpen, niet alleen als plaats van geloof, maar ook als beeldbepalend onderdeel van de leefomgeving en als drager van geschiedenis en identiteit. De gemeente is geen eigenaar van deze kerkgebouwen, maar onderkent het maatschappelijk en cultureel belang ervan. Vanuit die verantwoordelijkheid neemt de gemeente een meedenkende rol aan bij het zoeken naar toekomstbestendige oplossingen, waarbij behoud, aangepast gebruik of herbesteding zorgvuldig worden afgewogen.

Doel van dit document is het bieden van een afwegingskader dat richting geeft aan deze keuzes, met oog voor zowel de pastorale realiteit van de geloofsgemeenschappen als de bredere maatschappelijke betekenis van de kerkgebouwen binnen de gemeente.

1.2 Opbouw document

Allereerst wordt de achtergrond van het afwegingskader voor religieus erfgoed geschetst. Daarbij komen de mogelijke toekomstscenario's en de gemaakte afwegingen aan bod, gevolgd door de gemeentelijke en pastorale visie op het gebruik en de herbesteding van kerkgebouwen.

Vervolgens wordt het reeds doorlopen participatietraject beschreven. Hierbij wordt ingegaan op de betrokkenheid van parochianen, dorpsgemeenschappen en andere belanghebbenden. Op basis van deze brede inventarisatie voor alle kerkgebouwen is als resultaat per federatie en per kerkgebouw een prognose opgesteld. Deze prognose geeft richting aan de ontwikkelperspectieven voor de komende 5, 10 en 20 jaar.

Daarna volgt een hoofdstuk waarin wordt uiteengezet hoe de gemeente individuele herbestedingsinitiatieven beoordeelt. Hierbij worden de gehanteerde beoordelingscriteria, de hoofdlijnen van de procedure en de eisen aan het te doorlopen participatietraject toegelicht.

Per kerkgebouw is vervolgens een zogenoemd kerkenpaspoort opgenomen. Dit paspoort bevat onder meer de locatie, tekeningen, basisinformatie en een beschrijving van de maatschappelijke en culturele waarde van het gebouw. De kerkgebouwen worden hiermee individueel gepresenteerd, aangevuld met een overzichtelijke inventarisatie van sociaal-maatschappelijke, ruimtelijk-economische en kerkelijke aspecten.

Het document wordt afgesloten met twee bijlagen: een uitgebreide toelichting op de per federatie opgestelde prognoses en een selectie van referentieprojecten van herbestede kerkgebouwen ter inspiratie.

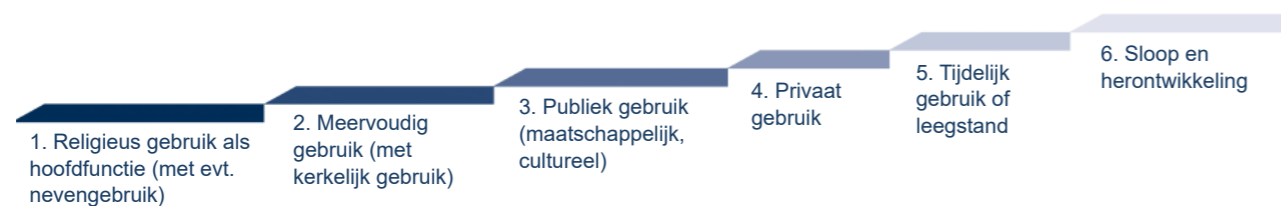
2. Toekomstig gebruik

2.1 Beleid

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) heeft als primair doel het behoud van (rijks) monumentale kerkgebouwen. Om dat doel te bereiken is het noodzakelijk om álle kerkgebouwen in samenhang te bezien: van alle tijden, van alle geloven, monumentaal en niet-monumentaal. In de Omgevingsvisie Horst aan de Maas 2024 zijn onder andere ambities geformuleerd rondom de vitaliteit van de kernen en rondom het behouden en beleefbaar maken van erfgoed. In het gemeentelijk erfgoedbeleid is uitgewerkt hoe we dit doen: enerzijds door het erfgoed te beschermen en anderzijds door nieuwe functies mogelijk te maken die recht doen aan het gebouw en de omgeving van het gebouw. De belangen van alle betrokken partijen (eigenaren, gemeenten, burgers en erfgoedorganisaties) worden daarbij onderling gehoord en gewogen. In gezamenlijkheid wordt zo een duurzaam toekomstperspectief ontwikkeld voor de kerkgebouwen: het afwegingskader religieus erfgoed. Dit afwegingskader wordt als uitwerking toegevoegd aan het gemeentelijk erfgoedbeleid.

2.2 Afweging

De mogelijkheden in het gebruik van de kerkgebouwen van Horst aan de Maas zijn onder te verdelen in de volgende scenario's:

Voor het maken van keuzes over de (nieuwe) bestemming van de kerkgebouwen binnen de gemeente is het van belang alle kerken binnen de parochies in samenhang te bekijken. Zo ontstaat een overzicht waarin pastorale keuzes, maatschappelijke verantwoordelijkheid en zorg voor erfgoed met elkaar in evenwicht gebracht kunnen worden.

Hierbij worden de volgende afwegingen gemaakt:

- welke kerkgebouwen blijven in religieus gebruik;
- welke kerkgebouwen staan open voor ander gebruik naast het religieuze gebruik;
- welke kerkgebouwen zullen hun religieuze gebruik verliezen en in principe herbestemd kunnen worden;
- welke kerkgebouwen worden (gedeeltelijk) gesloopt of fysiek aangepast;
- voor welke kerken wordt een time-out afgesproken omdat nog niet duidelijk is wat het toekomstperspectief van die gebouwen zal zijn.

2.3 Gemeente Horst aan de Maas en de pastorale visie

De toekomst van de parochiegebouwen binnen de federaties Horst–Sevenum en Maasdorpen staat niet op zichzelf, maar maakt deel uit van een bredere pastorale en maatschappelijke ontwikkeling. De Kerk bevindt zich in een tijd van verandering, waarin het aantal actieve gelovigen afneemt en de beschikbare middelen onder druk staan. Tegelijk ziet de kerkgemeenschap binnen onze gemeente het als haar blijvende missie om aanwezig en betrokken te zijn in de samenleving, mensen met elkaar te verbinden en bij te dragen aan zingeving en gemeenschapsvorming.

Tegen deze achtergrond is in de afgelopen jaren een zorgvuldig en breed gedragen proces doorlopen. In bijeenkomsten, dialoogrondes en verkenningen is geluisterd naar parochianen, vrijwilligers, dorpsraden en andere betrokkenen. Deze gesprekken hebben niet alleen inzicht gegeven in mogelijke functies van de kerkgebouwen, maar vooral ook in de betekenis die deze gebouwen hebben voor de dorpen en hun inwoners. Daarbij kwam een grote betrokkenheid naar voren, maar ook een groeiend besef dat het huidige aantal kerkgebouwen en hun gebruik niet op dezelfde wijze kan worden voortgezet.

Dit vraagt om keuzes die zowel realistisch als toekomstgericht zijn. In deze visie wordt daarom bewust gekozen voor een concentratie van het sacramentele leven in een beperkt aantal kerken. Binnen de federatie Horst–Sevenum vervult de Sint Lambertuskerk in Horst deze rol als hoofdkerk. Binnen de federatie Maasdorpen gaat de voorkeur uit naar de Sint Gertrudiskerk in Lottum als hoofdkerk. Als alternatief kan de parochiekerk H. Naam Jezus in Broekhuizenvorst in beeld komen. Deze kerken vormen de centrale plaatsen waar de viering van de Eucharistie en de bediening van de sacramenten op duurzame en waardige wijze kunnen plaatsvinden.

Daarnaast blijven enkele kerken behouden vanwege hun specifieke betekenis, ligging of gebruik. Tegelijkertijd wordt voor andere kerkgebouwen ingezet op een zorgvuldige herbestemming, waarbij gezocht wordt naar functies die bijdragen aan de leefbaarheid van de dorpen en die recht doen aan de geschiedenis en het karakter van de gebouwen.

Deze keuzes betekenen niet dat de Kerk zich terugtrekt uit de dorpen. Integendeel: juist door deze concentratie ontstaat ruimte om op nieuwe manieren aanwezig te zijn in de lokale gemeenschap. De Kerk blijft zichtbaar en betrokken, niet alleen in gebouwen, maar vooral in mensen, in ontmoeting en in concrete vormen van nabijheid. Pastoraal werk, catechese en diaconale initiatieven blijven ook buiten de centrale kerken hun plaats houden.

2.4 Reeds doorlopen participatie

Voorafgaand aan de totstandkoming van dit 'Afwegingskader religieus erfgoed' hebben binnen de verschillende kerkgemeenschappen in de gemeente Horst aan de Maas participatietrajecten plaatsgevonden. Deze trajecten zijn voortgekomen uit eerdere en nog lopende herbestemmingsonderzoeken.

Binnen de gemeente Horst aan de Maas zijn 18 kerkgebouwen gelegen. Van deze kerkgebouwen is één kerkgebouw inmiddels herbestemd, de H. Norbertuskerk in Horst. In Evertsoord maakt het kerkgebouw onderdeel uit van de Penitentiare Inrichting (PI) Ter Peel. Eén kerkgebouw, De Schuilplaats, is in gebruik als bijeenkomstgebouw voor de protestantse gemeente. Vanwege deze reeds vastgestelde functies en het specifieke gebruik van deze gebouwen is voor deze drie kerkgebouwen geen afzonderlijk participatietraject doorlopen.

Voor de overige kerkgebouwen is door de katholieke kerkgemeenschappen een overlegstructuur ingericht. Per kern zijn meerdere bijeenkomsten georganiseerd waarin is geïnventariseerd welke opvattingen en aandachtspunten leven met betrekking tot de toekomstvisie voor het kerkgebouw. Deze inventarisaties zijn tot stand gekomen in samenspraak met parochianen, vrijwilligers, dorpsraden en andere betrokkenen, en in nauwe afstemming met de pastoor-deken en de kerkbesturen, als formele en juridische vertegenwoordigers van de parochies.

Daarnaast hebben de federaties enquêtes gehouden binnen de dorpsgemeenschappen om de behoeften en kansen te inventariseren. De uitkomsten van de bijeenkomsten zijn vastgelegd in verslagen. De Parochiefederatie-besturen van Horst-Sevenum en Maasdorpen hebben deze resultaten vervolgens gebundeld en vastgelegd in een document waarin de opgehaalde inzichten zijn vertaald naar een visie op de toekomst van de kerkgebouwen.

Daarnaast zijn per kerk herbestemmingsstudies uitgevoerd, die eveneens in samenspraak met de lokale gemeenschappen tot stand zijn gekomen.

Naast feitelijke gegevens over het gebruik van de kerkgebouwen en de ontwikkeling van de geloofsgemeenschappen, is ook gekeken naar de bredere sociaal-maatschappelijke context van de dorpen. Daarbij is aandacht besteed aan behoeften en kansen binnen de gemeenschap, evenals aan de rol die het kerkgebouw daarin kan vervullen.

De inventarisaties bevatten daarnaast een verkenning van ruimtelijk-economische mogelijkheden, waarbij mogelijke toekomstige functies zijn onderzocht die kunnen bijdragen aan de leefbaarheid en vitaliteit van de dorpen.

Deze informatie vormt geen op zichzelf staande analyse, maar dient als onderbouwing voor de bredere pastorale visie en de keuzes die in dit document worden gemaakt. Per kerkgebouw wordt zo inzicht gegeven in de huidige betekenis en de mogelijke ontwikkelrichtingen, in samenhang met de toekomst van de geloofsgemeenschappen in de gemeente Horst aan de Maas.

Indien in een latere fase een nieuwe of aangepaste vraag over de herbestemming van een kerkgebouw ontstaat, wordt opnieuw een participatieproces doorlopen. Dit kan voortbouwen op de eerder uitgevoerde participatietrajecten en de reeds verzamelde inzichten, of worden opgezet als een volledig nieuw traject zoals in paragraaf 3.3. wordt omschreven. Op deze manier wordt gewaarborgd dat alle relevante partijen en belanghebbenden opnieuw worden betrokken en dat de maatschappelijke betekenis en lokale context van het kerkgebouw worden meegenomen bij de besluitvorming.

Ter inspiratie zijn in bijlage 2 enkele voorbeelden opgenomen van kerkgebouwen die een nieuwe functie hebben gekregen.

2.5 Prognose gebruik kerkgebouwen

In onderstaande tabellen wordt per kerkgebouw een indicatieve ontwikkelrichting geschetst voor de komende 5, 10 en 20 jaar. Deze aanduidingen zijn gebaseerd op de pastorale visie zoals in dit document beschreven en geven richting aan de toekomstige inzet van de kerkgebouwen.

Het betreft nadrukkelijk geen definitieve besluitvorming, maar een ontwikkelperspectief dat afhankelijk is van pastorale behoeften, draagvlak binnen de geloofsgemeenschap en verdere uitwerking in overleg met betrokken partijen.

In enkele gevallen wordt gesproken over een mogelijke gebedsruimte of kapel; deze is steeds afhankelijk van de daadwerkelijke pastorale behoefte en de ontwikkeling van de geloofsgemeenschap.

In bijlage 1 is een uitgebreide toelichting op de prognose en de pastorale visie voor de komende 5, 10 en 20 jaar opgenomen.

2.6 Prognose Federatie Maasdorpen

Federatie Maasdorpen

	5 jaar	10 jaar	20 jaar
Sint Gertrudis Lottum	1e optie hoofdkerk van de federatie	1e optie hoofdkerk van de federatie	1e optie hoofdkerk van de federatie (mogelijk in aangepaste schaal)
Sint Johannes de Doper Meerlo	Verkenning van herbestemming, met een mogelijke gebedsruimte afhankelijk van de pastorale behoefte	Herbestemd, met eventuele gebedsruimte indien daar behoefte aan blijft	Herbestemd
OLV Troosteres der bedrukten Tienray	Behoud van de Lourdesgrot en voorbereiding op herbestemming van de kerk	Bedevaardkapel met herbestemd kerk	Bedevaardkapel met herbestemd kerk
Sint Lambertus Swolgen	Kerk met liturgische functie en beperkte nevenfuncties (rustpunt en museale functie)	Beperkt liturgisch gebruik (met name uitvaarten en huwelijksvieringen) Andere nevenfuncties	Beperkt liturgisch gebruik (met name uitvaarten en huwelijksvieringen) Andere nevenfuncties
Naam van Jezus Broekhuizenvorst	2e optie hoofdkerk van de federatie. Behoud van kerk en kapel (Mgr. Schraven)	2e optie hoofdkerk van de federatie. Behoud van kerk en kapel, met passend nevengebruik	2e optie hoofdkerk van de federatie. Behoud van kerk en kapel, met passend nevengebruik
Sint Nicolaas Broekhuizen	Beperkt liturgisch gebruik (met name uitvaarten en huwelijksvieringen)	Herbestemming	Herbestemd
OLV Tenhemelopneming Grubbenvorst	Voorbereiding op herbestemming	Herbestemd	Herbestemd

2.7 Prognose Federatie Horst-Sevenum

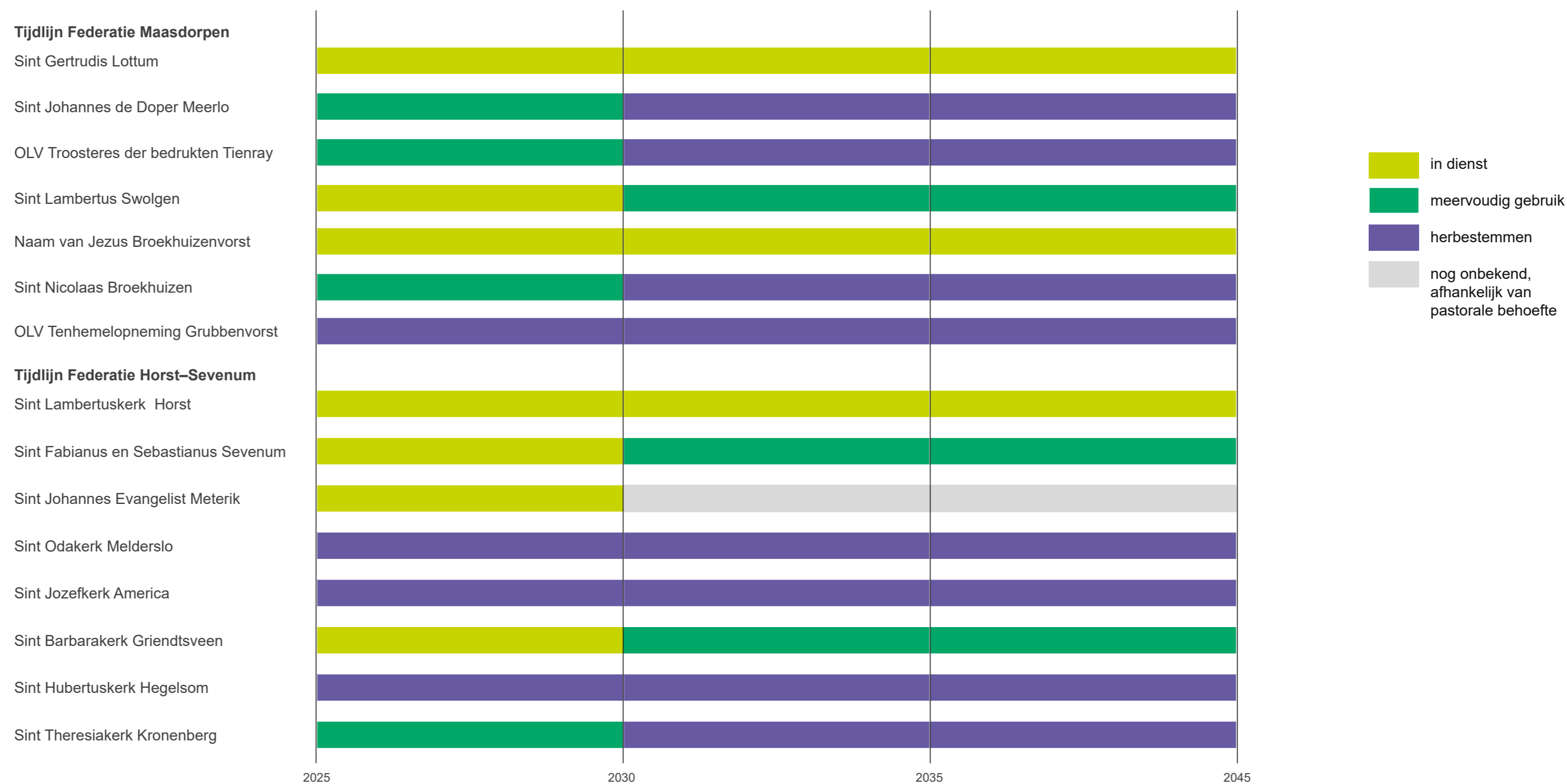
De prognose voor het gebruik per kerkgebouw uitgezet in de komende 5, 10 en 20 jaar voor de Federatie Horst-Sevenum.

Federatie Horst–Sevenum

	5 jaar	10 jaar	20 jaar
Sint Lambertuskerk Horst	Hoofdkerk met centrale liturgische functie en aanvullende museale functie	Hoofdkerk met regionale uitstraling (liturgie, erfgoed en publieksfunctie)	Centrale kerk voor Horst aan de Maas met blijvende liturgische en maatschappelijke betekenis
Sint Fabianus en Sebastianus Sevenum	Dorpskerk met liturgie en gemeenschapsfunctie	Liturgie gecombineerd met nevengebruik	Aangepaste kerk met liturgie en aanvullend gebruik
Sint Johannes Evangelist Meterik	Kerk met liturgische functie (Poolse gemeenschap)	Voortzetting afhankelijk van pastorale noodzaak	Heroriëntatie bij veranderend gebruik
Sint Odakerk Melderslo	Vorbereiding herbestemming	Herbestemd	Herbestemd
Sint Jozefkerk America	Verkenning herbestemming	Herbestemd	Herbestemd
Sint Barbarakerk Griendtsveen	Kleinschalige kerk met liturgie en nevengebruik	Beperkt liturgisch gebruik (met name uitvaarten en huwelijksvieringen)	Behoud als gebedsplaats met aanvullende functies
Sint Hubertuskerk Hegelsom	Vorbereiding herbestemming	Herbestemd	Herbestemd
Sint Theresiakerk Kronenberg	Gebedsruimte (kapel) met gedeeltelijke herbestemming	Herbestemming met behoud gebedsruimte	Herbestemming met mogelijk behoud gebedsruimte

2.8 Tijdlijn

Tijdlijn gebruik per kerkgebouw uitgezet in de komende 5, 10 en 20 jaar. De termijnen geven een indicatie, maar kunnen wijzigen en zijn afhankelijk van het moment waarop initiatieven zich aandienen.

3. Beoordelingscriteria

3.1 Beoordeling individuele herbestemmingstrajecten

De hiervoor weergegeven prognose laat de verwachting zien voor het religieus gebruik per kerkgebouw, of een gebouw geheel of gedeeltelijk aan de eredienst onttrokken zal worden en op welke termijn dit naar verwachting zal plaatsvinden. De prognose biedt daarmee inzicht aan inwoners en gebruikers maar kan ook fungeren als uitnodiging aan initiatiefnemers. Hierna schetsen we op welke manier de gemeente zal handelen wanneer sprake is van een individueel herbestemmingstraject waarbij sprake is van (gedeeltelijke) transformatie. Ook beschrijven we hier wat we in dat geval verwachten van een initiatiefnemer.

In de beoordeling van het initiatief vindt afweging plaats langs de volgende criteria:

a. Basisuitgangspunt is behoud van het gebouw, vanuit de functie van het gebouw in zijn omgeving

Bij plannen voor herbestemming geldt behoud van het kerkgebouw als leidend uitgangspunt. De beoordeling vindt plaats vanuit de historische, ruimtelijke en maatschappelijke functie die het gebouw vervult of heeft vervuld in zijn directe omgeving. Kerkgebouwen zijn vaak beeldbepalend, centraal gelegen en sterk verbonden met de identiteit en structuur van de wijk of gemeenschap. Nieuwe functies worden in beginsel zodanig ingepast dat de herkenbaarheid, betekenis en relatie met de omgeving behouden blijven of worden versterkt.

b. Cultuurhistorische en erfgoedwaarden van het gebouw

De cultuurhistorische en erfgoedwaarden van het kerkgebouw vormen een essentieel onderdeel van de afweging bij herbestemming. De initiatiefnemer laat daartoe aanvullend bouw- en cultuurhistorisch onderzoek uitvoeren. Het onderzoeksrapport brengt de waarden, karakteristieke onderdelen en ontwikkelingsgeschiedenis van het gebouw in beeld en fungeert als referentiekader voor de mate waarin toekomstige ingrepen aan het gebouw mogelijk zijn. Daarmee biedt het rapport een inhoudelijke onderbouwing voor zorgvuldige en transparante besluitvorming over behoud, aanpassing en herbestemming.

c. Ruimtelijke en stedenbouwkundige inpassing

Bij de beoordeling van herbestemmingsplannen wordt bezien in hoeverre het plan ruimtelijk en stedenbouwkundig passend is binnen zijn omgeving. Het kerkgebouw en eventuele toevoegingen dienen aan te sluiten bij de schaal, structuur en identiteit van de bestaande bebouwing en openbare ruimte, en de ruimtelijke kwaliteit van de omgeving te behouden of te versterken.

d. Programma's en opgaves voor de (specifieke) kern, op basis van dan vigerend beleid

Bij de beoordeling van herbestemmingsplannen wordt bezien in hoeverre het initiatief aansluit bij de geldende opgaven en beleidsdoelstellingen voor de betreffende kern. Daarbij wordt onder meer getoetst aan het vigerende beleid op het gebied van maatschappelijke voorzieningen en volkshuisvesting, evenals andere relevante gemeentelijke of bovenlokale beleidskaders.

e. Maatschappelijke meerwaarde

De maatschappelijke meerwaarde van een herbestemming wordt beoordeeld aan de hand van de bijdrage die het initiatief levert aan de leefbaarheid, sociale samenhang en het voorzieningenniveau in de omgeving. Daarbij wordt onder meer gekeken naar de mate van (semi)publieke toegankelijkheid, het gebruik door verschillende doelgroepen en de aansluiting bij actuele maatschappelijke opgaven en lokale behoeften.

3.2 Vooroverleg en formele procedure

Indien plannen voor een kerkgebouw worden uitgewerkt waarbij andere functies en activiteiten worden gepland dan opgenomen in de vigerende juridisch-planologische mogelijkheden, dan is vooroverleg noodzakelijk. De initiatiefnemer wordt in dit traject verzocht om het plan voor te leggen voor een verkennend gesprek over de wenselijkheid. Hierna volgt het verzoek om het plan uit te werken ten behoeve van het gesprek over de haalbaarheid. Na een (positieve) afronding van de fase van vooroverleg start het formele traject. Afhankelijk van de aard en omvang van het initiatief is de te doorlopen procedure ofwel:

- een omgevingsvergunning voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit (BOPA), of
- een wijziging van het omgevingsplan.

In beide procedures is het aan de initiatiefnemer om aan te tonen dat het initiatief leidt tot een evenwichtige toedeling van functies aan locaties (ETFAL). De gemeente vindt het daarbij belangrijk dat de initiatiefnemer een omgevingsdialoog voert volgens de aanpak zoals omschreven onder 3.3.

De gemeente is het bevoegd gezag voor de procedure die nodig is voor het initiatief en heeft in het proces een faciliterende rol. Bij een BOPA is het college van burgemeester en wethouders het bevoegd gezag, bij een wijziging van het omgevingsplan is dit de gemeenteraad. De initiatiefnemer is verantwoordelijk voor het voorbereiden van de plannen en voor het maken van (financiële) afspraken met de eigenaar van het gebouw/ de locatie. Het onderhoud van de kerken blijft tot aan het definitieve moment van verkoop bij de parochie.

3.3 Toelichting participatie

Bij een voornemen tot herbestemming van een kerkgebouw wordt participatie ingezet als onderdeel van een zorgvuldig en gefaseerd proces. Kerkgebouwen hebben een breed maatschappelijk belang: ze vervullen niet alleen een religieuze functie, maar zijn ook herkenbare symbolen van cultuur, geschiedenis en gemeenschap. Ze bieden sociale en emotionele ankerpunten door gezamenlijke rituelen zoals dopen, trouwen en rouwen, en dragen bij aan de stedenbouwkundige structuur van een dorp of wijk. Dit betekent dat herbestemming zorgvuldig moet aansluiten bij zowel de praktische mogelijkheden als de betekenis die het gebouw voor verschillende groepen heeft.

Voor het inrichten van het participatieproces bij herbestemming van een kerkgebouw wordt aansluiting gezocht bij de Participatieaanpak Horst aan de Maas en kan gebruik gemaakt worden van het stappenplan inwonersparticipatie. Aan het begin van ieder traject wordt een analyse gemaakt van relevante betrokken partijen, kansen en risico's. Op basis hiervan wordt een participatieaanpak op maat vastgesteld, waarbij wordt gekeken naar de specifieke context en gevoeligheid van het onderwerp. De uitkomsten van het participatieproces worden gedocumenteerd en meegenomen in de verdere planvorming en besluitvorming, zodat de verschillende betekenislagen van het kerkgebouw behouden en gerespecteerd blijven.

Hiernaast is een tabel afgebeeld met een algemeen stappenplan voor participatie bij (onderzoek naar) herbestemming van kerkgebouwen, waarbij de initiatiefnemer verantwoordelijk is voor het doorlopen van deze stappen.

Stap	Actie	Betrokkenen	Doel/ Output
1. Aanleiding	Identificeren van wens of noodzaak tot herbestemming	Eigenaar kerkgebouw, kerkelijke organisatie	Vaststellen aanleiding en kaders voor proces
2. Verkenningfase	Eerste overleg over situatie, toekomstperspectief en randvoorwaarden	Eigenaar kerkgebouw, kerkelijke organisatie	Inzicht in gebruik, mogelijkheden en gevoeligheden; afweging vertrouwelijkheid
3. Analyse stakeholders	Inventarisatie van relevante partijen en afweging van kansen/risico's	Projectteam, gemeente, kerkelijke organisatie	Lijst betrokkenen; plan voor participatievorm en -moment
4. Keuze participatieniveau	Bepalen mate van participatie (informerende, raadplegen, adviseren, samenwerken/ coproduceren)	Projectteam, gemeente, kerkelijke organisatie	Gedefinieerd participatieniveau per partij/fase
5. Uitvoering participatie	Organiseren van bijeenkomsten, gesprekken, enquêtes, werksessies	Omwonenden, dorpsgemeenschappen, erfgoedorganisaties, maatschappelijke partijen	Opbrengsten, ideeën en input uit de gemeenschap
6. Vastlegging en vervolg	Documenteren resultaten en terugkoppeling	Projectteam, kerkelijke organisatie, overige betrokkenen	Participatieverslag; input voor verdere planvorming en besluitvorming

Tijdens de in hoofdstuk 2 omschreven participatie is vanuit alle kerkdorpen aangegeven het behoud van de kerk als gebouw belangrijk te vinden. Zoals op de overzichtskaart in het volgende hoofdstuk is weergegeven kennen vrijwel alle gebouwen reeds een bepaalde bescherming via de status van Rijksmonument, gemeentelijk monument of karakteristiek pand. In vervolg op de breed gedragen wens tot behoud is het beleidsvoornemen om de twee gebouwen met status karakteristiek en de twee gebouwen zonder status aan te wijzen als gemeentelijk monument. Deze status heeft geen effect op de wijze waarop de beoordelingscriteria worden toegepast. Wel biedt dit initiatiefnemers aanvullende kansen om gebruik te maken van subsidiemogelijkheden.

4. Overzichtskaart

Federatie Maasdorpen

1. Sint Gertrudiskerk Lottum
2. Sint Johannes de Doperkerk Meerlo
3. OL Vrouwe Hemelvaart Grubbenvorst
4. Sint Lambertuskerk Swolgen
5. OLV Troosteres der Bedruktenkerk Tienray
6. Sint Nicolaaskerk Broekhuizen
7. Heilige Naam Jezuskerk Broekhuizenvorst

Federatie Horst-Sevenum

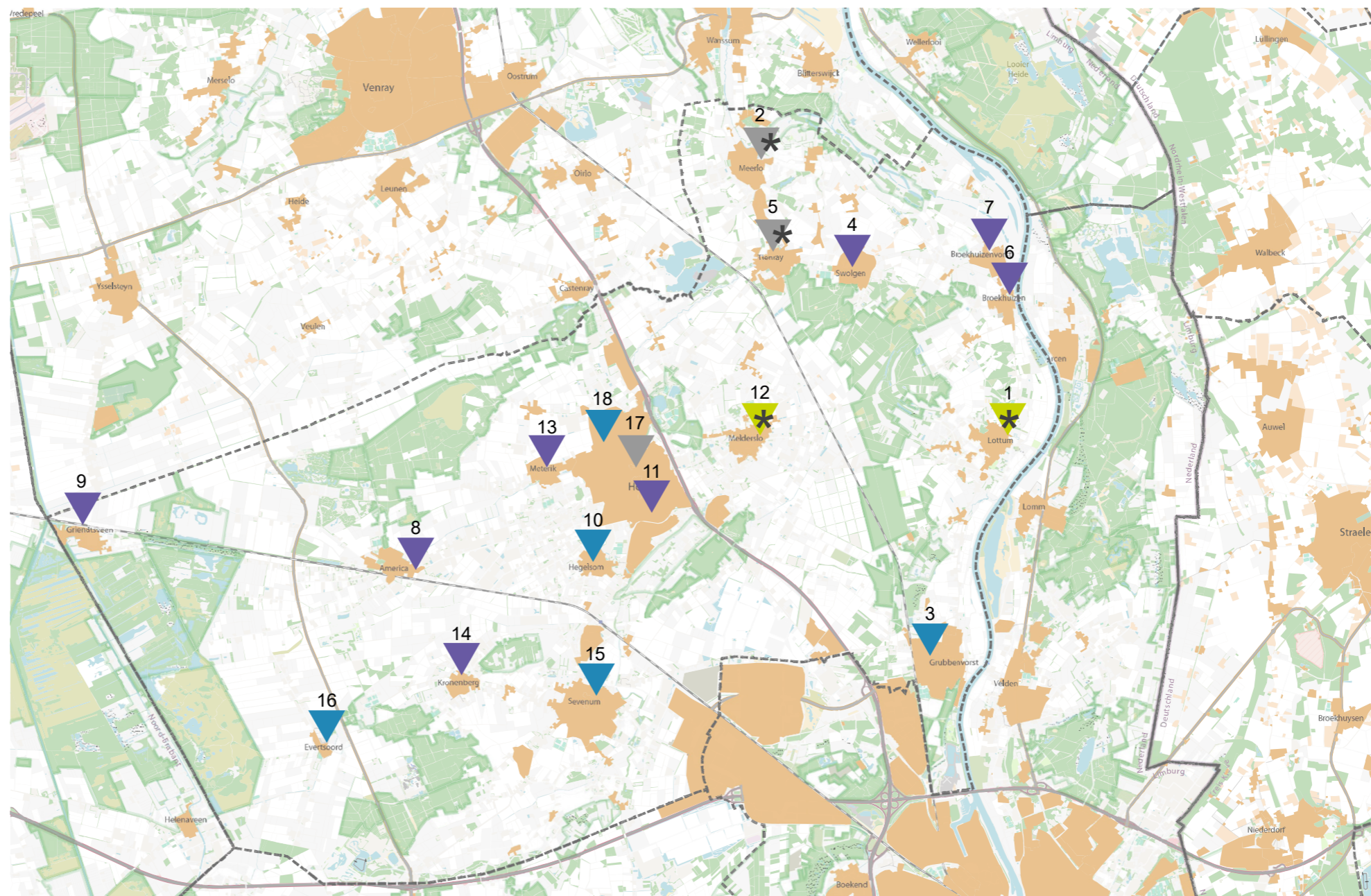
8. Sint Jozephkerk America
9. Sint Barbarakerk Griendtsveen
10. Sint Hubertuskerk Hegelsom
11. Sint Lambertuskerk Horst
12. Sint Odakerk Melderslo
13. Sint Johannes Evangelist Meterik
14. Sint Theresiakerk Kronenberg
15. Sint Fabianus en Sebastianus Sevenum

Overige kerken

16. OLV Onbevlekt Ontvangenkerk Evertsoord
17. de Schuilplaats Horst
18. Sint-Norbertuskerk Horst

- Rijksmonument
- Gemeentelijk Monument
- Karakteristiek
- Niet-Karakteristiek

* komt in aanmerking voor aanwijzing als monument

5. Kerkenpaspoort

Bij ieder kerkgebouw is een eigen “paspoort” opgesteld, waarin op overzichtelijke wijze de belangrijkste informatie over het gebouw wordt weergegeven. Het paspoort geeft inzicht in de maatschappelijke en culturele waardering van het kerkgebouw en bevat daarnaast alle basisinformatie. Zo zijn de locatieaspecten opgenomen, zoals adres- en kadastrale gegevens, de ruimtelijke en stedenbouwkundige situering en de aanwezigheid van een kerkhof.

Ook de kenmerken van het gebouw zelf worden in het paspoort vastgelegd. Dit betreft de bouwperiode en architect, de huidige gebruikers en wettelijke eigenaar, de cultuurhistorische waardering, de monumentenstatus, de architectuur en het interieur. Daarnaast zijn de locatie en tekeningen van het gebouw opgenomen, zodat in één overzicht zowel de betekenis, de context als de fysieke kenmerken van het kerkgebouw zichtbaar zijn.

► 1. Sint Gertrudiskerk Lottum

I. Basisinformatie

- **Adres:** Markt 1
5973 NR Lottum
- **Kadastraalnr:** Grubbenvorst A 3548, A 3549
- **Waardering:** Karakteristiek
- **Bouwjaar:** 1950
- **Verbouwingen:** toren in 1959
- **Architect:** Franssen J.G.C.,
Joseph Gustave Constant
- **Kunstenaars:** Nicolas, Joep
- **Soort gebouw:** Parochiekerk
- **Bouwpastoor:** J. H. J. Kerbosch
- **Wettelijke eigenaar:** Rooms Katholieke Federatie
Maasdorpen
- **Kapellen:** Quirinuskapel, Annakapel en
Heilige Familiekapel

II. Bouwkundige en cultuurhistorische waarden

De huidige Sint Gertrudiskerk is gerealiseerd in de periode 1949–1951 en ontworpen door architect Joseph Franssen, als vervanging van de kerk die in 1944 werd verwoest. Bij de herbouw is nadrukkelijk aangesloten bij het uiterlijk en de opzet van de verloren gegane voorganger. Het kerkgebouw is uitgevoerd als een **driebeukige pseudobasiliek in baksteen**, voorzien van een **markante fronttoren**.

In hoofdvorm en detaillering verwijst de kerk naar de **laat-neogotische stijl**. Dit komt tot uiting in de toepassing van **spitsboogvensters, steunberen, ribgewelven** en de **met leien gedekte naaldspits**. Ook de plattegrond, bestaande uit middenschip, koor en toren, is vrijwel identiek aan die van de vooroorlogse kerk.

Het interieur kenmerkt zich door een heldere en overzichtelijke ruimtelijke opzet, met een axiale ordening van het bankenplan. De afwerking en constructie zijn traditioneel van aard en sluiten aan bij de architectonische uitdrukking van het exterieur. De voorganger had de status van rijksmonument.

De kerk bezit een kleine collectie kunstschaten met belangrijke beelden zoals dat van Sint-Michael. Daarnaast bezit men een (gerestaureerd) romaans doopvont.

Van bijzondere cultuurhistorische betekenis is de continuïteit van de plek: de Gertrudiskerk staat op een locatie waar aantoonbaar al sinds ten minste circa 1400 een kerkelijk gebouw aanwezig is.

III. Ensemble en stedenbouwkundige waarden

De Sint Gertrudiskerk is gesitueerd op een verhoogd terrein in het hart van Lottum, een zogeheten kerkberg, en vormt al eeuwenlang een ruimtelijk en functioneel ankerpunt in de dorpsstructuur. Samen met de ommuurde begraafplaats en de omliggende pleinen vormt de kerk een duidelijk herkenbaar en historisch gegroeid ensemble. De massa en hoogte van het kerkgebouw bepalen in sterke mate de ruimtelijke orde van het dorpscentrum. De toren fungeert daarbij als een visueel baken, dat ook van grotere afstand waarneembaar is. Het plein aan de voorzijde van de kerk vervult al lange tijd een belangrijke rol in het dorpsleven en wordt traditioneel gebruikt als marktplaats.

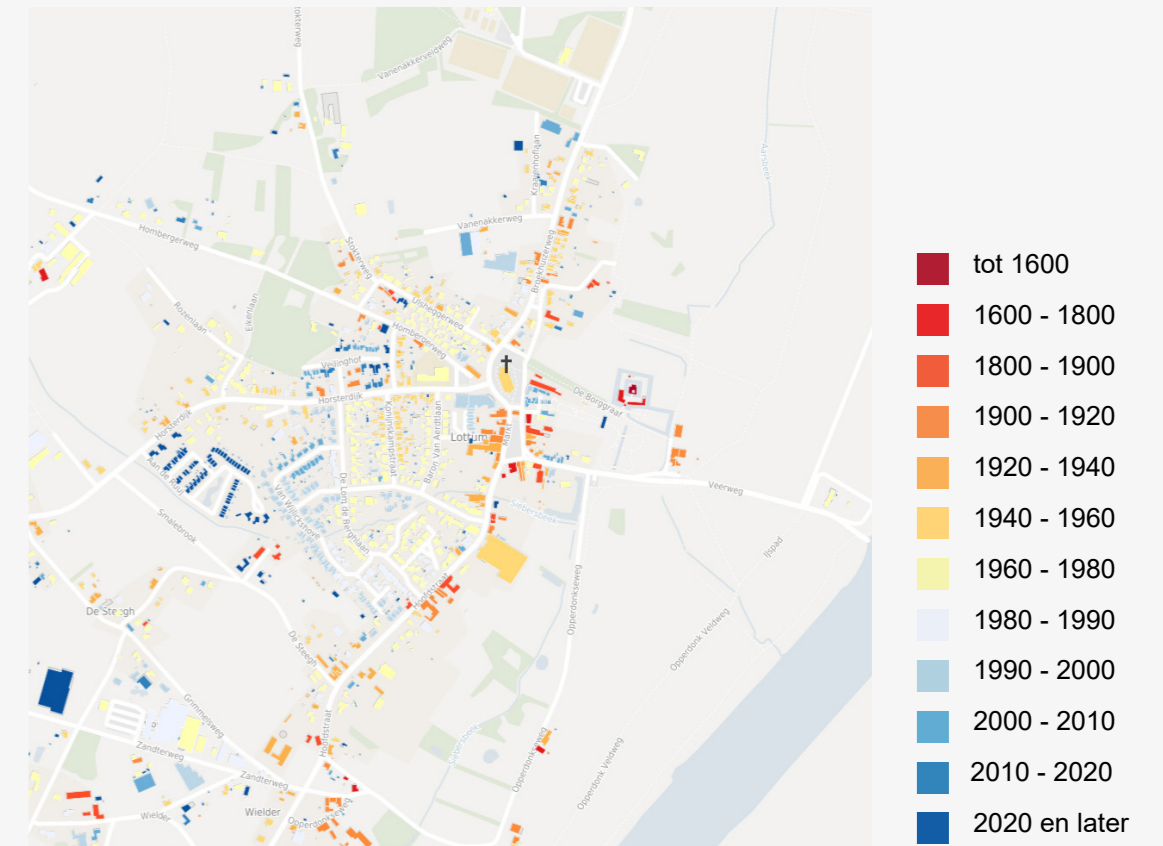
In de directe omgeving bevinden zich diverse voorzieningen en functies, waaronder het voormalige postkantoor, enkele winkels, het jeugdhuis en een school. Hierdoor blijft de kerk onderdeel van een levendige en multifunctionele dorpskern, waarin religieuze, maatschappelijke en economische functies elkaar ontmoeten.

Situatiekaart

Legenda

- kerkgebouw
- overige bebouwing
- groen
- verhardingen
- ◆ rijksmonumenten
- ◆ andere monumenten
- + kerkhof
- P parkeren

Overzichtskartaat bouwjaren

Uit de kaart blijkt dat Lottum zich oorspronkelijk heeft ontwikkeld langs een oud lint, met de Hoofdstraat als belangrijkste historische route. De kerk is gesitueerd op de centrale en hoogste plek en vormde lange tijd het fysieke en symbolische middelpunt van het dorp. In latere fasen heeft de dorpsuitbreiding zich met name in westelijke richting voltrokken. Tussen de Hoofdstraat en de Maas heeft daarentegen relatief weinig ruimtelijke ontwikkeling plaatsgevonden. Hoewel de kerk tegenwoordig niet langer het geometrisch centrum van het dorp vormt, is zij nog steeds prominent aanwezig in het straatbeeld. De ligging aan de doorgaande route en in de nabijheid van diverse voorzieningen zorgt ervoor dat de kerk haar betekenis als herkenningspunt en oriëntatieobject heeft behouden.

IV. Maatschappelijke waarden

peildatum 2024-2025

Sociaal-maatschappelijke factoren

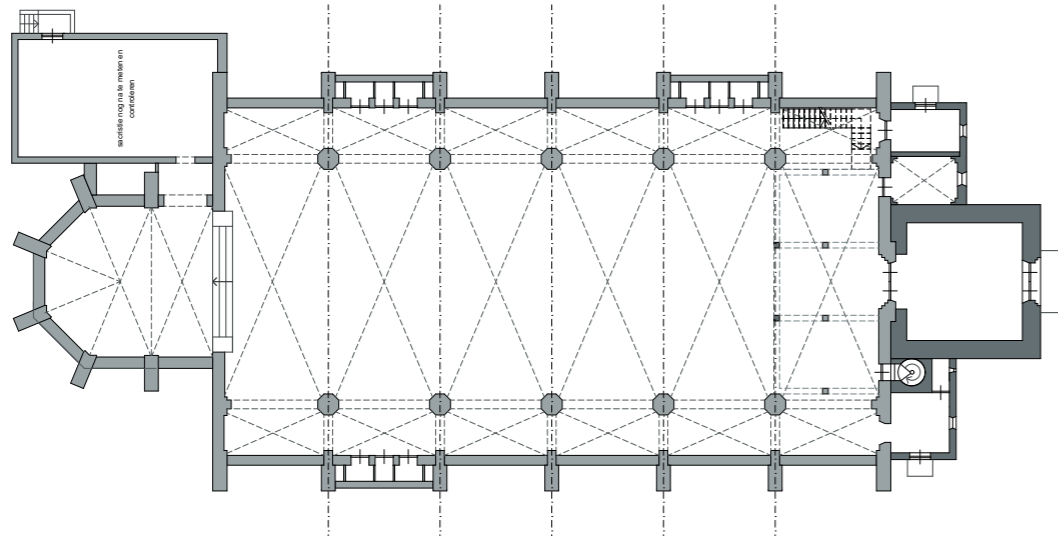
- ▶ aantal inwoners Lottum: 1950
- ▶ aantal gebruikers huidige kerk: 40
- ▶ aantal vrijwilligers: 70

Staat gebouw:

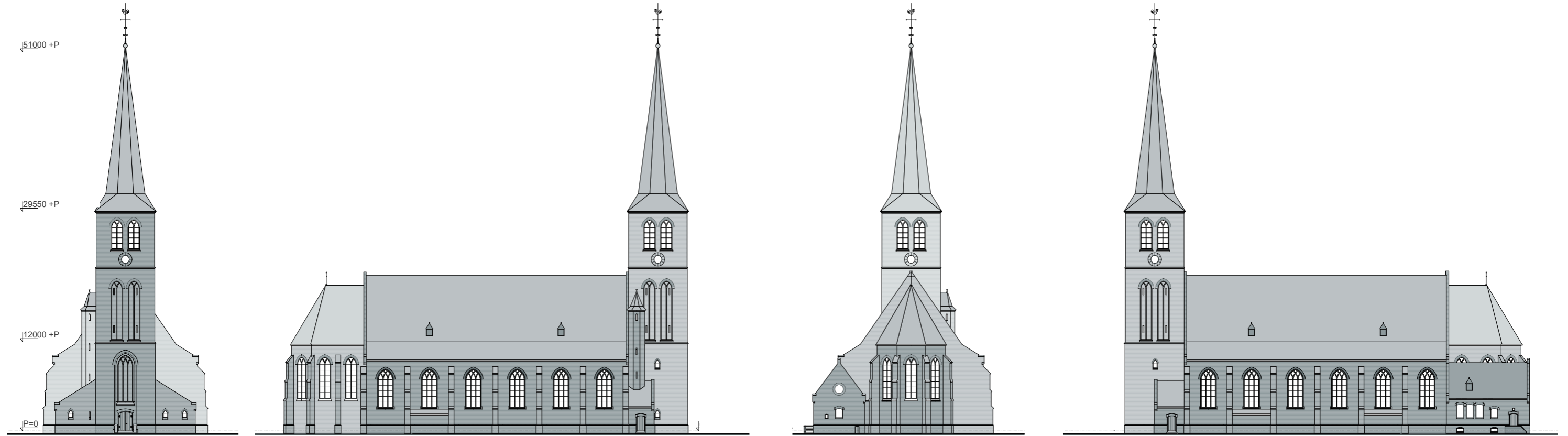
- ▶ staat orgel: Goed
- ▶ zitplaatsen kerk: 400

Bouwkundige tekeningen

Sint Gertrudiskerk Lottum

Plattegrond (schaalloos)

Aanzichten (schaalloos)

► 2. Sint Johannes de Doperkerk, Meerlo

I. Basisinformatie

- **Adres:** *Hoofdstraat 17
5864 BC Meerlo*
- **Kadastraalnr:** *Perceel 9 sectie G Meerlo*
- **Waardering:** *Karakteristiek*
- **Bouwjaar:** *1935*
- **Verbouwingen:** *1954 herbouwd na WO2*
- **Architect:** *Hubert van Groenendaal*
- **Kunstenaars:** *Moonen, J.M.H.A*
- **Soort gebouw:** *Parochiekerk*
- **Wettelijke eigenaar:** *Rooms Katholieke Federatie
Maasdorpen*

II. Bouwkundige en cultuurhistorische waarden

De Sint Johannes de Doperkerk in Meerlo is een markante **driebeukige neogotische kruisbasiliek** met een karakteristieke, terzijde geplaatste toren van vier geledingen, bekroond met een ingesnoerde spits. De oorsprong van de parochiekerk gaat terug tot einde 15e eeuw, toen hier een laatmiddeleeuwse dorpskerk verrees. In de jaren 1934–1935 werd dit gebouw vervangen door de huidige kerk, ontworpen door architect J. van Groenendael, passend binnen de neogotische traditie die in Limburg veel werd toegepast.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog liep de kerk zware schade op. In november 1944 werd de toren door terugtrekkende Duitse troepen opgeblazen. Bij de herstelwerkzaamheden na de oorlog kreeg de westgevel in 1947 een roosvenster. De toren werd in 1954 herbouwd door de gebroeders Linskens en sluit nauw aan bij het oorspronkelijke 15e-eeuwse ontwerp. In de toren hangt een waardevolle klok uit 1493, gegoten door Johannes van Venlo en Johannes van Stralen.

Het interieur wordt verrijkt door fraai glas-in-lood, twee 15e-eeuwse heiligenbeelden en een preekstoel uit circa 1700. Het tweemanuaals orgel werd in 1951 gebouwd door de Gebroeders Vermeulen uit Weert.

III. Ensemble en stedenbouwkundige waarden

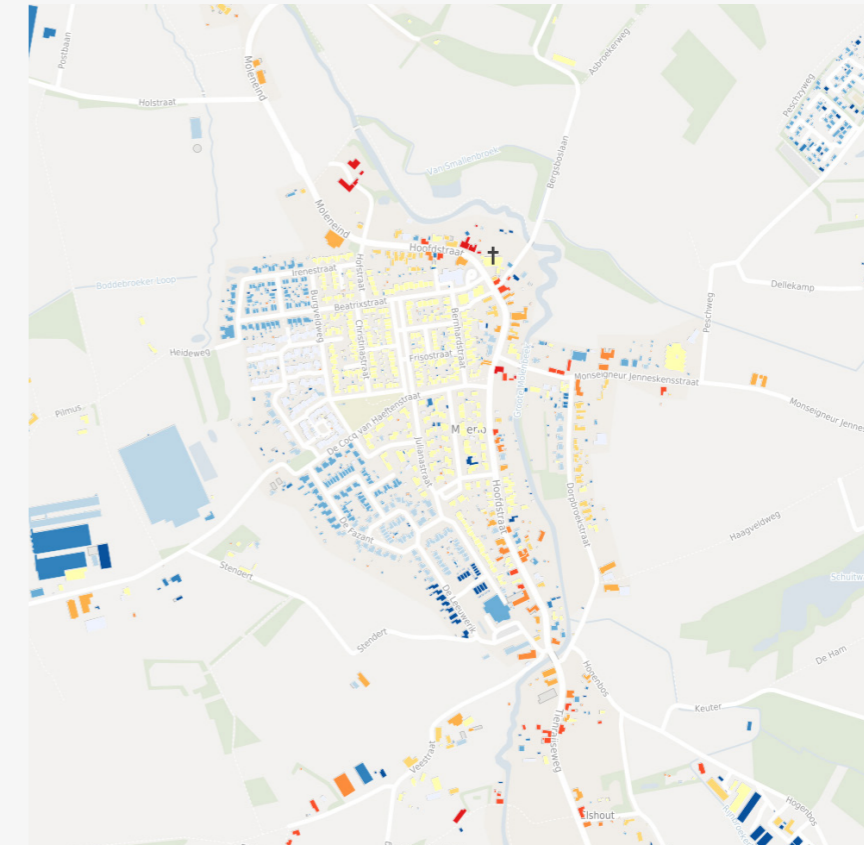
Het dorp wordt doorsneden door de Grote Molenbeek, die door recente herinrichting haar meanderende loop heeft teruggekregen. Meerlo ligt in een toeristisch aantrekkelijke omgeving met veel wandel- en fietsmogelijkheden. De kerk ligt ook aan het bekende Pieterpad, het lange afstandswandelpad (LAW) van Pieterburen naar Maastricht. Bovendien is het onderdeel van het fietsknooppuntennetwerk. De kerk is aan de noordrand van het dorp gelegen. Achter de kerk ligt het kerkhof, omsloten door een muur.

Situatiekaart

Legenda

- kerkgebouw
- overige bebouwing
- groen
- verhardingen
- ◆ rijksmonumenten
- ◆ andere monumenten
- + kerkhof
- P parkeren

Overzichtskartaat bouwjaren

De kerk is gelegen aan de Hoofdstraat, de doorgaande weg door Meerlo. Tot in de jaren '60 van de 20e eeuw vond de bebouwing voornamelijk plaats als lintbebouwing langs de Hoofdstraat. Aan het eind van de jaren '60 werden nieuwe wijken gebouwd. De Beatrixstraat was een van de eerste straten die toegang gaven tot deze nieuwe uitbreidingen. Deze uitbreidingen vinden ten westen van de Hoofdstraat plaats. De oostzijde van Meerlo wordt begrensd door de Grote Molenbeek, deze meanderende beek mondt enkele kilometers noordelijker uit in de Maas.

IV. Maatschappelijke waarden

peildatum 2024-2025

Sociaal-maatschappelijke factoren

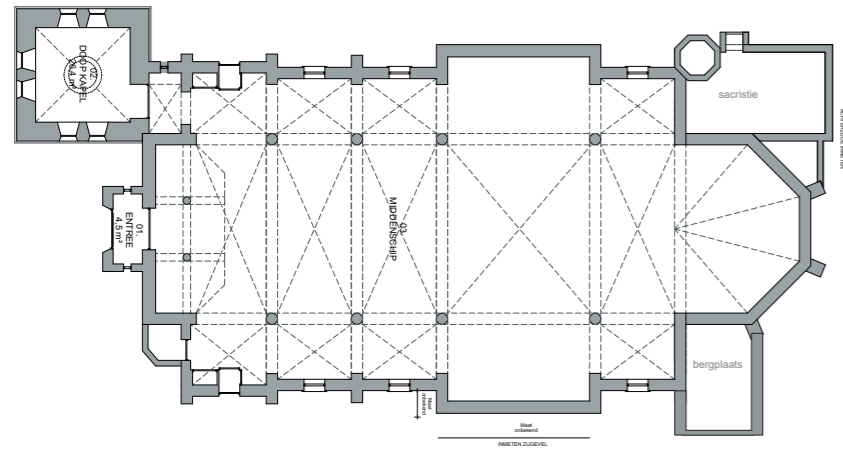
- ▶ aantal inwoners Meerlo: 1890
- ▶ aantal gebruikers huidige kerk: 40
- ▶ aantal vrijwilligers: 35

Staat gebouw

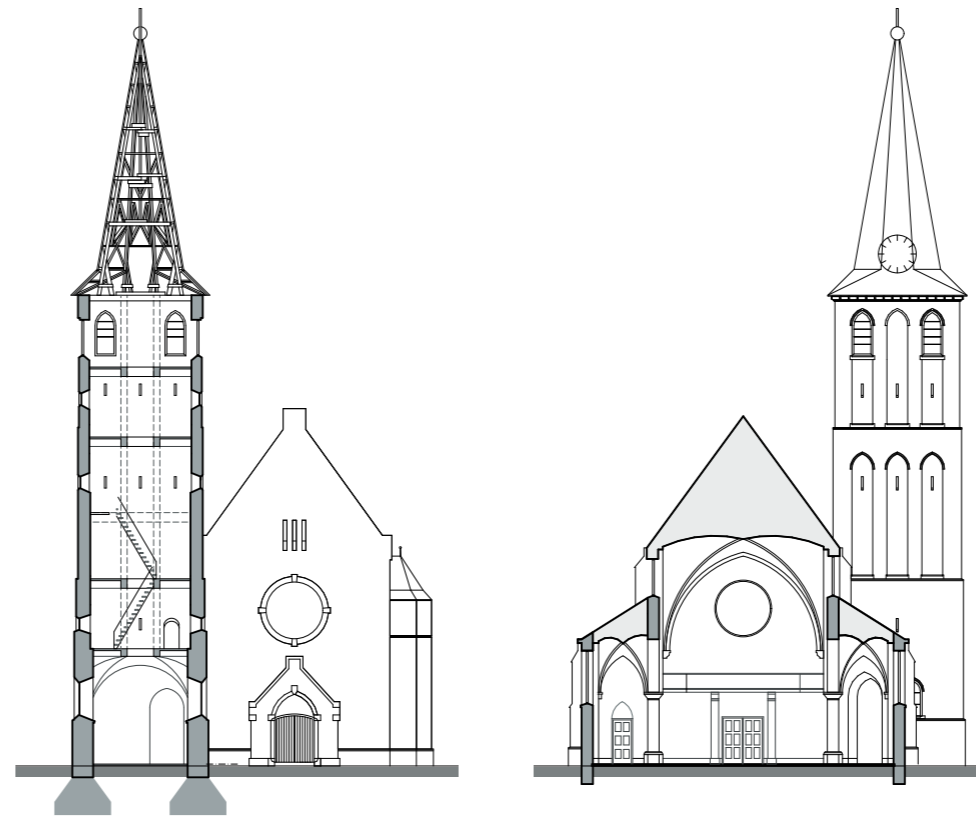
- ▶ staat orgel: Matig
- ▶ zitplaatsen kerk: 450
- ▶ leiendak van de torenspits loopt op einde.
- ▶ voegwerk toren op plekken aangetast. Onderhoud om vervolgschade te voorkomen is nodig.
- ▶ in de toren op het eerste niveau boven de kapel is schilderwerk aangebracht dat dampdicht is. Hierdoor is schade aan het metselwerk ontstaan. Advies is verfwerk verwijderen.

Bouwkundige tekeningen

Sint Johannes de Doperkerk Meerlo

Plattegrond (schaalloos)

Doorsnede (schaalloos)

Aanzichten (schaalloos)

▶ 3. OL Vrouwekerk Grubbenvorst

I. Basisinformatie

- ▶ **Adres:** *Dorpstraat 14
5971 BZ Grubbenvorst*
- ▶ **Kadastraalnr:** *Grubbenvorst C 3356*
- ▶ **Oppervlakte:** *1085 m² GBO*
- ▶ **Waardering:** *Gemeentelijk Monument*
- ▶ **Bouwjaar:** *1952*
- ▶ **Verbouwingen:** *toren uit 1956*
- ▶ **Architect:** *Kropholler, Alexander J.
Boosten A., Alfons*
- ▶ **Kunstenaars:** *Slijpen, Frans
Killaars, Piet
Weiss, Max*
- ▶ **Soort gebouw:** *Parochiekerk*
- ▶ **Bouwpastoor:** *J. Th. Zeegers*
- ▶ **Wettelijke eigenaar:** *Rooms Katholieke Federatie
Maasdorpen*

II. Bouwkundige en cultuurhistorische waarden

De kerk van Onze Lieve Vrouw Tenhemelopneming in Grubbenvorst is een markant gemeentelijk monument, gelegen aan de rand van het dorp tegen de Maasdijk. De huidige, bakstenen driebeukige hallenkerk werd ontworpen door architect A.J.N. Boosten en behoort tot de **naoorlogse wederopbouwarchitectuur**.

De voorganger, grotendeels daterend uit de 15e en 16e eeuw, werd op 24 november 1944 volledig verwoest. Na de oorlog besloot men tot herbouw op de oorspronkelijke locatie. De eerste steen werd gelegd in 1952; na het overlijden van Boosten voltooide ir. J. Witteveen het ontwerp. De kerk werd in gebruik genomen in december 1952 en in 1960 geconsacreerd. De toren, uitgevoerd volgens het oorspronkelijke ontwerp van Boosten, verrees in 1955–1956.

De kerk heeft een hoofdentree en twee zijentrees, waardoor meerdere ruimtes onafhankelijk van elkaar gebruikt kunnen worden. Dit sluit aan bij de heldere en rijke ruimtelijke opzet van het interieur, waarin de crypte een zeldzaam en bijzonder element vormt. De kerk is van hoge monumentale waarde als gaaf voorbeeld van Boostens persoonlijke, **traditionalistische stijl**, met sobere maar consequente vormgeving, zorgvuldig materiaalgebruik en waardevolle glas-in-loodramen van onder meer Max Weiss. Als karakteristiek werk binnen het oeuvre van Boosten neemt deze kerk een bijzondere plaats in binnen de regionale architectuurgeschiedenis.

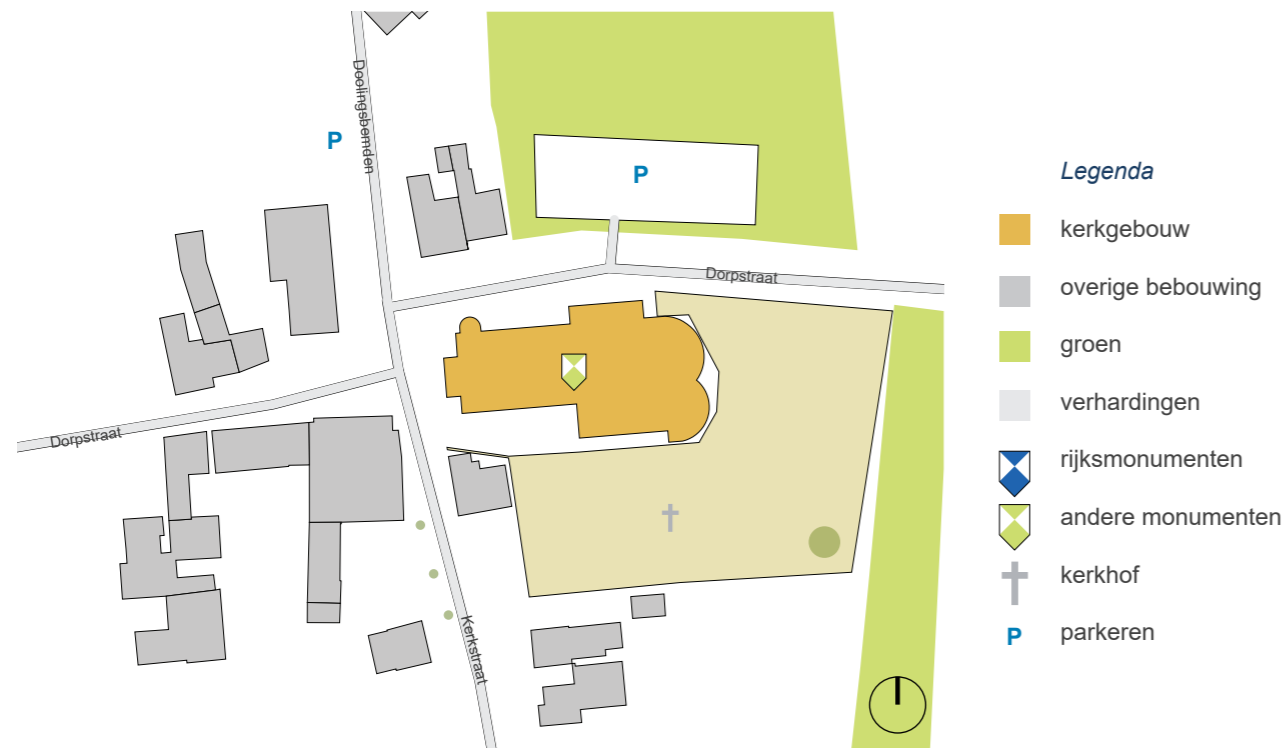

III. Ensemble en stedenbouwkundige waarden

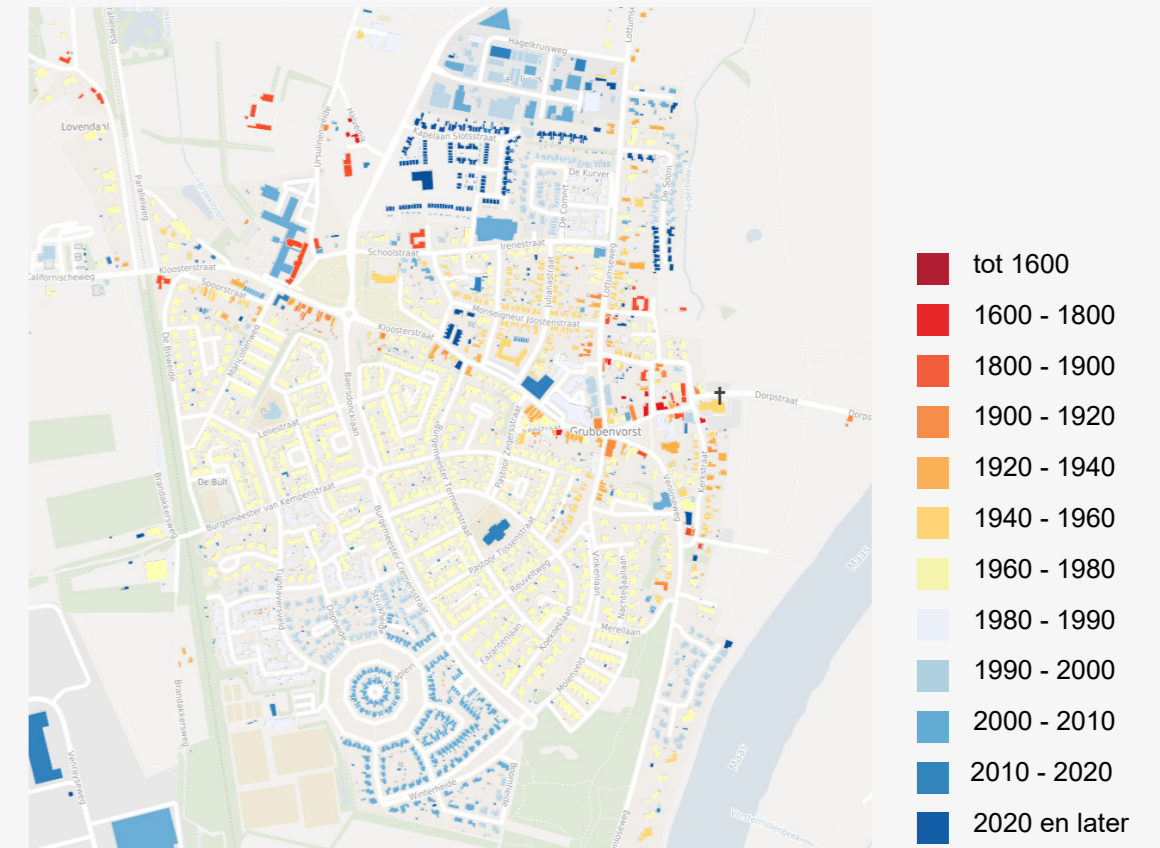
De kerk is gelegen aan de rand van het dorp tegen de Maasdijk. Door haar ligging aan de Dorpsstraat en het monumentale westwerk vormt zij een belangrijk oriëntatiepunt in de dorpsstructuur. De omliggende bebouwing bestaat uit 18de en 19de eeuwse agrarische gebouwen en eenvoudige dorpswoningen uit het interbellum.

De kerk is georiënteerd op het oosten en staat, komende vanaf het Pastoor Vullingsplein, in de zichtas van de Dorpsstraat.

Ten zuiden en oosten van de kerk ligt het kerkhof.

Situatiekaart

Overzichtskartaat bouwjaar

Grubbenvorst is in de loop der eeuwen uitgegroeid van een middeleeuwse nederzetting rond een kasteel tot een levendig maasdorp, grotendeels gevormd door de ontginning van heidevelden, de aspergeteelt en naoorlogse woningbouw.

Vanaf de vroege 20e eeuw, en met name na de Tweede Wereldoorlog, werd Grubbenvorst door de grootschalige aspergeteelt een van de belangrijkste aspergedorpen van Nederland, wat zorgde voor welvaart en groei.

Opvallende uitbreidingen in het centrum vonden plaats in de jaren '20 en '30, waaronder de bouw van het gemeentehuis (1938) aan het Pastoor Vullingsplein. Ook het kloostercomplex van de Zusters Ursulinen, waarvan de oudste delen uit 1870 stammen, heeft de structuur van het dorp mede bepaald.

Na de Tweede Wereldoorlog breidde het dorp zich met name aan de westzijde uit, waardoor het huidige stratenpatroon ontstond.

De Onze Lieve Vrouwekerk staat typerend voor veel maasdorpen aan de rand van de oude kern, vrijwel tegen de Maasdijk aan. De plek markeert de historische, veilige hoge Maasoever waar de oorspronkelijke bebouwing begon, maar die nu door de uitbreidingen aan de westkant aan de 'achterkant' van het dorp lijkt te liggen.

IV. Maatschappelijke waarden

peildatum 2024-2025

Sociaal-maatschappelijke factoren

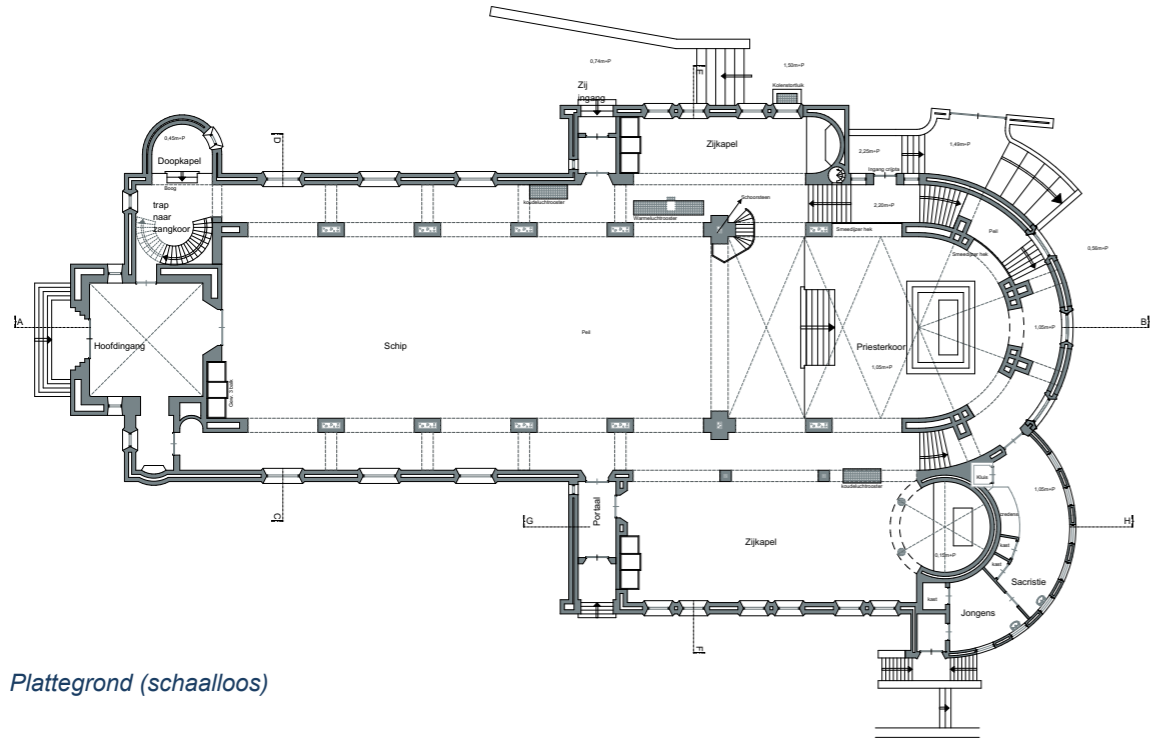
- ▶ aantal inwoners Grubbenvorst: 4790
- ▶ aantal gebruikers huidige kerk: 25
- ▶ aantal vrijwilligers: 35

Staat gebouw

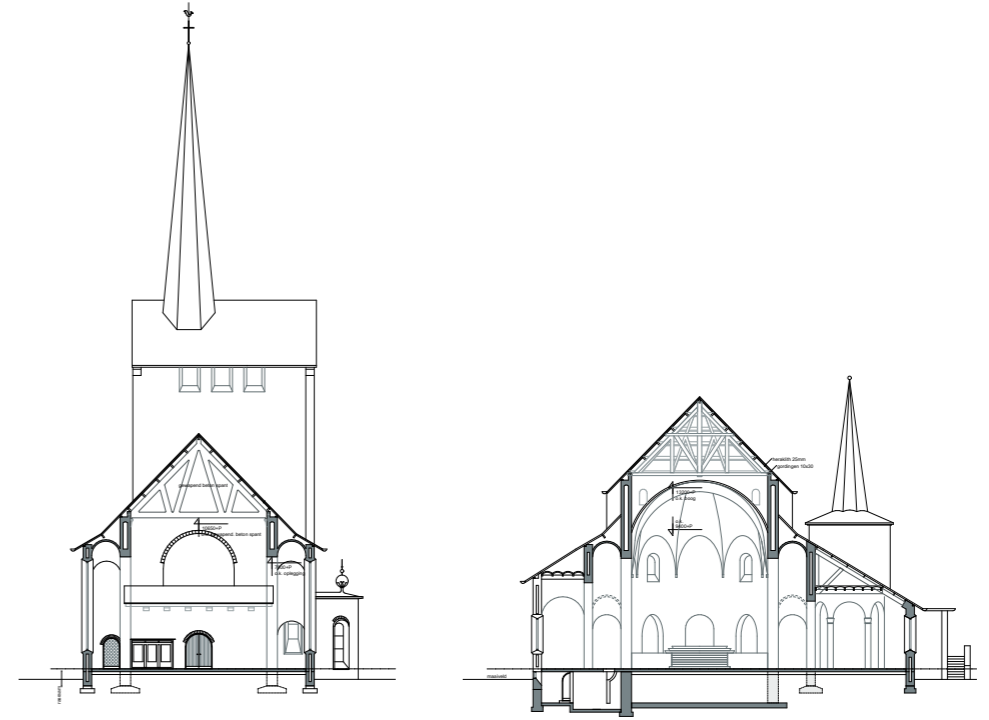
- ▶ staat orgel: Goed
- ▶ zitplaatsen kerk: 450

Bouwkundige tekeningen

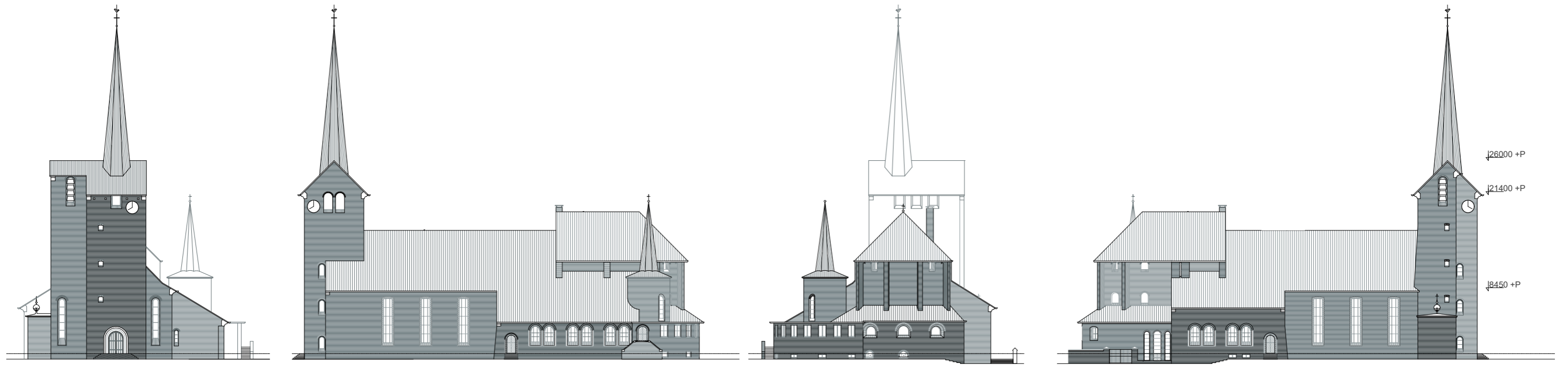
OL Vrouwekerk Grubbenvorst

Plattegrond (schaalloos)

Doorsnede (schaalloos)

Aanzichten (schaalloos)

► 4. Sint Lambertuskerk Swolgen

I. Basisinformatie

- **Adres:** *Mgr. Aertsstraat 6
5866 BH Swolgen*
- **Kadastraaln:** *Meerlo 002 B 3642, B 3898,
B 4421, B4422*
- **Waardering:** *Rijksmonument: 28443*
- **Bouwjaar:** *1953*
- **Architect:** *Bruyn de, H.
Kayser, Jules*
- **Soort gebouw:** *Parochiekerk*
- **Bouwpastoor:** *W.G.H. Halmans*
- **Wettelijke eigenaar:** *Rooms Katholieke Federatie
Maasdorpen*

II. Bouwkundige en cultuurhistorische waarden

De Sint-Lambertuskerk in Swolgen is een rijksmonument en vormt sinds de middeleeuwen het religieuze en ruimtelijke middelpunt van het dorp.

Het belangrijkste historische onderdeel is het **laatgotische, driezijdig gesloten koor uit de 15e eeuw**. Het pseudobasilikale schip werd na de verwoesting in 1944 met behoud van delen van de oude muren herbouwd en vergroot, evenals de westtoren, die eveneens uit de naoorlogse periode dateert. Bij deze herbouw werd het interieur aangepast aan moderne liturgische inzichten, met rankere pijlers en verbeterde zichtlijnen op het altaar. De kerk werd in 1953 opnieuw ingezegend.

De Sint-Lambertuskerk bezit een waardevolle inventaris, al werd een groot deel van de beelden in 2007 gestolen. Een van de oudste stukken is het romaans doopvont. Ondanks de diefstal herbergt de kerk ook nog diverse houten beelden, waaronder een Calvariegroep.

In de klokkenstoel hangen twee monumentale klokken uit 1514, gegoten door G. van Venlo en J. van Stralen.

III. Ensemble en stedenbouwkundige waarden

De Lambertuskerk ligt centraal in de kern van Swolgen op een locatie waar in de hoge middeleeuwen al een zaalkerkje aanwezig was. De kerk ligt aan de doorgaande weg, de Mgr. Aertsstraat, die de verbinding vormt tussen Tienray en Broekhuizenvorst.

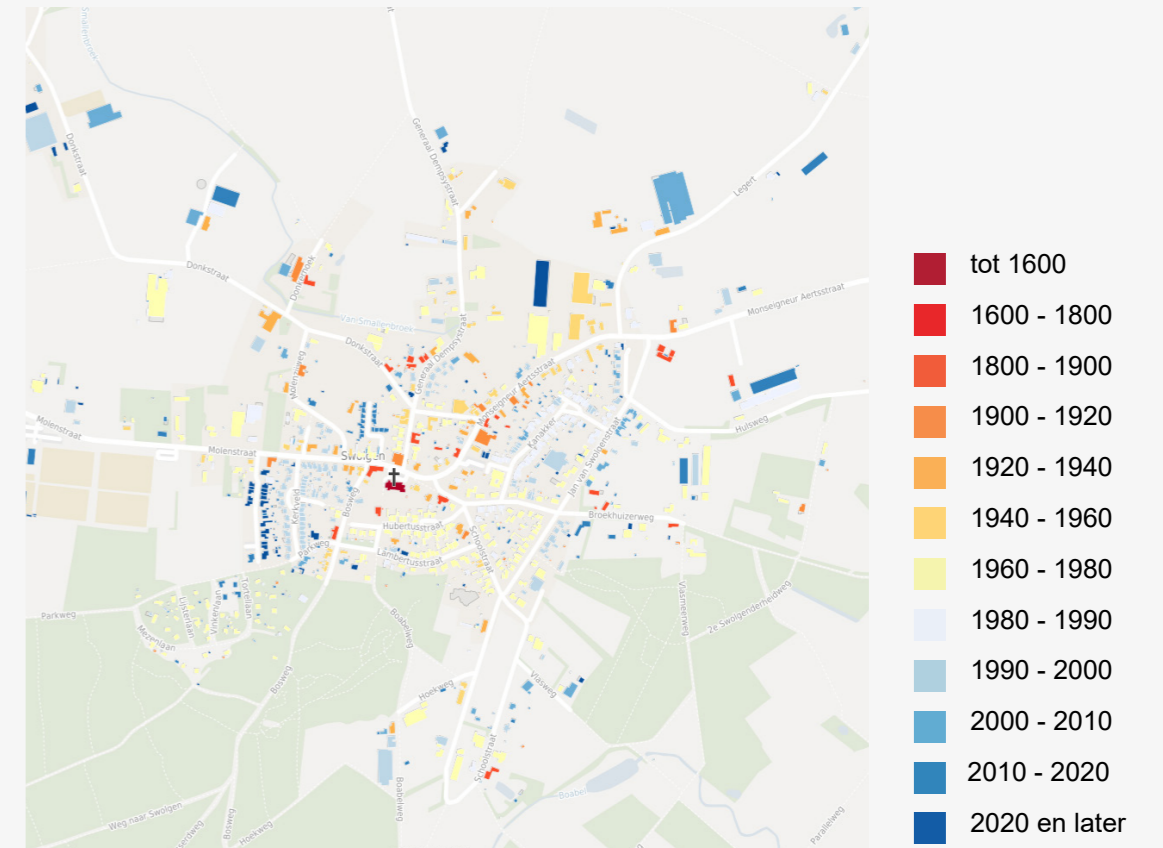
Tussen de noordgevel van de kerk en de Mgr. Aertsstraat ligt een pleintje. Ten zuiden van de kerk ligt het kerkhof met de voormalige 19e-eeuwse pastorie. Door de lage omliggende bebouwing en de ligging langs de Mgr. Aertsstraat fungeert de weststoren als markant landmark in de dorpskern.

Situatiekaart

Legenda

- kerkgebouw
- overige bebouwing
- groen
- verhardingen
- ◆ rijksmonumenten
- ◆ andere monumenten
- + kerkhof
- P parkeren

Overzichtskaat bouwjaren

De Sint-Lambertuskerk bevindt zich in het hart van het dorp. Dit centrale punt benadrukt de historische rol van de kerk als het sociale en religieuze middelpunt van de gemeenschap. Het kerkdorp Swolgen bestond van oudsher uit een concentratie verspreid gelegen boerderijen rondom de Sint-Lambertuskerk. Vanaf het einde van de negentiende eeuw kreeg de nederzetting een stedenbouwkundige structuur met een lineair karakter door de bouw van dorpswoningen en villa's langs de doorgaande weg (Molenstraat-Monseigneur Aertsstraat). Vanaf de jaren zestig groeide het dorp verder met meer projectmatige uitbreidingen in zuidelijke richting.

IV. Maatschappelijke waarden

peildatum 2024-2025

Sociaal-maatschappelijke factoren

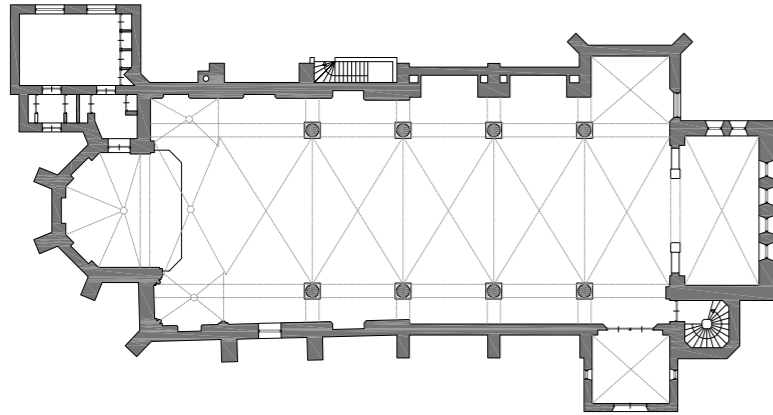
- ▶ aantal inwoners Swolgen: 1290
- ▶ aantal gebruikers huidige kerk: 40
- ▶ aantal vrijwilligers: 47

Staat gebouw

- ▶ staat orgel: goed
- ▶ zitplaatsen kerk: 225
- ▶ doordat de kerk niet wordt opgestookt ontstaat veel vocht, dit is een aandachtspunt want kan vervolgschade veroorzaken.

Bouwkundige tekeningen

Sint Lambertuskerk Swolgen

Plattegrond (schaalloos)

Aanzichten (schaalloos)

► 5. OLV Troosteres der Bedrukten Tienray

I. Basisinformatie

- **Adres:** Kloosterstraat 1
5865 AA Tienray
- **Kadastraaln:** Meerlo 002 C 713, C 715,
C 890
- **Waardering:** Karakteristiek
- **Bouwjaar:** 1950
- **Verbouwingen:** 1982 Lourdesgrot hersteld
- **Architect:** Beek van, M.
- **Kunstenaars:** Eyck, Charles
- **Soort gebouw:** Parochiekerk
- **Bouwpastoor:** J.A.H. Dinkels
- **Wettelijke eigenaar:** Rooms Katholieke Federatie
Maasdorpen

II. Bouwkundige en cultuurhistorische waarden

De parochiekerk van O.L. Vrouw Troosteres der Bedrukten in Tienray heeft een karakteristieke waarde als **wederopbouwkerk**. De niet-georiënteerde bakstenen pseudobasilicale kruiskerk heeft een markante **frontoren**. Dit bakstenen kerkgebouw uit 1949–1952 is ontworpen in **traditionele vormen**, herkenbaar aan de korfbogen, zadeldaken en een ingesnoerde naaldspits. Het interieur kenmerkt zich door een open houten dakstoel, een travertijnen koorvloer en een **Lourdesgrot**. Tienray bezit een fraai Mariabeeld uit de 14e eeuw, wat uitzonderlijk vroeg is voor de regio.

Vanwege de eeuwenlange Mariadevotie en de rol als bedevaartsoord is de kerk van groot cultuurhistorisch belang. Het ensemble van kerk, pastorie, klooster en processiepark benadrukt de ruimtelijke en spirituele betekenis van de locatie.

III. Ensemble en stedenbouwkundige waarden

De kerk van Tienray ligt, omgeven door een processiepark met kapelletjes, centraal in het dorp, dat zich uitstrekt langs de wegen die zich ter hoogte van de kerk kruisen. Dit zijn de verbindingsweg van Horst naar Meerlo en de weg van Tienray naar Swolgen. Een kleiner straatje loopt ten zuiden van de kerk het veld in richting Oirlosche Heide.

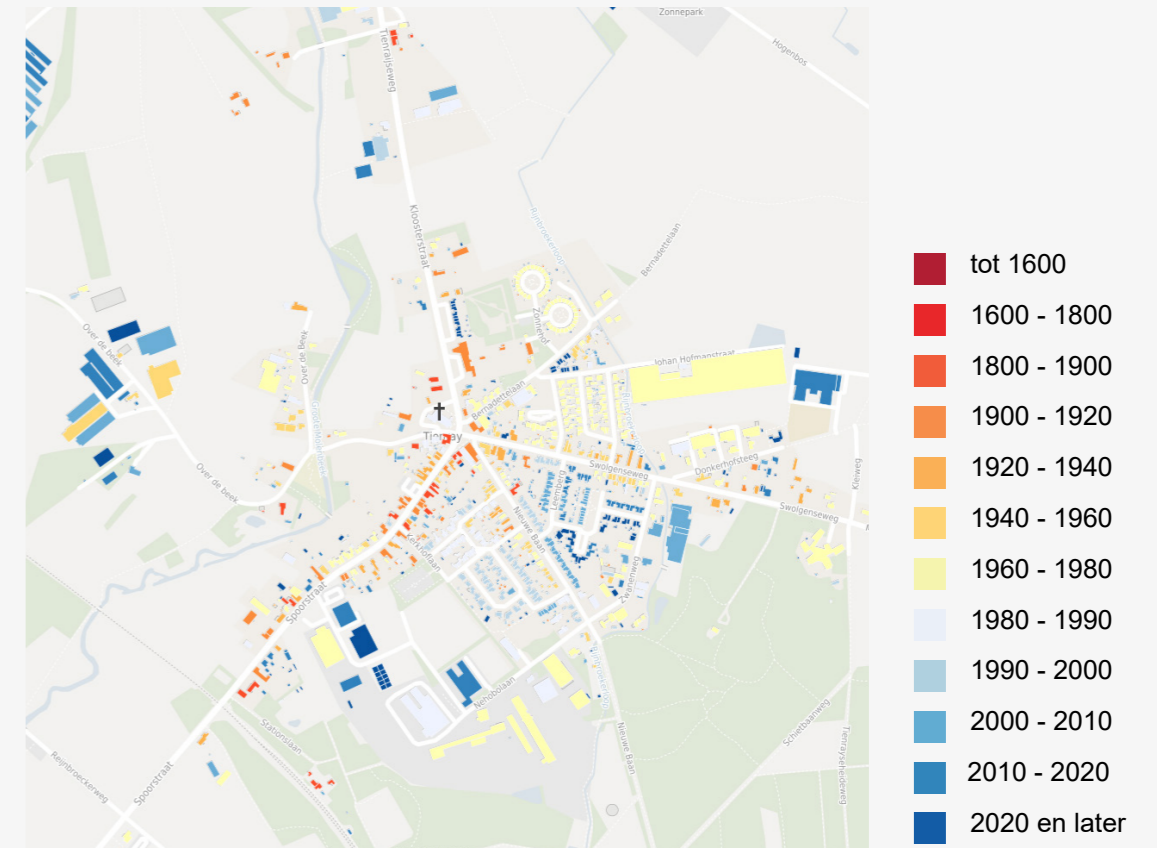
De omringende bebouwing stamt deels uit het einde van de 19de eeuw en deels uit de 20e eeuw. De pastorie ligt schuin tegenover de kerk aan de Kloosterweg. Iets verderop richting Meerlo ligt het Sint-Josephklooster. Achter de kerk ligt de voormalige laat-19de-eeuwse devotionaliawinkel. Ten zuiden van de kerk staat op een bakstenen sokkel een wit, natuurstenen Mariabeeld. Achter de kerk staat een beeldengroep, eveneens uit witte natuursteen gehouwen, voorstellende de H. Familie.

Als naorlogs baken markeert de kerk de toegangswegen van Tienray; door de ligging in de bocht van de doorgaande weg is het gebouw onlosmakelijk verbonden met de dorpskern en vormt de kerktoren een beeldbepalend element in het dorp.

Het kerkhof is niet naast het kerkgebouw gelegen maar elders in Tienray.

Situatiekaart

Overzichtskartaal bouwjaar

Tienray is ontstaan als lintdorp langs historische wegen en straatansluitingen, met een ontwikkeling die mede bepaald werd door industriële activiteiten zoals de steenfabrieken achter de Spoorstraat. Deze industriële structuren hebben een blijvend signatuur achtergelaten, terwijl de kern van het dorp zich groepeerde rond de kerk en vijfsprong.

De rol van pelgrimskerk had ook stedenbouwkundige gevolgen. Nabij de kerk vestigden zich in de jaren 1875-1925 een groot aantal logementen.

Het dorp heeft zich organisch uitgebreid met een mix van woon- en bedrijfsfuncties, zowel binnen het lint als daarbuiten.

Doordat kleinschalige woningontwikkeling en inbreiding zorgvuldig is ingepast in het bestaande dorpslint heeft Tienray zijn karakteristieke lintstructuur behouden.

IV. Maatschappelijke waarden

peildatum 2024-2025

Sociaal-maatschappelijke factoren

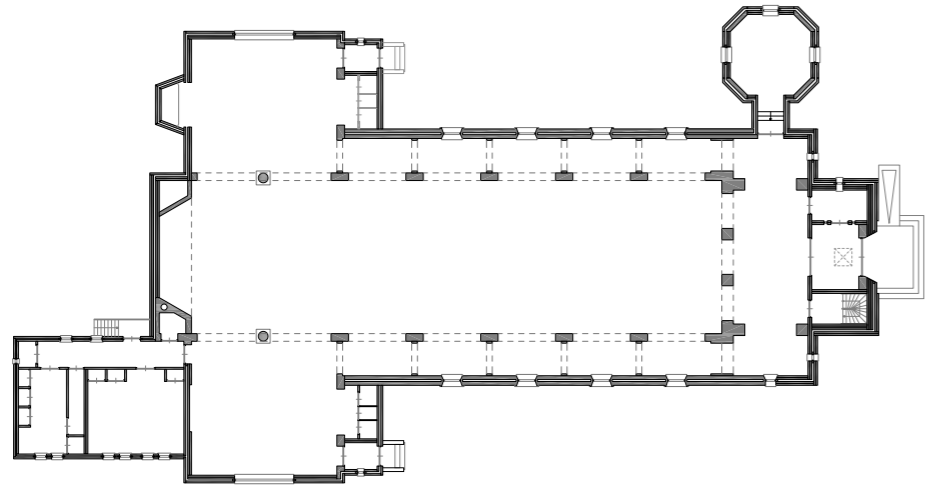
- ▶ aantal inwoners Tienray: 1205
- ▶ aantal gebruikers huidige kerk: 25
- ▶ aantal vrijwilligers: 26

Staat gebouw

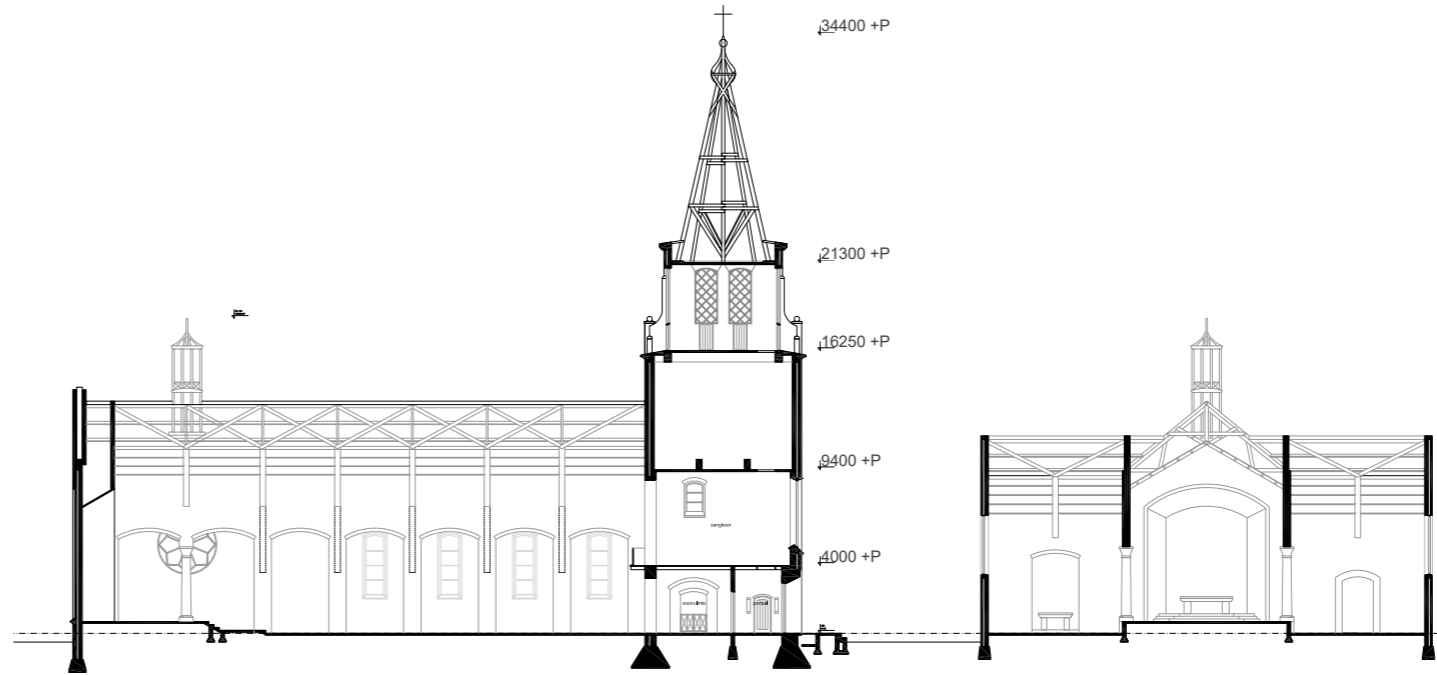
- ▶ staat orgel: Goed
- ▶ zitplaatsen kerk: 450

Bouwkundige tekeningen

OLV Troosteres der Bedrukten Tienray

Plattegrond (schaalloos)

Doorsnede (schaalloos)

Aanzichten (schaalloos)

► 6. Sint Nicolaaskerk Broekhuizen

I. Basisinformatie

- **Adres:** Hoogstraat 1
5872 AC Broekhuizen
- **Kadastraalnr:** Broekhuizen G 28
- **Monumentstatus:** Rijksmonument ID:11091
- **Bouwjaar:** 1949
- **Architect:** Swinkels, Anton
Salemans, Bart
- **Kunstenaars:** Levigne, Huub
- **Status:** Parochiekerk
- **Bouwpastoor:** A.H.M. Geurts
- **Wettelijke eigenaar:** Rooms Katholieke Federatie
Maasdorpen

II. Bouwkundige en cultuurhistorische waarden

De Sint-Nicolaaskerk in Broekhuizen is een rijksmonument. Het betreft een **eenbeukig laatgotisch** gebouw met driezijdige koorsluiting, oorspronkelijk gebouwd rond 1500, waarbij na de oorlog in 1951 de westelijke traveeën in historiserende trant zijn toegevoegd.

Het interieur herbergt een waardevolle inventaris, waaronder een calvariegroep uit circa 1500, een Madonna uit de 16e eeuw en beelden van de heiligen Petrus, Antonius Abt en Catharina.

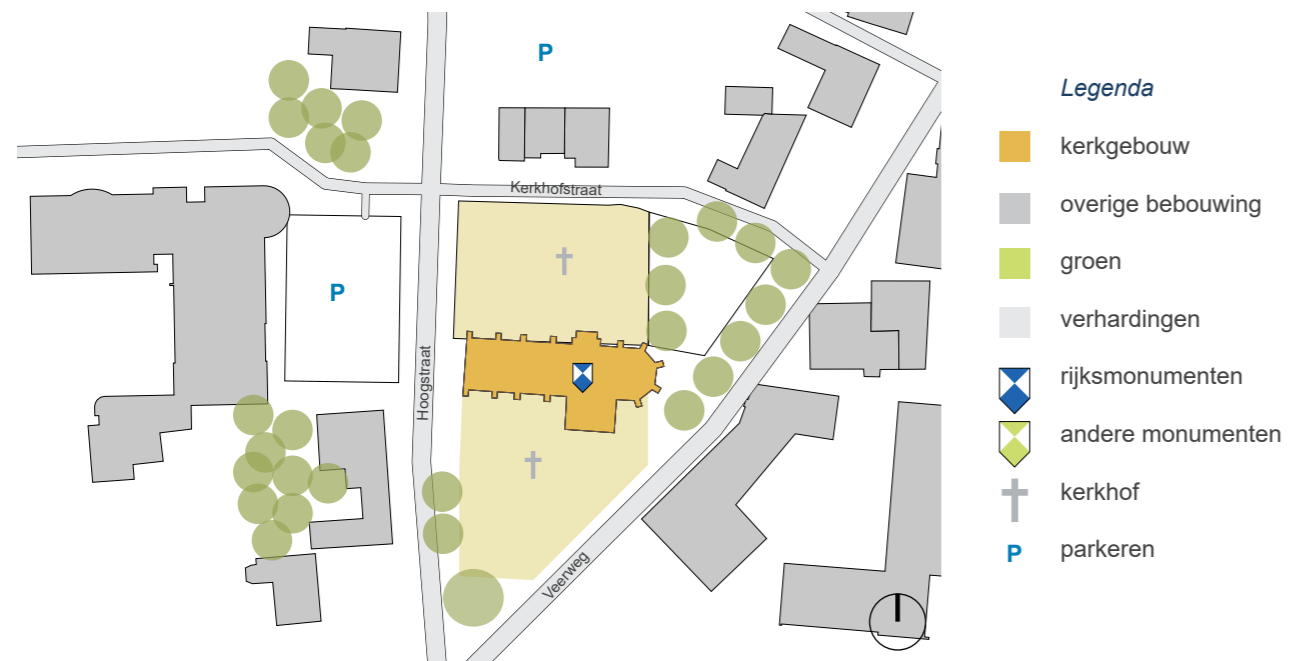
Het gebouw is opgetrokken in waalformaat baksteen met zadeldak, drie dakkapellen en een octogonale opengewerkte dakruiter met koperen spits. De westgevel heeft een **tuitgevel met mergelstenen inzetstukken** en segmentboogtoegang. Spitsboogvensters en steunberen geven de zijgevels en het koor een harmonieuze gotische uitstraling.

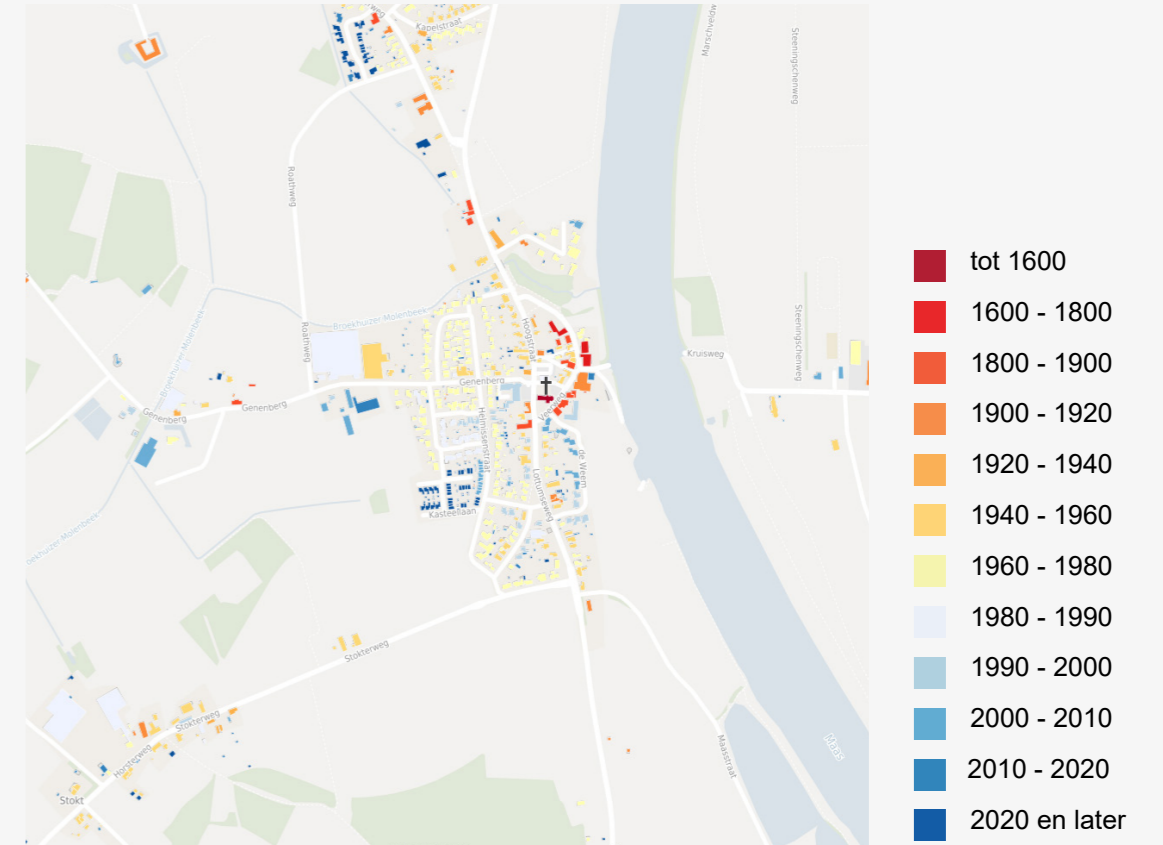
III. Ensemble en stedenbouwkundige waarden

De Sint-Nicolaaskerk in Broekhuizen vormt het historische hart van het Maasdorp. De kerk staat in het centrum van het dorp en vormt een ensemble met de oude kerkmuur, het patronaatgebouw en enkele omliggende historische huizen. De kerk is goed zichtbaar in de omgeving.

Aan weerszijden naast de kerk is het kerkhof gelegen, dat deel uitmaakt van de oorspronkelijke kerkelijke context en waarop nog oude grafkruisen uit de 16e en 17e eeuw te vinden zijn.

Situatiekaart

Overzichtskartaat bouwjaar

Broekhuizen is gelegen op een Maasduin aan de rivier de Maas. De oudste bebouwing concentreert zich rondom de Hoogstraat en de Veenweg. In de loop der jaren is Broekhuizen richting het westen uitgebreid met kleinschalige woningbouw.

IV. Maatschappelijke waarden

peildatum 2024-2025

Sociaal-maatschappelijke factoren

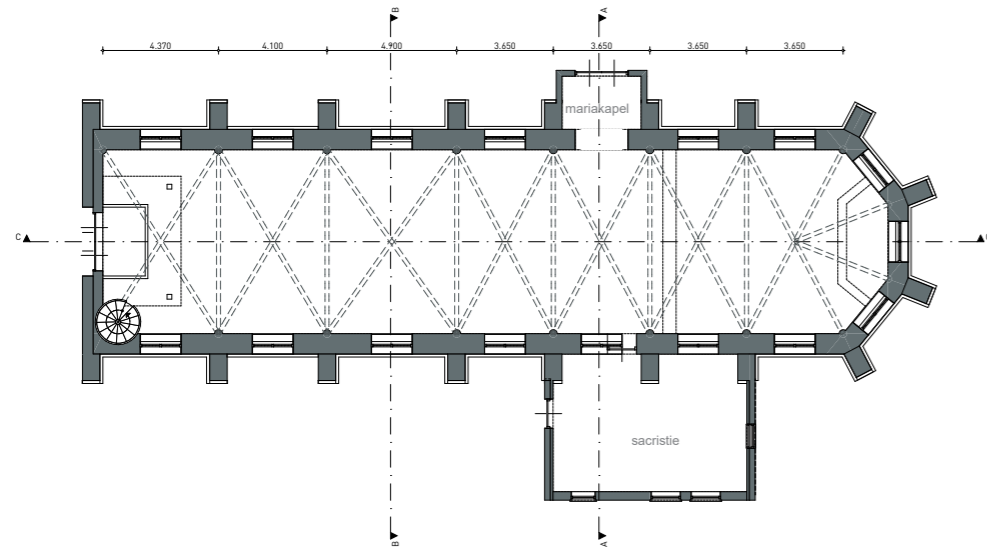
- ▶ aantal inwoners Broekhuizen: 810
- ▶ aantal gebruikers huidige kerk: 25
- ▶ aantal vrijwilligers: 46

Staat gebouw

- ▶ staat orgel: Slecht
- ▶ zitplaatsen kerk: 120

Bouwkundige tekeningen

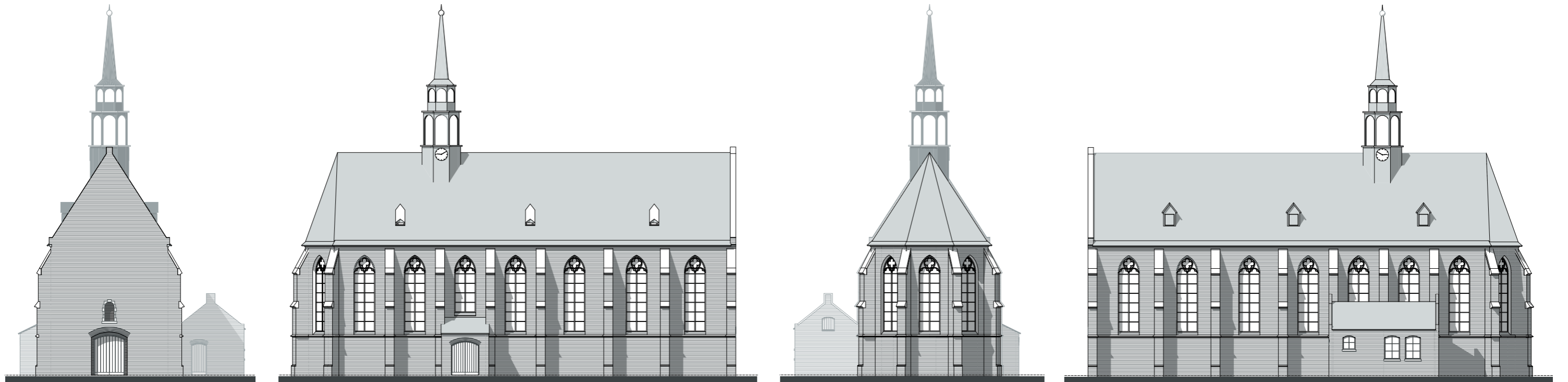
Sint Nicolaaskerk Broekhuizen

Plattegrond (schaalloos)

Doorsnede (schaalloos)

Aanzichten (schaalloos)

► 7. H. Naam Jezuskerk Broekhuizenvorst

I. Basisinformatie

- **Adres:** *Kerkstraat 9
5871 AP Broekhuizenvorst*
- **Kadastraalnr:** *Broekhuizen E 426*
- **Waardering:** *Rijksmonument ID: 11095*
- **Bouwjaar:** *1949*
- **Verbouwingen:** *1996 dak en toren renovatie*
- **Architect:** *Swinkels, Anton
Salemans, Bart*
- **Kunstenaars:** *Horn, Jos ten, Maas, Ad
Hoorn, Wim van
Eggen, Jos*
- **Soort gebouw:** *Parochiekerk*
- **Bouwpastoor:** *L. Linssen*
- **Wettelijk eigenaar:** *Rooms Katholieke Federatie
Maasdorpen*
- **Kapellen:** *Mgr. Schravenkapel*

II. Bouwkundige en cultuurhistorische waarden

De Heilige Naam Jezuskerk in Broekhuizenvorst, oorspronkelijk een Salvatorkerk, is een rijksmonument.

De kerk is een **gotische kruiskerk** in **baksteen** met een **fronttoren**. De fronttoren met ingesnoerde spits dateert van eind 13e/begin 14e eeuw, met bovengeledingen herbouwd in 1950 na de oorlogsschade. Het schip met drie traveeën stamt uit de 15e/16e eeuw en is voorzien van een noordbeuk, en een **driezijdig afgesloten koor**. De transepten zijn later in 1950 toegevoegd. De toren is gedeeltelijk ingebouwd in het schip.

Het kerkgebouw staat op een verhoging te midden van het dorp en wordt omringd door een **kerkhof met 17e-eeuwse muren** en ingemetselde oude grafstenen.

Het interieur herbergt een rijke inventaris, waaronder een romaanse doopvont, een laatgotische calvariegroep uit de 15e–16e eeuw, en houten beelden van H. Antonius Abt, H. Sebastiaan en een crucifix uit 1665. De gewelven zijn bakstenen kruisgewelven met mergelribben op schalken, en de banken zijn centraal op het koor gericht. Achter het linker transept is een Memorial voor Mgr. Frans Schraven en Chinese martelaren ingericht.

Het orgel van Verschuieren uit 1950 verving eerdere instrumenten die verloren gingen in 1944. De kerk combineert authentieke gotische elementen met naoorlogse herbouw, waarbij het oude karakter en liturgische functionaliteit zorgvuldig zijn behouden.

In de kerk is de Mgr. Schravenkapel gerealiseerd; afspraken tussen het kerkbestuur en de congregatie der Missie Lazaristen maken het onwaarschijnlijk dat er een volledige herbestemming van het gebouw zal plaatsvinden. De meest waarschijnlijke bestemming zal bezinning en liturgisch gebruik zijn.

III. Ensemble en stedenbouwkundige waarden

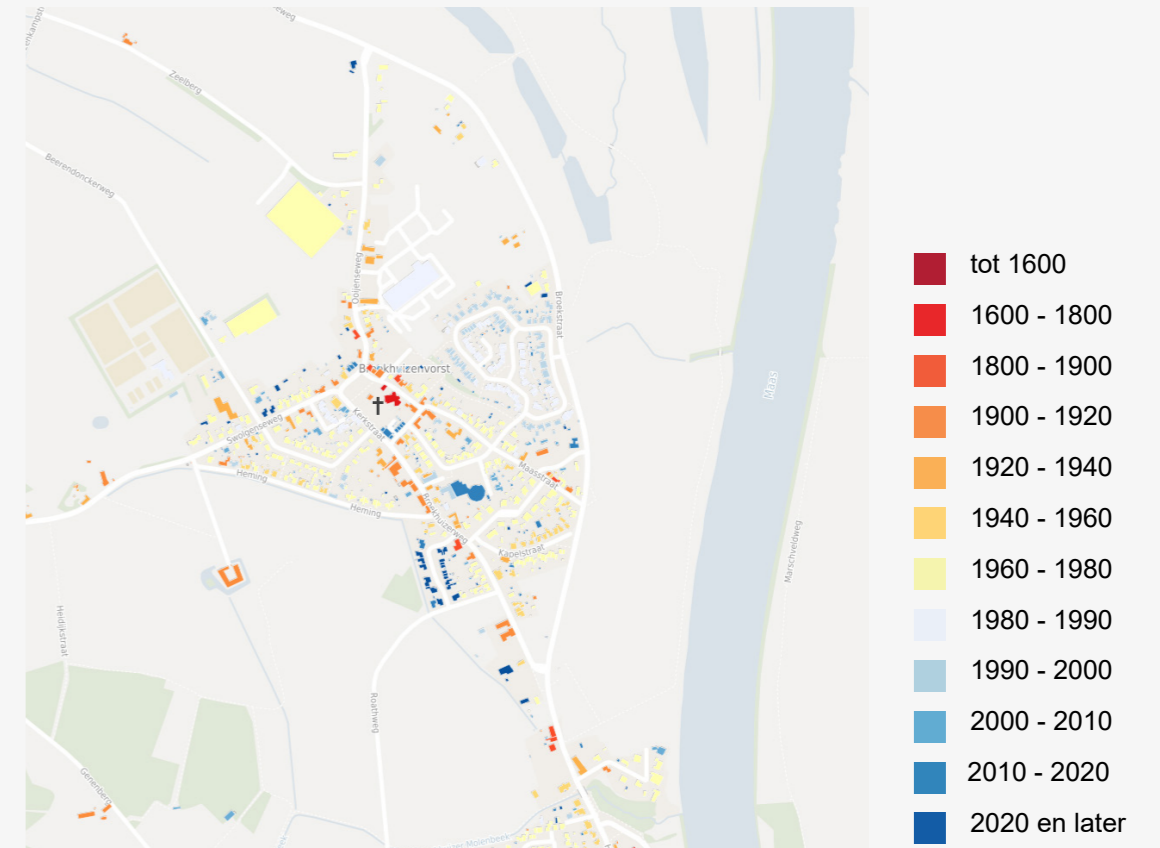
De kerk staat centraal op een kerkberg aan een groot plein en steekt met haar toren en daken boven het dorp uit. Rondom de kerk ligt een kerkhof, dat omgeven door een historische kerkhofmuur is afgescheiden van de wegen rondom. Naast de ingang van het kerkhof, dat kan worden afgesloten met een ijzeren hek, staat de rijksmonumentale voormalige kosterwoning.

Situatiekaart

Legenda

- kerkgebouw
- overige bebouwing
- groen
- verhardingen
- rijksmonumenten
- andere monumenten
- kerkhof

Overzichtskartaat bouwjaren

Het dorp ligt aan de Maas, wat zowel een barrière als een handels- en verkeersroute vormde. Er bestond al in 1474 een veerverbinding en de rivier heeft bijgedragen aan oude meanders en vruchtbare riviergronden, die belangrijk waren voor agrarische ontwikkeling en bebouwing. De oudste bebouwing bevindt zich langs de invalswegen uit het zuiden en noorden en rondom de kern.

Na de Tweede Wereldoorlog werd het dorp vooral aan de zuidzijde uitgebreid. Vernielingen tijdens de oorlog, zoals de schade aan de kerk en huizen, leidden tot heropbouw en herinrichting van het dorpscentrum. In de jaren 1980–1990 vond een verdere uitbreiding van het dorp plaats tussen het dorpscentrum en de uitwaard van de Maas.

IV. Maatschappelijke waarden

peildatum 2024-2025

Sociaal-maatschappelijke factoren

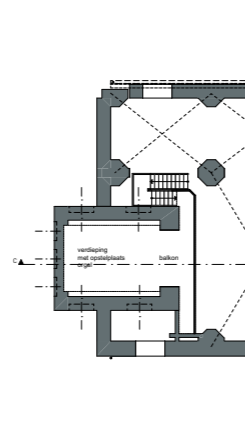
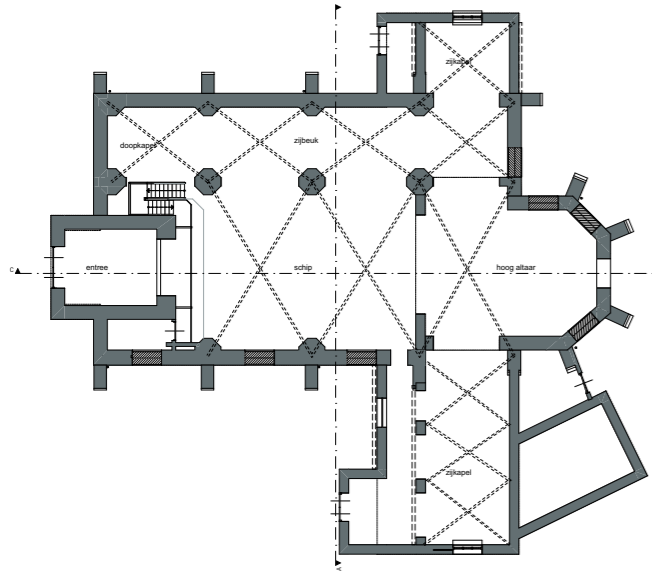
- ▶ aantal inwoners Broekhuizenvorst: 1120
- ▶ aantal gebruikers huidige kerk: 20
- ▶ aantal vrijwilligers: 29

Staat gebouw

- ▶ staat orgel: Goed
- ▶ zitplaatsen kerk: 150
- ▶ de verwarming is recent vernieuwd.

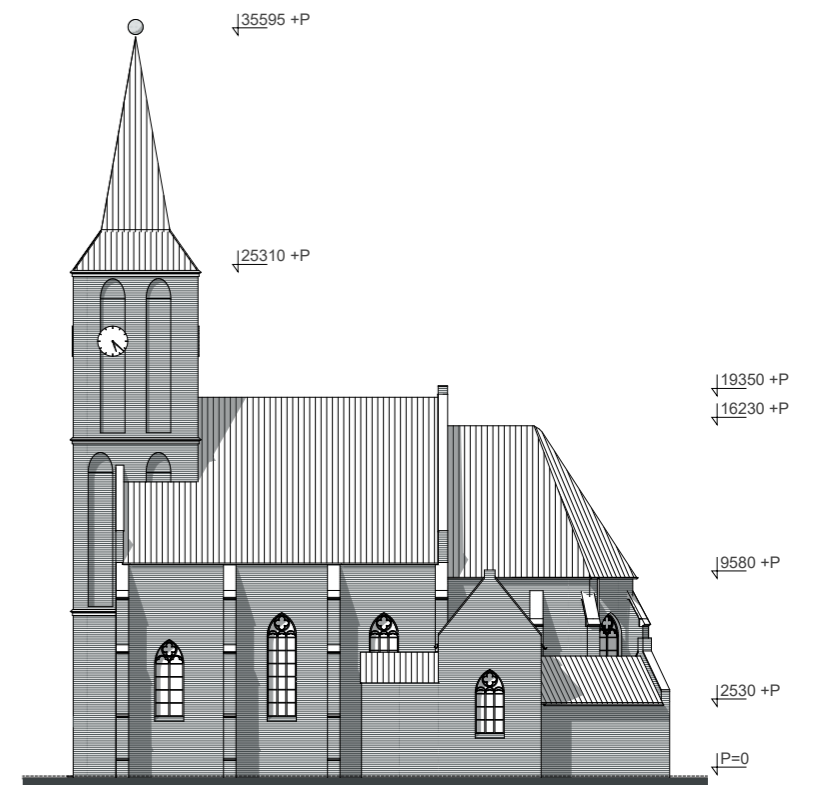
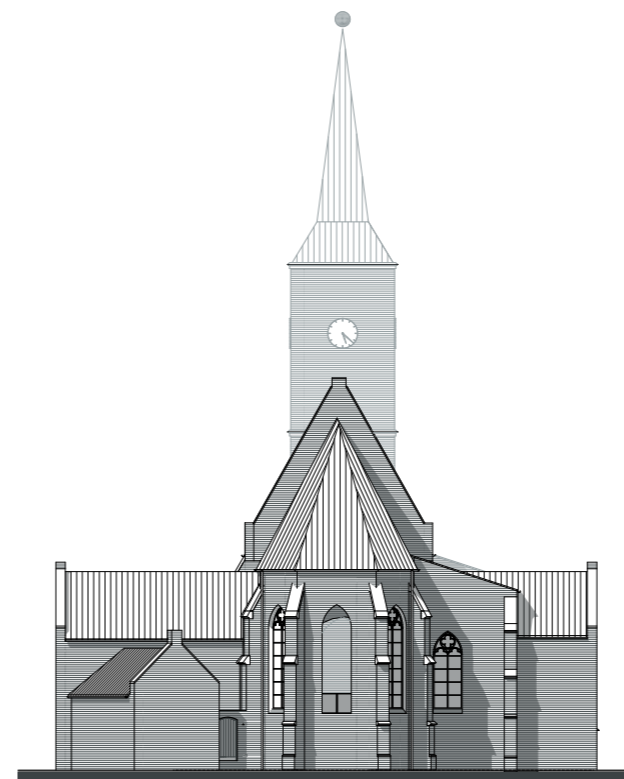
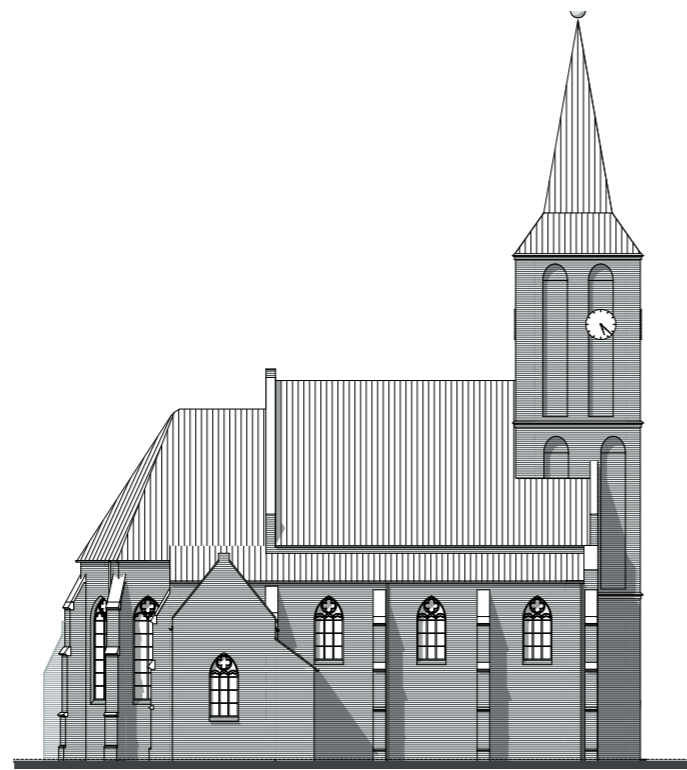
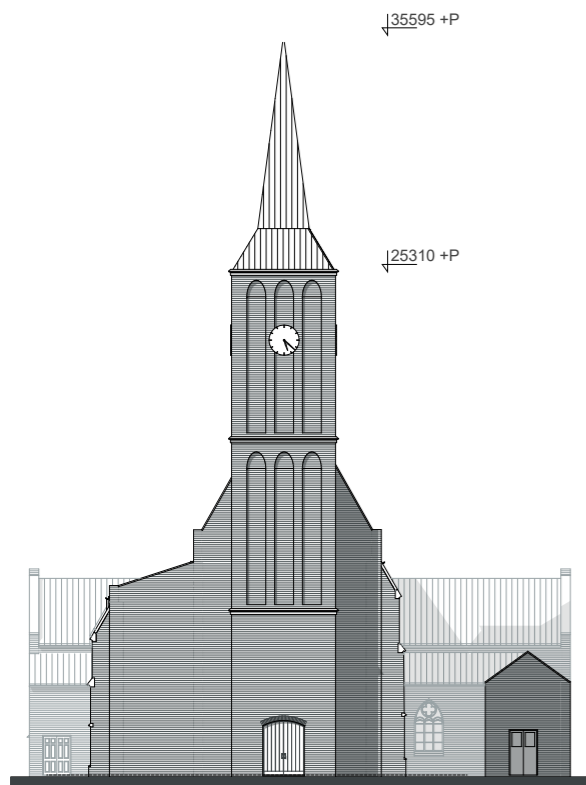
Bouwkundige tekeningen

H. Naam Jezuskerk Broekhuizenvorst

Plattegrond (schaalloos)

Plattegrond verdieping (schaalloos)

Aanzichten (schaalloos)

► 8. Sint Jozefkerk America

I. Basisinformatie

- **Adres:** *Pastoor Jeukenstraat 2
5966 NM America*
- **Kadastraalnr:** *Horst L 1317*
- **Waardering:** *Rijksmonument 523267*
- **Bouwjaar:** *1892*
- **Verbouwingen:** *1935*
- **Architect:** *Groenendael van, J.H.H.
Stoks, F.H*
- **Kunstenaars:** *Eggen, Jos
Adams, Jean*
- **Soort gebouw:** *Parochiekerk*
- **Bouwpastoor:** *pastoor Jeuken*
- **Wettelijke eigenaar:** *Rooms Katholieke Federatie
Horst-Sevenum*

II. Bouwkundige en cultuurhistorische waarden

De Sint-Jozefkerk in America is een rijksmonumentale parochiekerk, gebouwd in 1891–1892 als pseudobasiliek naar ontwerp van J.H.H. Van Groenendael.

De kerk is uitgevoerd in een **traditionalistische, neoromaanse stijl**, met gevelgeleding door blinde boogmotieven en karakteristieke kleine wolfseinden, waarbij het wolfseind van de voorgevel wordt bekroond door een siernaald met kruis.

In 1935 werd de kerk uitgebreid: de zijbeuken werden verbreed, en er werden doop- en biechtkapellen toegevoegd aan de dwarsarmen, naar ontwerp van Fr. H. Stoks uit Venlo. Na oorlogsschade in 1946 werd de kerk hersteld; het traptorentje aan de rechterzijde van de voorgevel werd niet herbouwd, en de ingangspartij werd versoberd.

De georiënteerde **pseudobasiliek** heeft een kruisvormige opbouw met een halfronde apsis, korte transepten en een spitse dakruiter boven de viering. Het interieur is rijk gedecoreerd met wand- en plafondschilderingen (1893–1935), een neogotisch hoofdaltaar, biechtstoelen en zijaltaren van beschilderd marmer. Glas-in-loodramen zijn van atelier Heijnen (Someren), en de vloeren zijn afgewerkt met natuursteen en motiefplavuizen.

De Sint-Jozefkerk is van architectuurhistorische en cultuurhistorische waarde: zij vormt een herkenbaar voorbeeld van Van Groenendaels oeuvre en getuigt van religieuze en sociale ontwikkeling in het ontginningsdorp America.

III. Ensemble en stedenbouwkundige waarden

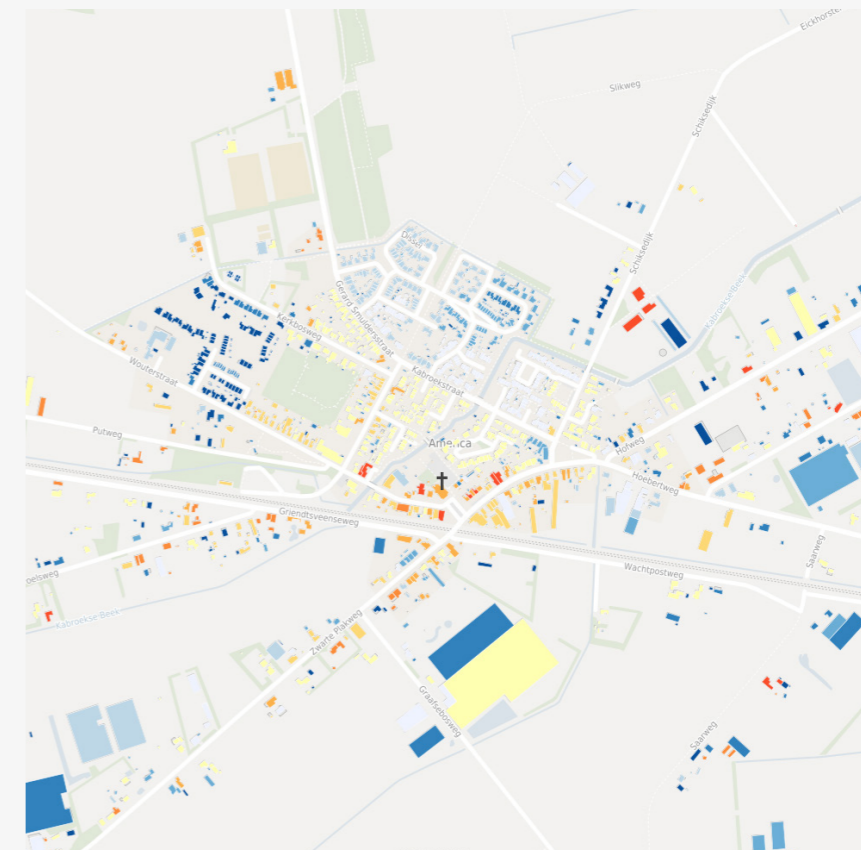
De kerk staat centraal in het negentiende-eeuwse ontginningsdorp en vormt samen met de vrijstaande pastorie (2) en het ruime voorplein een markant dorpsensemble. De oorspronkelijk pastorie (1) ligt naast de huidige pastorie. De Rooms-Katholieke parochiekerk St. Jozef ligt in de kern van America. De hoofdingang bevindt zich aan de zuidoost zijde in het midden van het middenschip, gelegen aan een voorplein. Achter de kerk ligt een groot perceel, dat op het eind uitloopt op de Kabroekse Beek. Naast dit perceel ligt het kerkhof.

Situatiekaart

Legenda

- kerkgebouw
- overige bebouwing
- groen
- verhardingen
- ◊ rijksmonumenten
- ◊ andere monumenten
- + kerkhof
- P parkeren

Overzichtskartaal bouwjaren

- tot 1600
- 1600 - 1800
- 1800 - 1900
- 1900 - 1920
- 1920 - 1940
- 1940 - 1960
- 1960 - 1980
- 1980 - 1990
- 1990 - 2000
- 2000 - 2010
- 2010 - 2020
- 2020 en later

Het dorp America ontstond in de late negentiende eeuw als veenarbeiders- en heideontginningsdorp, aan de spoorlijn van Eindhoven naar Venlo. Het van oudsher agrarische karakter vindt men nog steeds terug in America. De uitbreiding van het dorp vond voornamelijk plaats aan de noordzijde van het spoor. Het gebied rondom de kerk bleef daarbij functioneren als het dorpscentrum.

IV. Maatschappelijke waarden

peildatum 2024-2025

Sociaal-maatschappelijke factoren

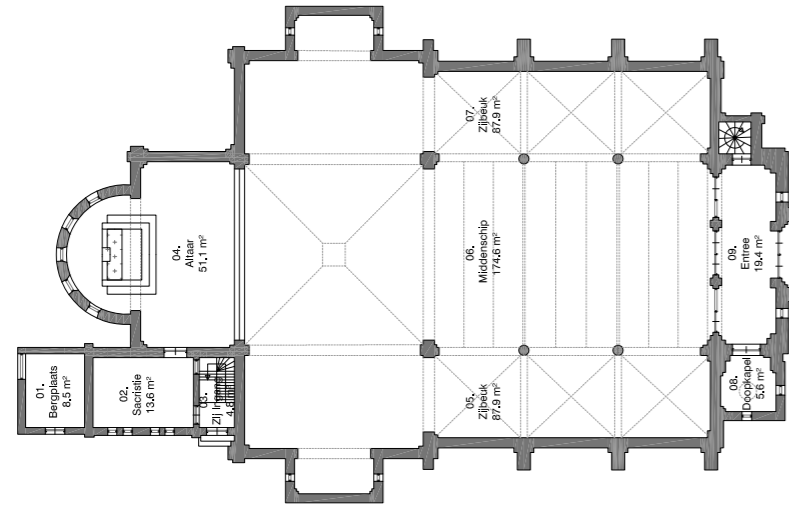
- ▶ aantal inwoners America: 2.362
- ▶ aantal gebruikers huidige kerk: 20
- ▶ aantal vrijwilligers: 40

Staat gebouw

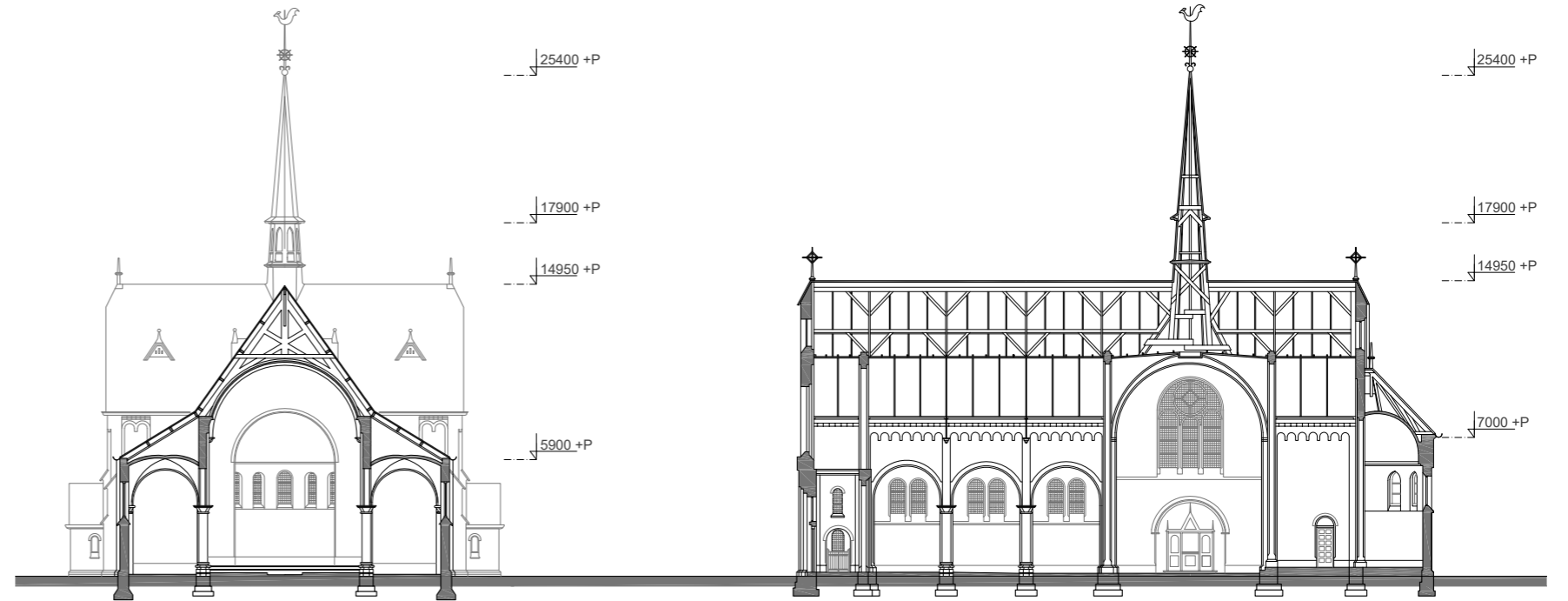
- ▶ prima

Bouwkundige tekeningen

Sint Jozefkerk America

Plattegrond (schaalloos)

Doorsnede (schaalloos)

Aanzichten (schaalloos)

► 9. Sint Barbarakerk Griendtsveen

I. Basisinformatie

- **Adres:** *Heleneveenseweg 48
5766 PB Griendtsveen*
- **Kadastraalnr:** *Horst G 721*
- **Waardering:** *Rijksmonument 523249*
- **Bouwjaar:** *1895*
- **Verbouwingen:** *1944 schade na WOII hersteld*
- **Architect:** *Groenendael van, J.H.H.*
- **Kunstenaars:** *Eyck, Charles*
- **Soort gebouw:** *Parochiekerk*
- **Wettelijke eigenaar:** *Rooms Katholieke Federatie
Horst-Sevenum*

II. Bouwkundige en cultuurhistorische waarden

Cultuurhistorische waardering: De kerk bezit architectuurhistorische waarde vanwege haar bijzonder belang voor de geschiedenis van de architectuur, voor het oeuvre van de architect Jac. van Groenendael jr.

De Sint-Barbarakerk in Griendtsveen is een in 1895 gebouwde katholieke kerk, ontworpen door Jac. van Groenendael jr en is een rijksmonument. De kerk staat centraal in het dorp, nabij de voormalige pastorie en het gasthuis, en vormt het hart van het religieuze ensemble langs de Heleneveenseweg. Het vrijstaande gebouw heeft een rechthoekig grondplan met een voorportaal, **eenbeukig** schip en vijfzijdig afgesloten absis. De frontgevel is asymmetrisch en voorzien van een groot roosvenster met glas-in-lood, spitsboognissen en een uurwerk, geflankeerd door een **ronde traptoren** met spits leidendak. De zijgevels hebben hoge spitsboogvensters met natuursteen tracering en uitbouwen voor biechtstoelen; tegen de achtergevel staat de sacristie onder zadeldak.

Het interieur is rijk gedecoreerd, met een houten tongewelf op consoles, kruisribgewelven in de absis en een oksaal met houten balustrade. De vier hoge absisvensters zijn voorzien van glas-in-lood naar ontwerp van Charles Eijk (1947).

De Sint-Barbarakerk is van cultuurhistorische en architectuurhistorische waarde, zowel voor het oeuvre van Van Groenendael als voor de geschiedenis van katholieke kerkbouw in de Peelkoloniën. Zij vervult een stedenbouwkundige functie als markant object in Griendtsveen en is algemeen van belang vanwege de gaafheid van exterieur en interieur.

III. Ensemble en stedenbouwkundige waarden

De Sint Barbarakerk ligt aan de Helenaveenseweg. Samen met het voormalige klooster (4), de school (3) en de oorspronkelijke pastorie (2) van Griendtsveen maakt het deel uit van de lintbebouwing langs de Helenaveenseweg en de Helenavaart, de oudste bebouwing van de nederzetting. Een populaire uitspanning met groot terras, herberg de Morgenstond (5) ligt schuin tegenover het pand aan de andere kant van het kanaal. De brug die hier ligt verbindt de Helenaveenseweg met de overzijde en markeert een centrale plek in Griendtsveen.

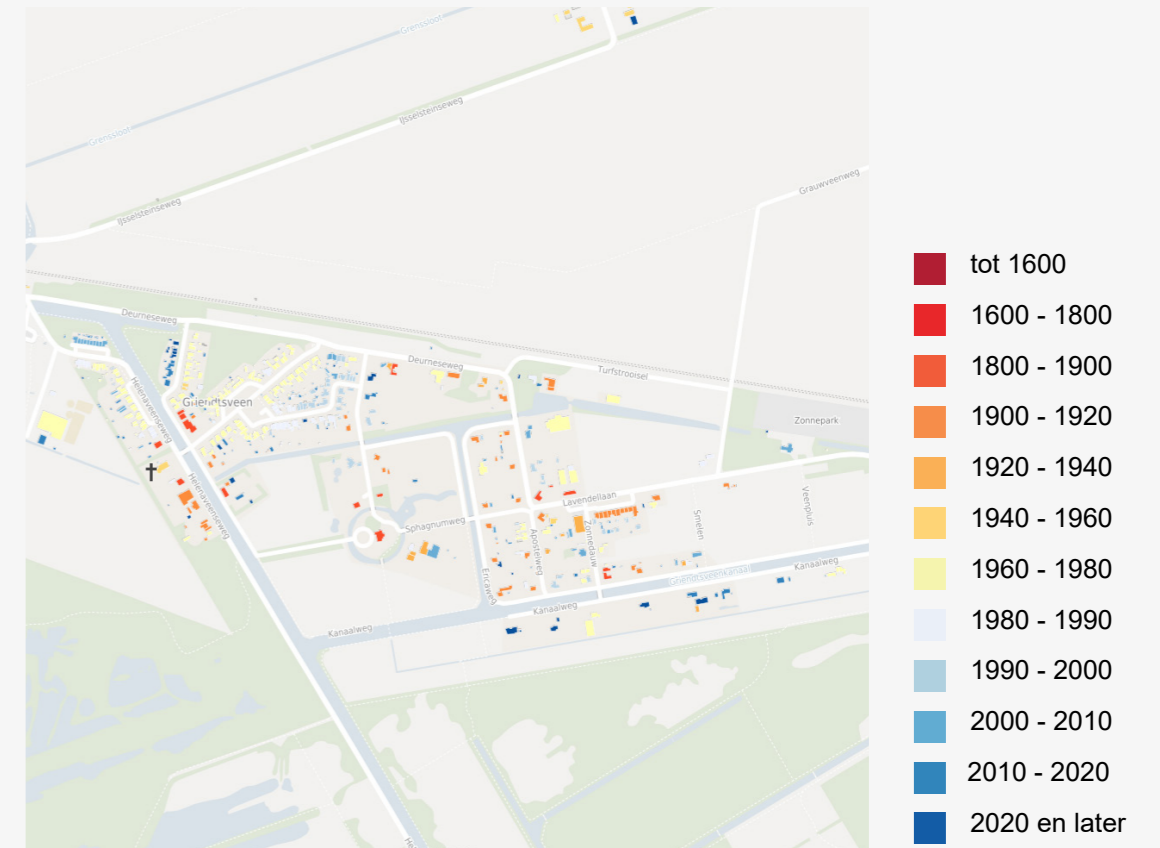
De voorzijde van het gebouw heeft een representatieve gevel en is gericht op de straat en het kanaal. De achterzijde is gecementeerd en minder rijk uitgevoerd. Dit onderscheid in voor en achtergevel is ook gemaakt bij de oorspronkelijke pastorie en het voormalige klooster.

Situatiekaart

Legenda

- kerkgebouw
- overige bebouwing
- groen
- verhardingen
- rijksmonumenten
- andere monumenten
- + kerkhof
- P parkeren

Overzichtskartaat bouwjaren

Griendtsveen ontstond eind 19e eeuw als veenkoloniedorp, met de eerste eenvoudige woningen en bedrijfsgebouwen voor de turfwinning. In 1895 werd een eigen kerk gebouwd vanwege de grote afstand tot America. Rond 1900 volgde uitbreiding met fabrieksgebouwen en woningen, grotendeels ontworpen door architect Louis Kooen, wat het dorp een herkenbare, samenhangende uitstraling gaf. Na de terugloop van de turfwinning stabiliseerde de groei en bleef de oorspronkelijke structuur in grote lijnen behouden. In de jaren zestig werden projectmatige woonwijken gerealiseerd ten noorden van de oorspronkelijke dorpskern. Sinds de jaren zeventig ligt de nadruk op behoud, waarbij nieuwbouw beperkt en passend bij het historische karakter wordt uitgevoerd.

IV. Maatschappelijke waarden

peildatum 2024-2025

Sociaal-maatschappelijke factoren

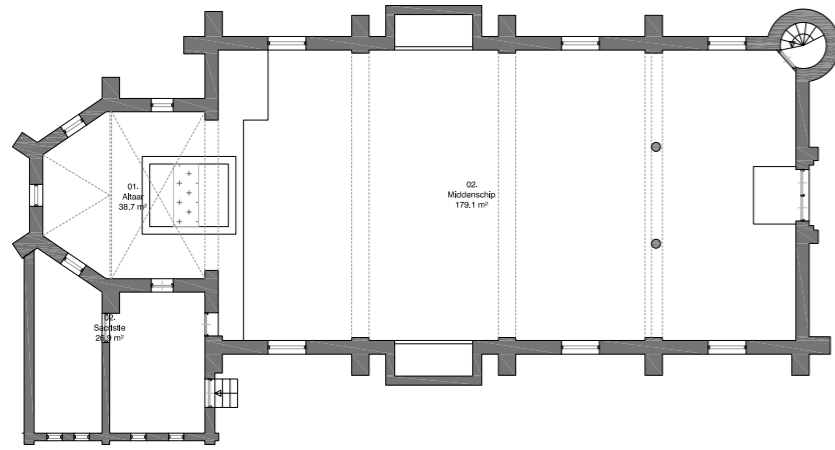
- ▶ aantal inwoners Griendtsveen: 530
- ▶ aantal gebruikers huidige kerk: 15
- ▶ aantal vrijwilligers: 40

Staat gebouw

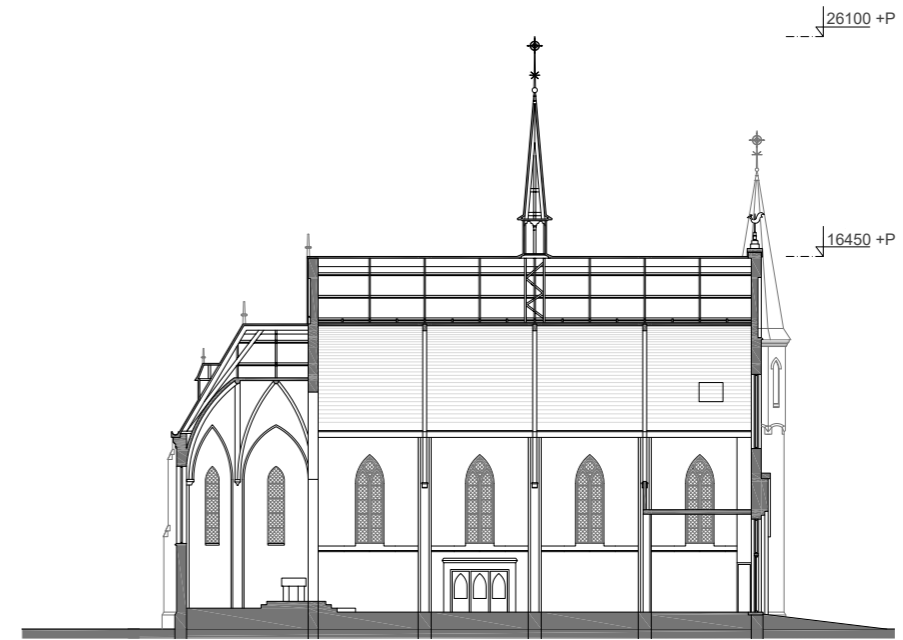
- ▶ prima

Bouwkundige tekeningen

Sint Barbarakerk Griendtsveen

Plattegrond (schaalloos)

Doorsnede (schaalloos)

Aanzichten (schaalloos)

► 10. Sint Hubertuskerk Hegelsom

I. Basisinformatie

- **Adres:** *Pastoor Debijestraat 2
5963 AG Hegelsom*
- **Kadastraalnr:** *Horst M 1998*
- **Waardering:** *Gemeentelijk monument*
- **Bouwjaar:** *1933*
- **Architect:** *Franssen J.G.C.,
Joseph Gustave Constant*
- **Kunstenaars:** *Randag OFM, W.F.M.C.*
- **Soort gebouw:** *Parochiekerk*
- **Bouwpastoor:** *L.J.H.M. Debije*
- **Wettelijke eigenaar:** *Rooms Katholieke Federatie
Horst-Sevenum*

II. Bouwkundige en cultuurhistorische waarden

Cultuurhistorische waardering: sobere traditionalistische/neoromaanse details (of traditionalistische vormen), muurschilderingen, inventaris grotendeels uit de bouwtijd behouden.

De Sint Hubertuskerk in Hegelsom is een gemeentelijk monument met **neoromaanse kenmerken**. Het is een **driebeukige kruiskerk** met een driezijdig gesloten koor en een terzijde geplaatste **ongelede toren met tentdak**. De kerk is samen met de pastorie, gebouwd als één ensemble. De kerk werd gebouwd in 1932–1933 naar ontwerp van Ir. J.G.C. Franssen uit Roermond en uitgevoerd door de firma L. Everaerts uit Horst.

De kerk heeft een sobere neoromaanse uitstraling met strakke bakstenen gevels, beperkte ornamentiek en een eenvoudig tentdak op de toren. Het interieur is volledig bewaard gebleven en bevat originele plafond- en muurschilderingen. Schilderingen van pater Randag OFM zijn goed behouden en vormen een integraal onderdeel van het ontwerp.

Tot 1939 werd een harmonium gebruikt; daarna kreeg de kerk een orgel uit 1897, oorspronkelijk gebouwd voor de kerk te Tongelre bij Eindhoven. Het geheel vormt een goed voorbeeld van een kleinschalige, functionele neoromaanse kerk uit het interbellum in Limburg.

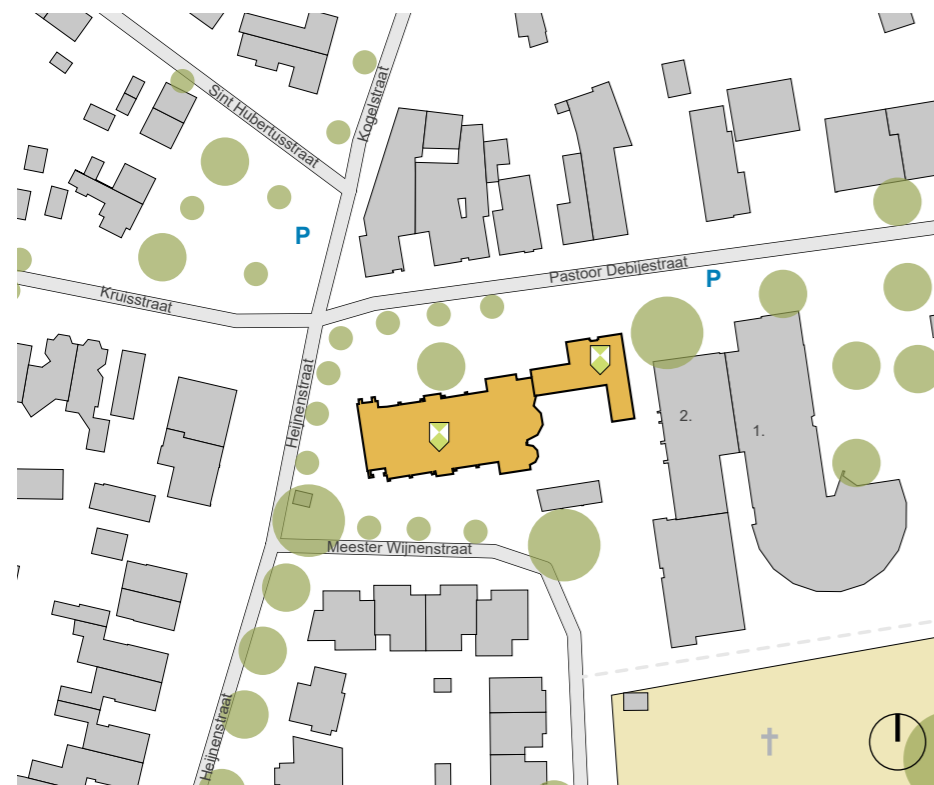

III. Ensemble en stedenbouwkundige waarden

De Sint Hubertuskerk ligt middenin het dorp met, op enige afstand een begraafplaats aan de zuidzijde en veel ruimte en groen rondom de kerk. Aan de noordwestzijde van de kerk bevindt zich de toren, die tevens dienst doet als entree. De pastorie, samen met de kerk gebouwd als één ensemble, bevindt zich aan de noord-westzijde en is verbonden met het kerkgebouw.

Samen met het Gemeenschapshuis Debije (1) en de basisschool (2) vormt dit de kern van Hegelsom.

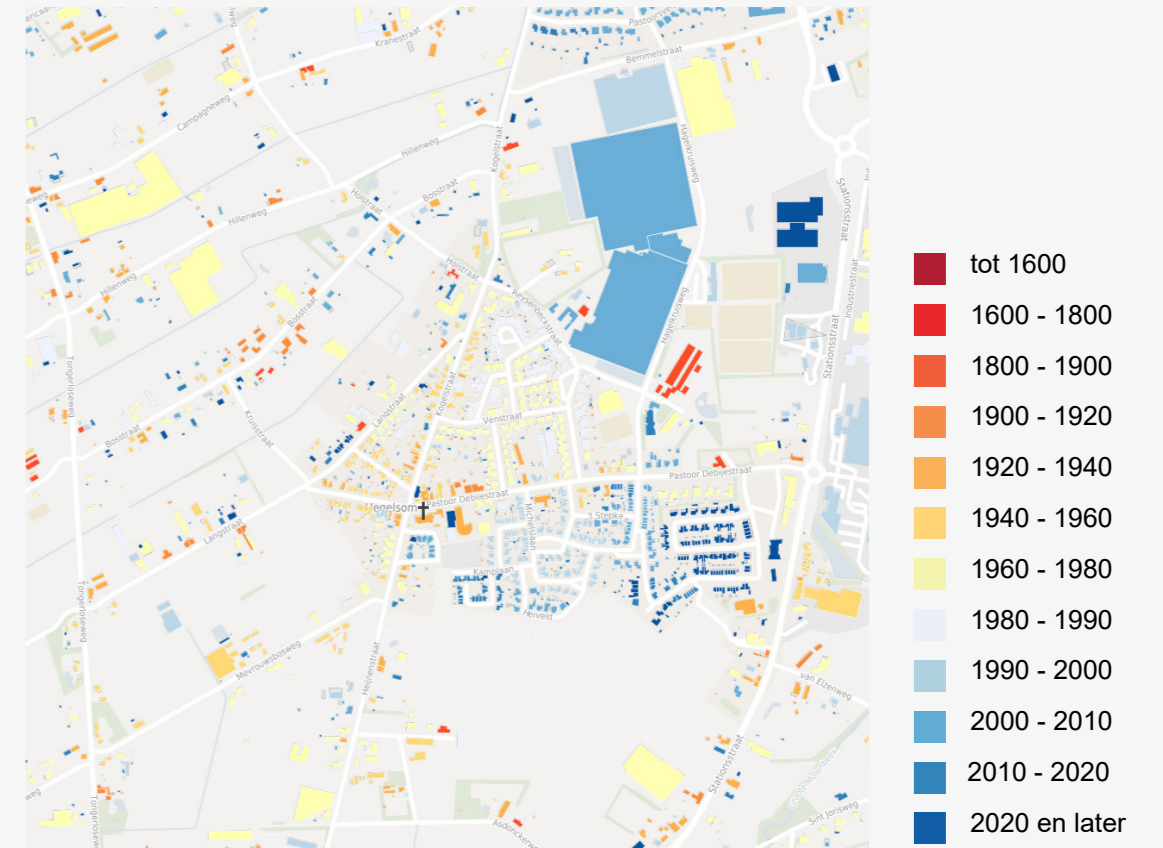
Het terrein rondom de kerk is ommuurd met een uit baksteen opgetrokken muurtje dat de ensemble waarde nog eens versterkt.

Situatiekaart

Legenda

- kerkgebouw
- overige bebouwing
- groen
- verhardingen
- rijksmonumenten
- andere monumenten
- kerkhof
- parkeren

Overzichtskartaal bouwjaren

Hegelsom ontwikkelde zich in de vroege 20e eeuw van een reeks verspreide buurtschappen op de heide tot een samenhangend dorp. De huidige dorpskern ontstond tussen 1929 en 1933, toen de gehuchten Hegelsom en Voor America werden samengevoegd. De bouw van de lagere school in 1930 vormde het eerste structurele ankerpunt, gevolgd door de oprichting van een zelfstandige parochie en de bouw van de Sint Hubertuskerk in 1932–1933.

Hoewel Hegelsom in de loop van de tijd beperkt uitbreidde, bleef de oorspronkelijke structuur uit de jaren dertig grotendeels leidend. De dorpsontwikkeling kenmerkt zich door kleinschalige groei en het behoud van het lineaire karakter langs bestaande wegen. Nieuwe functies werden voornamelijk toegevoegd rond de Stationsstraat, waar ook het station Horst Sevenum ligt.

IV. Maatschappelijke waarden

peildatum 2024-2025

Sociaal-maatschappelijke factoren

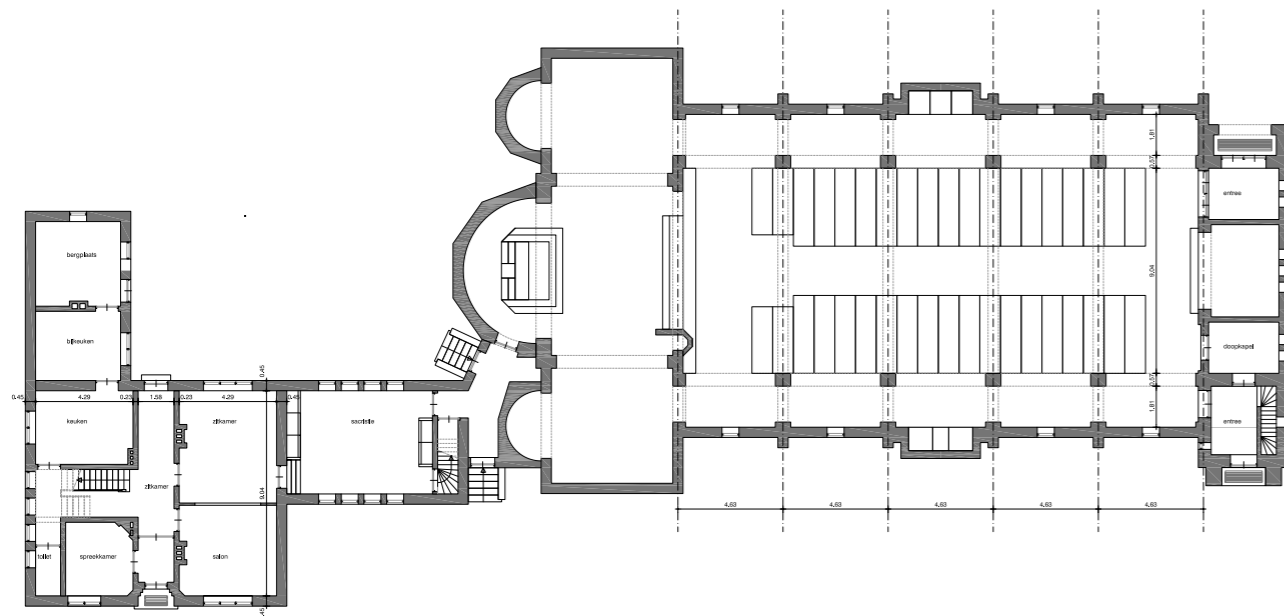
- ▶ aantal inwoners Hegelsom: 2.085
- ▶ aantal gebruikers huidige kerk: 15
- ▶ aantal vrijwilligers: 35

Staat gebouw

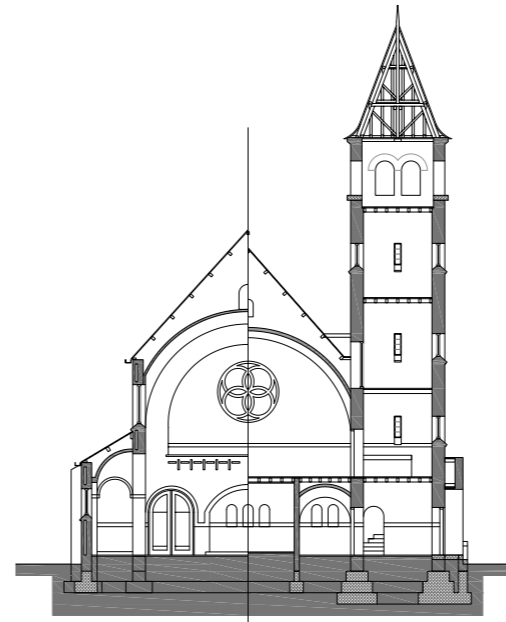
- ▶ prima

Bouwkundige tekeningen

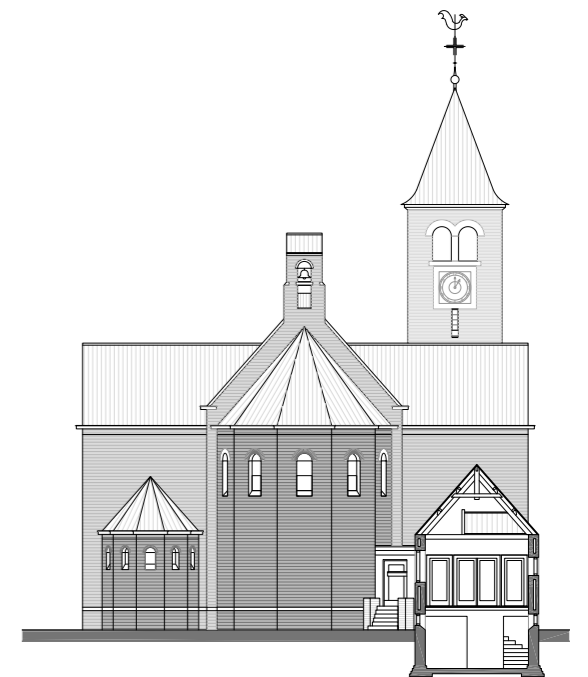
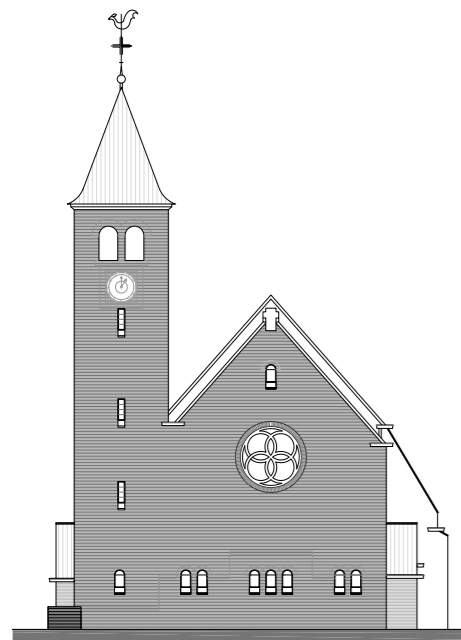
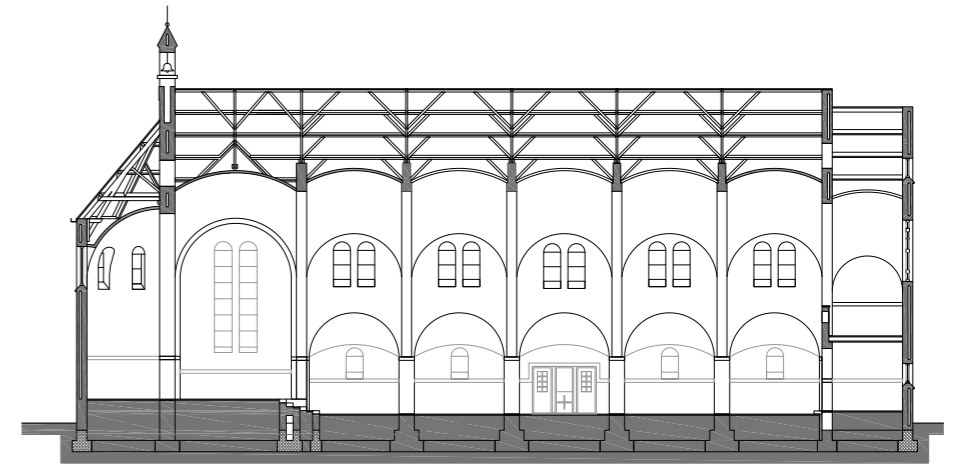
Sint Hubertuskerk Hegelsom

Plattegrond (schaalloos)

Doorsnede (schaalloos)

Aanzichten (schaalloos)

▶ 11. Lambertuskerk Horst

I. Basisinformatie

- ▶ **Adres:** *St. Lambertusplein 16
5961 EW Horst*
- ▶ **Kadastraalnr:** *Horst D 4510*
- ▶ **Waardering:** *Rijksmonument 532048*
- ▶ **Bouwjaar:** *1953*
- ▶ **Architect:** *Boosten A., Alfons*
- ▶ **Kunstenaars:** *Meester van Elsloo
Berg van den, OFM, L.
Horn, Jos ten
Franssen, Gilles
Wildschut, Daan*
- ▶ **Soort gebouw:** *Parochiekerk*
- ▶ **Bouwpastoor:** *L.J.H.M. Debije*
- ▶ **Wettelijke eigenaar:** *Rooms Katholieke Federatie
Horst-Sevenum*

II. Bouwkundige en cultuurhistorische waarden

De Lambertuskerk is in 1951-52 gebouwd naar ontwerp van Alfons Boosten met oude inventaris uit de voorgaande kerk. Representatief laat werk van architect Boosten. De kerk verving de in 1944 verwoeste gotische kerk op dezelfde plaats. De Lambertuskerk is een rijksmonument en de hoofdkerk van het Dekenaat Horst.

Het gebouw is een **bakstenen, georiënteerde driebeukige hallenkerk** met **zijbeuken, atrium en klokkentoren**. Na de verwoesting van de vorige kerk in 1944 werd het huidige gebouw herbouwd naar ontwerp van Alfons Boosten en in 1952 in gebruik genomen.

Het interieur van de Lambertuskerk is ruim van opzet, met een zadeldak over het middenschip en steengaasbetonnen graatgewelven in de zijschepen. Het priesterkoor is vooruitgeschoven en omvat een sacramentskapel en een kinderkapel. De antieke **middeleeuwse beeldenschat** is bewaard gebleven in de processiegangen en kapellen, terwijl de doopkapel een romaanse doopvont herbergt. De kerk is rijk voorzien van gebrandschilderde ramen van Jos ten Horn, Gilles Franssen, Daan Wildschut en pater Van den Berg OFM. Onder het priesterkoor bevindt zich een crypte.

Daarnaast herbergt de kerk een rijke **historische inventaris**. Daartoe behoren onder meer een laatgotisch wijwatervat, triptiekluiken, schilderijen en diverse houten beelden vervaardigd in het atelier van de zogeheten Meester van Elsloo, waaronder de Virgo Fortis uit circa 1525. Tot de inventaris behoort ook een voor Nederland unieke hardstenen beeldengroep die bestaat uit vier elementen en aangeduid wordt als Gregoriusmis.

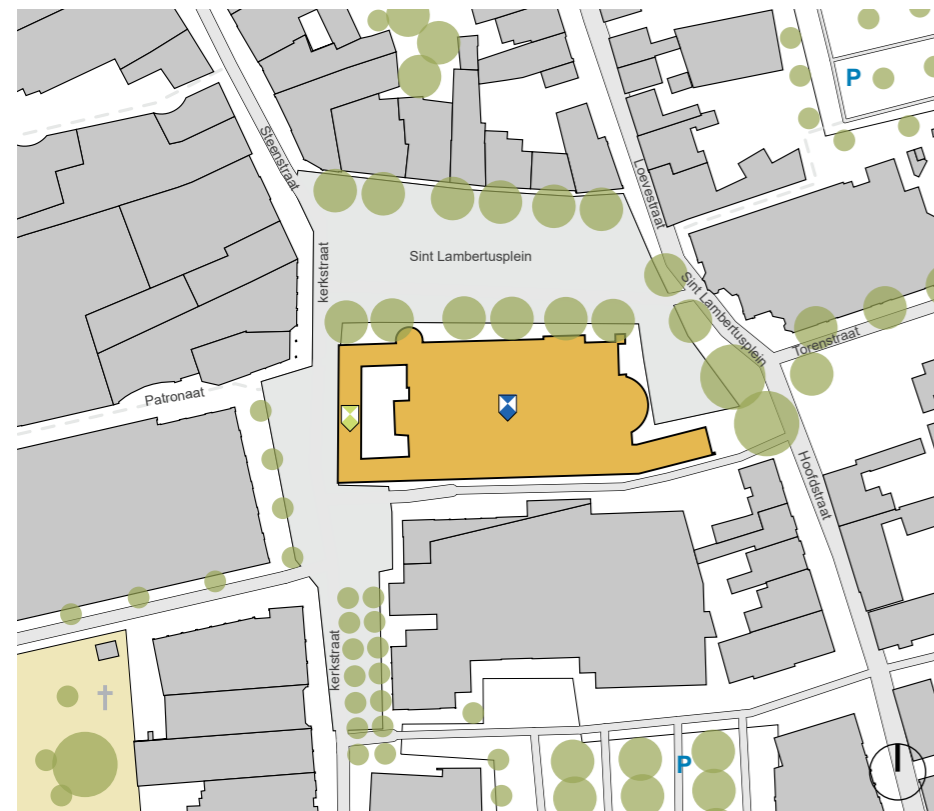
Het huidige orgel, gebouwd in 1952 door Gebr. Vermeulen, verving het verwoeste historische instrument en complementeert de liturgische rijkdom van de kerk.

III. Ensemble en stedenbouwkundige waarden

De Sint Lambertuskerk ligt centraal in het dorp Horst en vormt al eeuwenlang het middelpunt van de kern. De kerk domineert vanwege haar grootte en hoogte het centrum en de toren fungeert als landmark voor Horst en de verre omgeving.

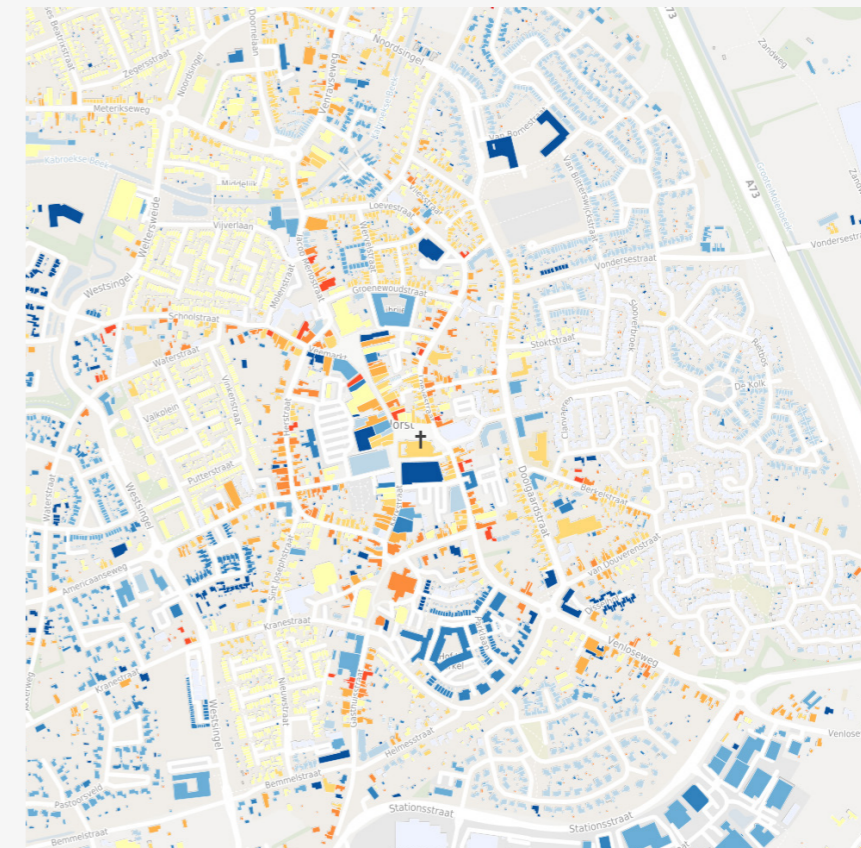
De kerk staat aan het St. Lambertusplein, waar zij ruimtelijk omgeven is door winkels en andere centrumfuncties. Schuin tegenover de kerk ligt het voormalige raadhuis.

Situatiekaart

Legenda

- kerkgebouw
- overige bebouwing
- groen
- verhardingen
- ◆ rijksmonumenten
- ◆ andere monumenten
- + kerkhof
- P parkeren

Overzichtskartaat bouwjaar

De vroegste kern ontwikkelde zich rondom de kerk (al vermeld in 1219) en langs oude landwegen, die regionale verbindingen vormden tussen Maas, Peel en omliggende nederzettingen.

De bouw van het nieuwe raadhuis in 1890 aan Steenstraat / St. Lambertusplein laat zien dat het centrum zich verder consolideerde rond deze plek.

Tot circa 1944 breidde de bebouwing zich vooral uit binnen de bestaande structuur, langs de hoofdwegen en rondom de kerk. Na de Tweede Wereldoorlog breidde Horst zich verder uit met inbreiding én uitbreidingswijken die de vroegere lintstructuur doorbreken en nieuwe functies om het centrum heen leggen.

Vandaag de dag is Horst de grootste kern van de gemeente met ca. 13.500 inwoners (2026) en vormt het historisch centrum, rond het Lambertusplein, het primaire verblijfsgebied.

De bebouwing is duidelijk ringvormig gegroeid rondom de middeleeuwse kern. Horst groeide namelijk in meerdere richtingen, waaronder na 2000 ook richting het westen.

IV. Maatschappelijke waarden

peildatum 2024-2025

Sociaal-maatschappelijke factoren

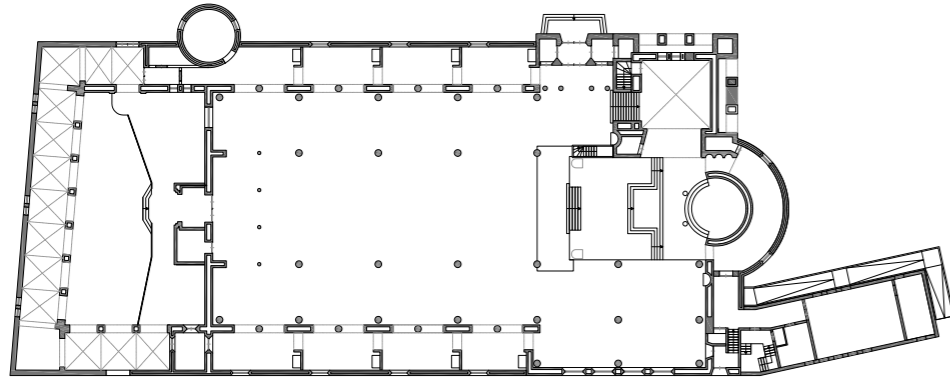
- ▶ aantal inwoners Horst: 13.365
- ▶ aantal gebruikers huidige kerk: 130
- ▶ aantal vrijwilligers: 175

Staat gebouw

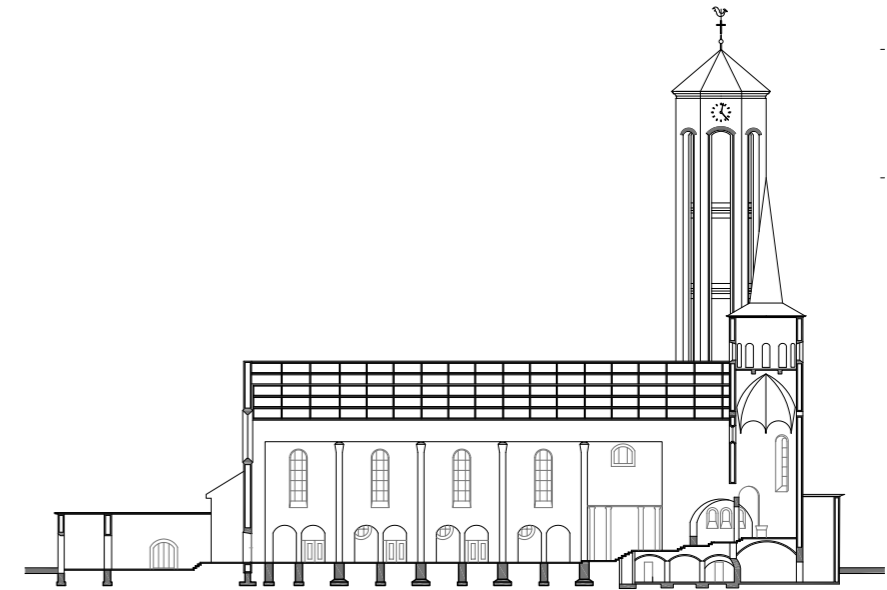
- ▶ prima

Bouwkundige tekeningen

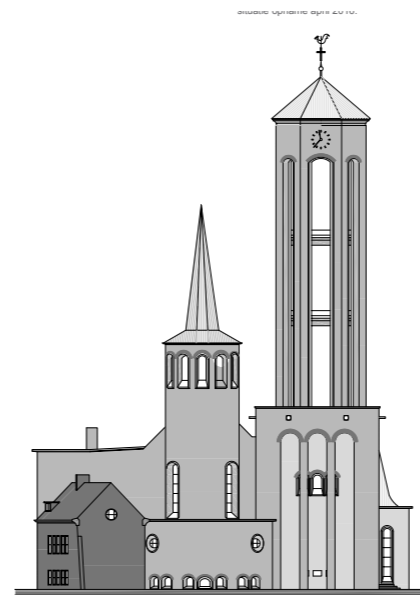
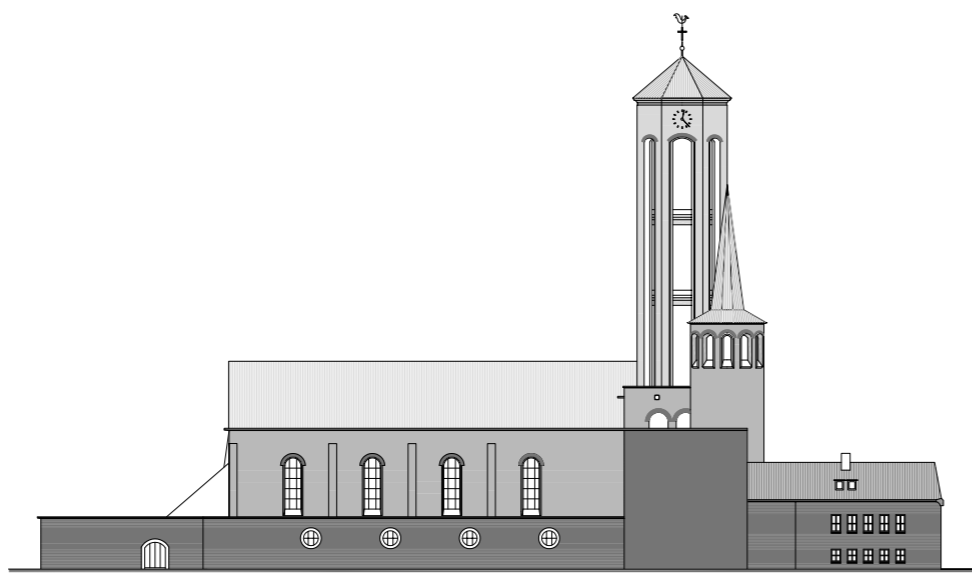
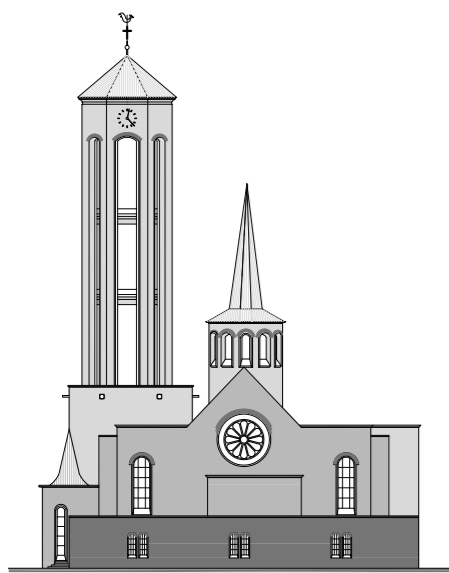
Lambertuskerk Horst

Plattegrond (schaalloos)

Doorsnede (schaalloos)

Aanzichten (schaalloos)

▶ 12. Sint Odakerk Melderslo

I. Basisinformatie

- ▶ **Adres:** *Rector Mulderstraat 5
5962 AH Melderslo*
- ▶ **Kadastraalnr:** *Horst B 5849*
- ▶ **Waardering:** *Karakteristiek*
- ▶ **Bouwjaar:** *1953*
- ▶ **Verbouwingen:** *in 1995 gerenoveerd*
- ▶ **Architect:** *Boosten, Alfons*
- ▶ **Kunstenaars:** *Nicolas, Joep*
- ▶ **Soort gebouw:** *Parochiekerk*
- ▶ **Bouwpastoor:** *L. Teeuwen*
- ▶ **Wettelijke eigenaar:** *Rooms Katholieke Federatie
Horst-Sevenum*

II. Bouwkundige en cultuurhistorische waarden

De combinatie van wederopbouwarchitectuur direct na WOII + behoud van oorspronkelijke opzet geeft de kerk een bijzondere positie in de regio.

De Sint Odakerk neemt een karakteristieke en beeldbepalende positie in het centrum van Melderslo en vormt al decennialang een belangrijk oriëntatiepunt binnen het dorp. De kerk is ontworpen door de Maastrichtse architect Alfons Boosten en werd gebouwd in de periode 1951–1953 als vervanging van de tijdens de Tweede Wereldoorlog verwoeste voorganger.

Het betreft een **georiënteerde bakstenen kruisbasiliek** met een **centraal bankenplan, schuingeplaatste transepten** en een **vieringtoren die boven het priesterkoor is gesitueerd**. Deze plaatsing van de toren zorgt in het interieur voor een grote, samenhangende sacrale ruimte.

Het interieur is overwegend sober van karakter en wordt gekenmerkt door een tongewelf met houten cassetteplafonds, axiale kinderbanken en afzonderlijke ruimten zoals een doopkapel en een Mariakapel. Onderdelen van de inrichting zijn mede vormgegeven door Joep Nicolas.

De robuuste bouw en duidelijke hoofdvorm bepalen in sterke mate het uiterlijk en de beleving van het kerkgebouw en zijn van belang om bij eventuele planvorming of herbestemming te respecteren en te behouden. De kerk heeft cultuurhistorische waarde als naoorlogse dorpskerk, als centrum van het gemeenschapsleven en door haar ensemblewaarde binnen het dorpsbeeld van Melderslo.

III. Ensemble en stedenbouwkundige waarden

De kerk heeft een centrale plek in het dorp met de entree gericht op de rector Mulderstraat, de doorgaande weg door het dorp. Door haar centrale ligging en de open ruimte rondom de kerk fungeert het gebouw als decor voor kermissen en andere dorpsactiviteiten in de openbare ruimte. Samen met de huidige basisschool en het voormalige schoolgebouw uit 1917 vormt de kerk een ensemble dat omringd wordt door veel groen en beeldbepalend is voor het karakter van het dorp.

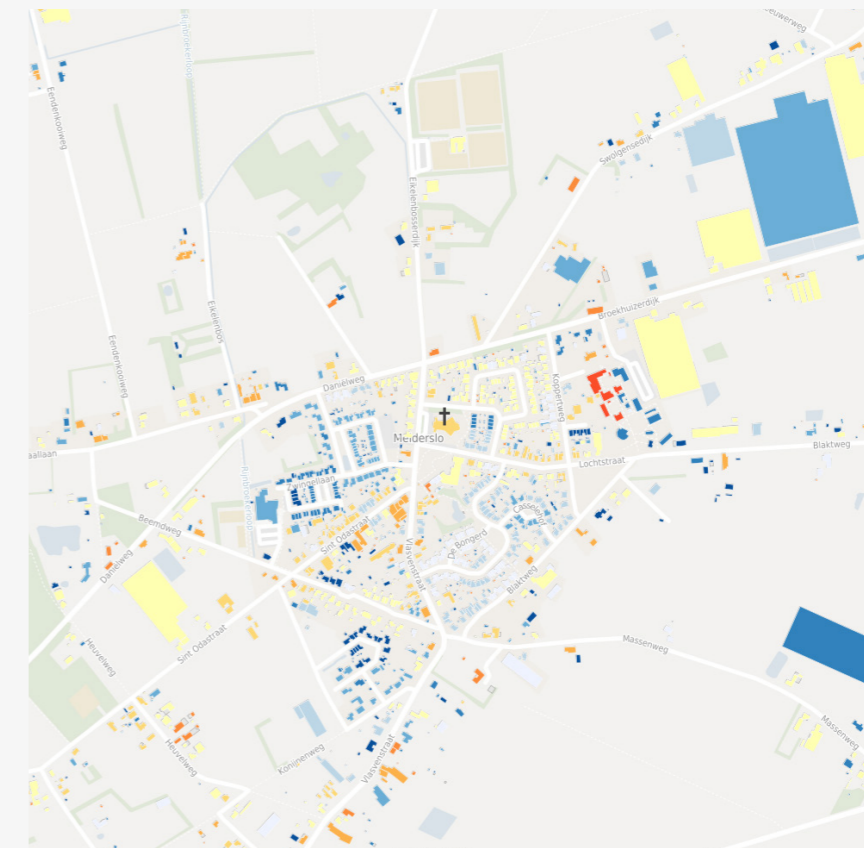
De huidige kerk is niet op exact dezelfde plaats teruggebouwd als de vooroorlogse kerk. Het kerkhof is wel op de oorspronkelijke locatie blijven liggen.

Situatiekaart

Legenda

- kerkgebouw
- overige bebouwing
- groen
- verhardingen
- rijksmonumenten
- andere monumenten
- + kerkhof
- P parkeren

Overzichtskartaal bouwjaren

- tot 1600
- 1600 - 1800
- 1800 - 1900
- 1900 - 1920
- 1920 - 1940
- 1940 - 1960
- 1960 - 1980
- 1980 - 1990
- 1990 - 2000
- 2000 - 2010
- 2010 - 2020
- 2020 en later

De eerste bewoning van Melderslo bestond uit verspreid liggende boerderijen. Een belangrijke stap richting dorpsvorming was de bouw van de eerste dorpschool in 1916 en de bouw van de kerk in 1921, waarmee voor het eerst een gemeenschappelijk centrum ontstond.

De kerk werd in 1944 verwoest door terugtrekkende troepen. In 1953 werd een nieuwe kerk in gebruik genomen. Na de bouw van deze kerk kwamen veel nieuwe woningen tot stand in de directe omgeving van het dorpscentrum.

Vanaf de jaren 1950 groeide Melderslo verder door met de bouw van nieuwbouwwoningen in de kom en uitbreiding van agrarische bedrijven aan de rand. Vanaf de jaren 1960–1990 groeide de dorpskern door met nieuwe woonwijken aan de noord- en oostzijde van de kern en tuinbouwbedrijven.

Na 2000 breidde het dorp verder uit met nieuwe woonwijken in westelijke richting.

IV. Maatschappelijke waarden

peildatum 2024-2025

Sociaal-maatschappelijke factoren

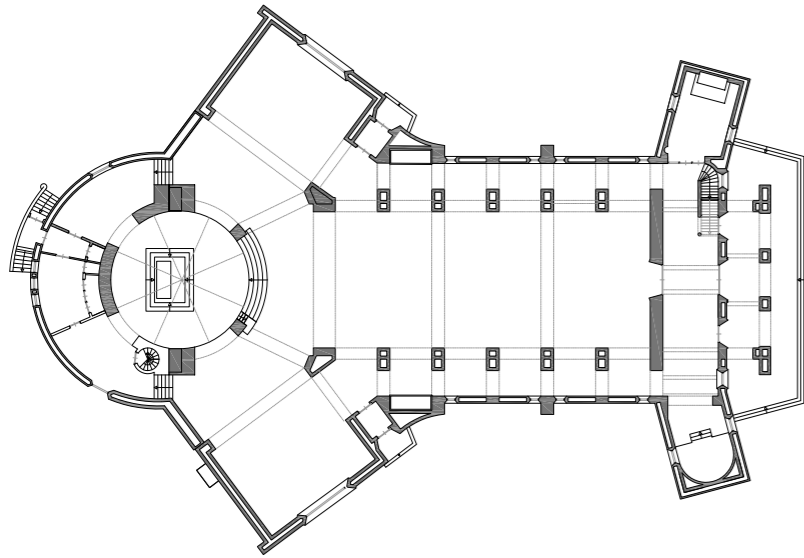
- ▶ aantal inwoners Melderslo: 2.230
- ▶ aantal gebruikers huidige kerk: 15
- ▶ aantal vrijwilligers: 20

Staat gebouw

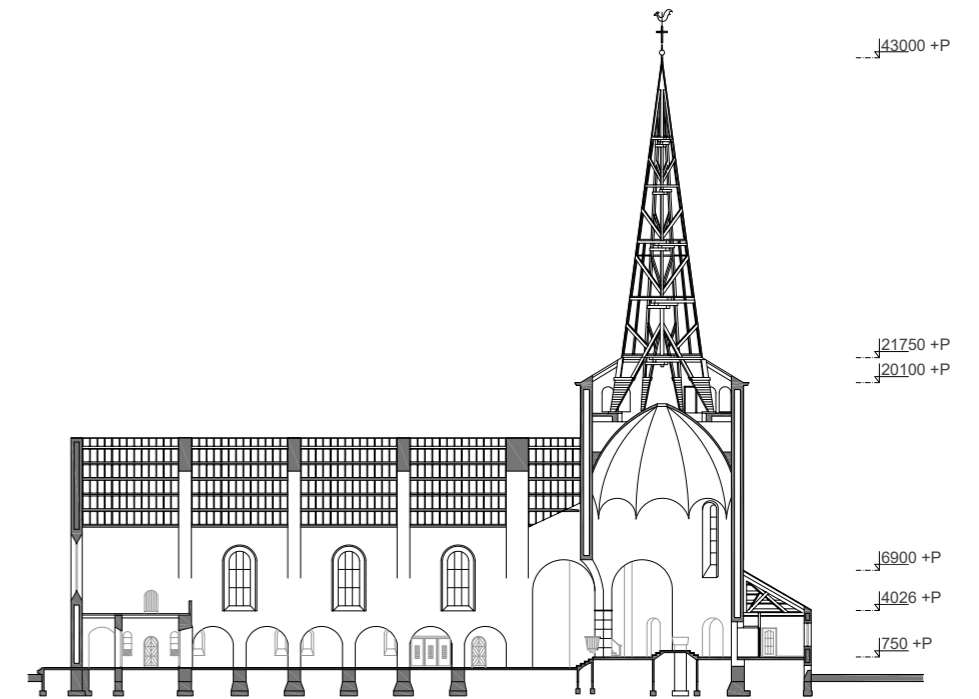
- ▶ De algemene staat van het kerkgebouw is goed. Er is geen sprake van urgent achterstallig onderhoud. Om toekomstig beheer van het kerkgebouw te structureren is regelmatige controle door monumentenwacht aan te bevelen. De waterhuishouding om de kerk verdient aandacht nu recent alle groen is verwijderd moet het terrein voldoende afwaterend zijn van het gebouw.

Bouwkundige tekeningen

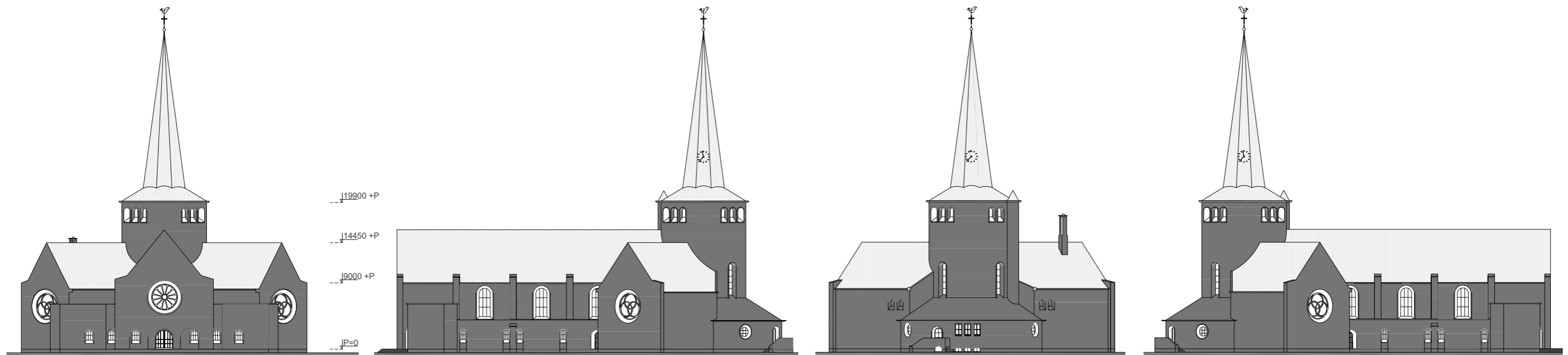
Sint Odakerk Melderlo

Plattegrond (schaalloos)

Doorsnede (schaalloos)

Aanzichten (schaalloos)

► 13. Sint Johannes Evangelist Meterik

I. Basisinformatie

- **Adres:** *Schadijkerweg 2
5964 NB, Meterik*
- **Kadastraalnr:** *Horst M 830*
- **Waardering:** *Rijksmonument: 523268*
- **Bouwjaar:** *1900*
- **Verbouwingen:** *1923, 1946*
- **Architect:** *Franssen C.J.H., Caspar*
- **Kunstenaars:** *Verheyen, Jacques*
- **Soort gebouw:** *Parochiekerk*
- **Wettelijke eigenaar:** *Rooms Katholieke Federatie
Horst-Sevenum*

II. Bouwkundige en cultuurhistorische waarden

De Sint Johannes Evangelistkerk in Meterik is een rijksmonument. Het is een **neogotische kruiskerk**, oorspronkelijk gebouwd als zaalkerk in 1899-1900 en in 1907 tot kruiskerk verbouwd. In 1922 werd de kerk uitgebreid met zijbeuken langs het middenschip door J. Franssen.

Het gebouw stond aan de noordoostelijke rand van Meterik en verving de eerste kapel uit 1899, zodat dorpingen niet langer naar Horst hoefden te gaan. Na gedeeltelijke verwoesting in de Tweede Wereldoorlog werd de kerk in 1947 hersteld, met herbouw van de toren aan de linkerzijde van het schip en verlenging van het middenschip, inclusief een nieuwe zij-ingang.

De blindbasilicale kerk heeft een **breed middenschip** met **smalle zijbeuken**, **korte transeptarmen** en een **vijfzijdig afgesloten koor**. De gevels zijn opgetrokken in bruine baksteen, met rode profielsteen en vormsteen voor vensters, waterlijsten en gootfriezen.

Het interieur is sober en licht, met een spitsboogarcade op ronde pijlers, meerdelige ribgewelven, neogotische biechtstoelen, een hoofdaltaar en zijaltaren. Het glas-in-lood in apsis en doopkapel dateert van 1958, van Jac. Verheijen. Het huidige tweemanuaals orgel is in 1953 door Verschuieren geplaatst.

De kerk heeft architectuur- en cultuurhistorische waarde als representatief neogotisch kerkgebouw, markant in de kern van Meterik en een uitdrukking van de lokale religieuze ontwikkeling.

III. Ensemble en stedenbouwkundige waarden

De kerk ligt aan de doorgaande weg in Meterik; de Sint Jansstraat, die zich splits aan de achterzijde van de kerk en samen met de Schadijkerweg het kerkperceel afbakent.

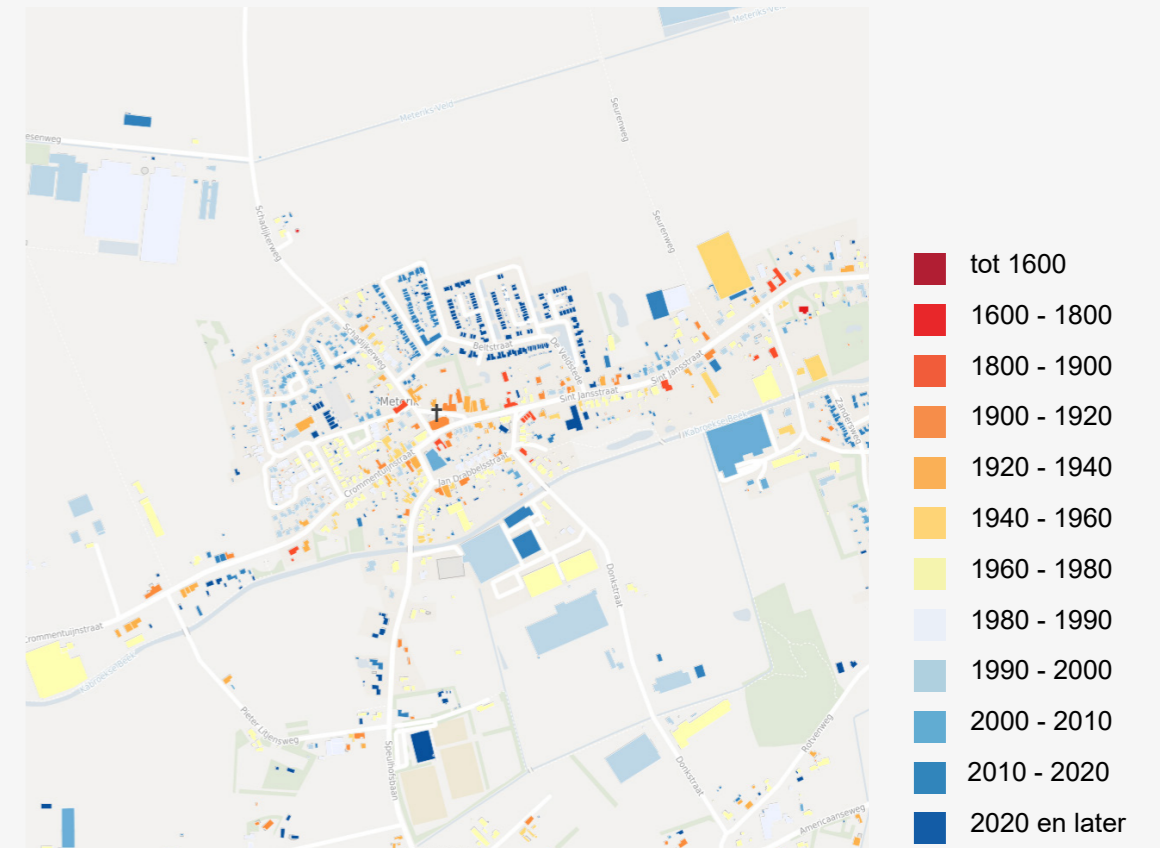
De St. Jansstraat vormt samen met de Schadijkerweg een van de oudste structuren in de dorpskern van Meterik.

De kerk staat pal aan de straat, waardoor zij een duidelijke zichtbare en ruimtelijke aanwezigheid heeft in de dorpsstructuur. Tegenover de kerk ligt de pastorie, een gemeentelijk monument.

Aan de noordzijde en aan de apsiszijde van de kerk ligt een klein pleintje. Aan de doorgaande weg liggen op de kruispunten twee cafés en het multifunctioneel centrum. Samen met deze gebouwen kan dit gezien worden als het centrum van Meterik.

Situatiekaart

Overzichtskartaal bouwjaren

De oorspronkelijke bebouwing van Meterik betrof tot in de 20e eeuw verspreide boerderijen. De bebouwing ontwikkelde zich aan de doorgaande wegen, zoals de Sint Jansstraat, nog vóórdat er een kerk of dorpskern bestond. Het dorp ontwikkelde zich uit de lintbebouwing langs de centraal gelegen middeleeuwse akkercomplexen (boerenhoevenontginningen).

Met de bouw van het kerkgebouw is 1900 ontstond voor het eerst een ruimtelijk en sociaal centrum. Vanuit deze kern is het dorp in de loop der jaren verder gegroeid met nieuwe woonstraten en een schaalvergroting van landbouw en tuinbouwbedrijven in het buitengebied.

IV. Maatschappelijke waarden

peildatum 2024-2025

Sociaal-maatschappelijke factoren

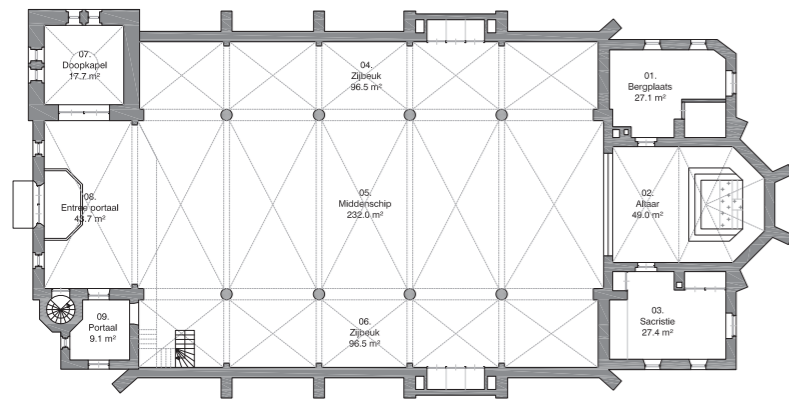
- ▶ aantal inwoners Meterik: 1.710
- ▶ aantal gebruikers huidige kerk: 10
- ▶ aantal vrijwilligers: 35

Staat gebouw

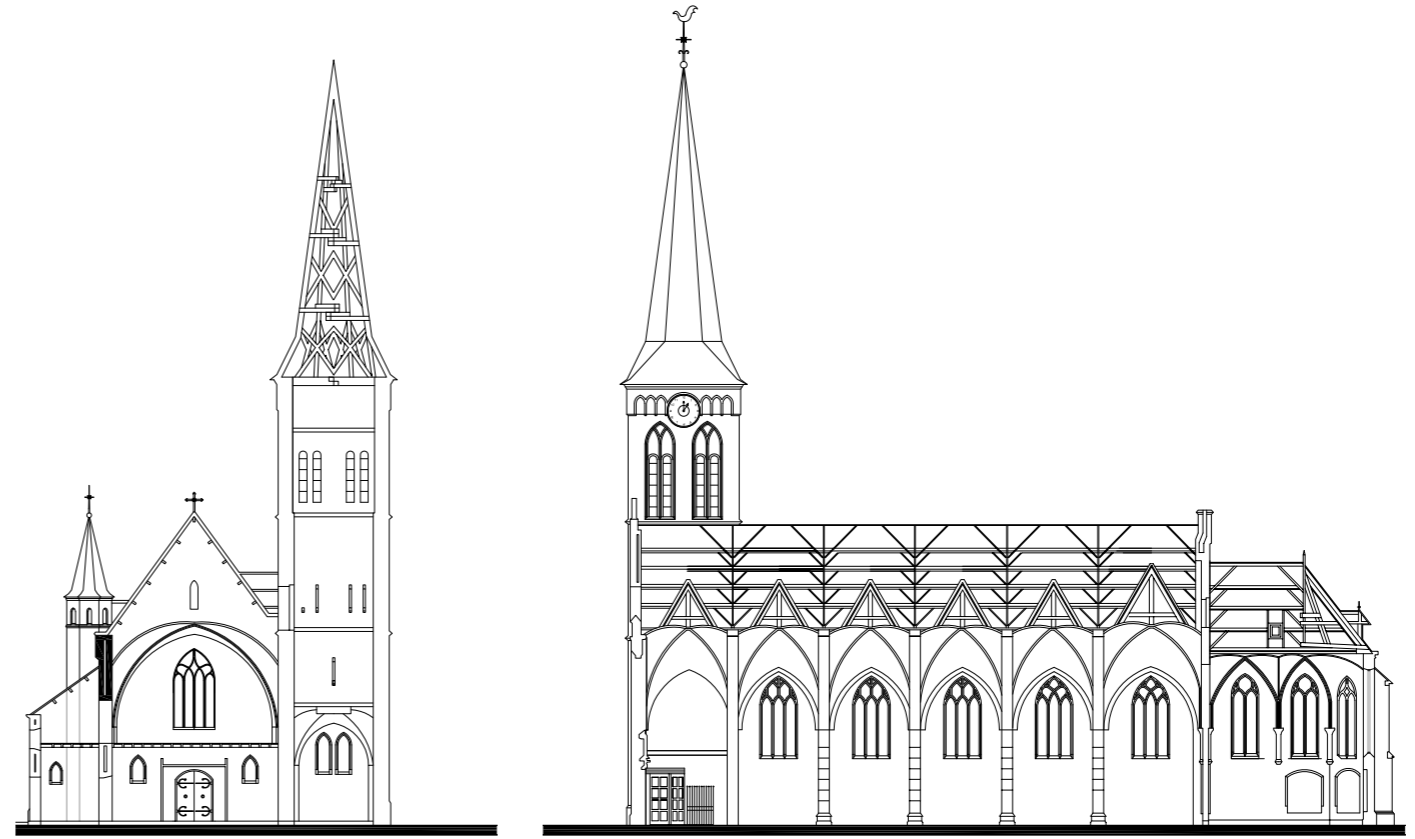
- ▶ prima

Bouwkundige tekeningen

Sint Johannes Evangelist Meterik

Plattegrond (schaalloos)

Doorsnede (schaalloos)

Aanzichten (schaalloos)

► 14. Sint Theresiakerk Kronenberg

I. Basisinformatie

- **Adres:** Meerweg 8
5976 NT Kronenberg
- **Kadastraalnr:** Sevenum G 3915
- **Waardering:** Rijksmonument 526557
- **Bouwjaar:** 1931
- **Architect:** Valk, Hendrik
- **Kunstenaars:** Vos, Charles
Smeets, René
- **Soort gebouw:** Parochiekerk
- **Wettelijke eigenaar:** Rooms Katholieke Federatie
Horst-Sevenum

II. Bouwkundige en cultuurhistorische waarden

De Sint Theresiakerk in Kronenberg is een rijksmonument en is van cultuurhistorische waarde als bijzondere uitdrukking van een geestelijke en een typologische ontwikkeling in de architectuur van rooms-katholieke kerkgebouwen in de eerste decennia van de 20ste eeuw.

De kerk bezit architectuurhistorische waarde vanwege haar bijzondere belang voor de geschiedenis van de architectuur, voor het oeuvre van de architect H.W. Valk, wegens de hoogwaardige esthetische kwaliteiten van het ontwerp en het bijzondere materiaalgebruik en de inrichting.

De kerk bezit een stedenbouwkundige functie wegens de bijzondere betekenis van het object voor het aanzien van Kronenberg. De kerk is tenslotte van algemeen belang op grond van de architectonische gaafheid van ex- en interieur en de cultuur- en architectuurhistorische zeldzaamheid.

Het gebouw werd in 1931 in de stijl van het **traditionalisme** gebouwd en is ontworpen. Het gebouw is een compacte **kruiskerk**, bestaande uit een schip met lagere zijbeuken, een driezijdig gesloten koor en korte dwarsbeuken. Aan de westzijde rijst een zware toren op, geflankeerd door naar voren doorgetrokken zijbeuken. De gevels zijn opgetrokken in **donkerroodbruine handvorm baksteen** en voorzien van baksteentracering met tweepassen in spitsboogvensters. Het **zadeldak** is gedekt met geglazuurde Hollandse pannen en bekroond met pironnen en een smeedijzeren kruis met windvaan.

Het interieur wordt gekenmerkt door hoge gemetselde spitsbogen op natuurstenen consoles, een bakstenen plafond met versieringen in de nokken en meerdelige ribgewelven. Het hoofdaltaar en de zijaltaren zijn uitgevoerd in gewolkt marmer, met reliëfs van Ch. Vos en glas-in-lood vensters van René Smeets. Het kerkorgel is een tweemanaals instrument van Verschuieren Orgelbouw uit 1943.

III. Ensemble en stedenbouwkundige waarden

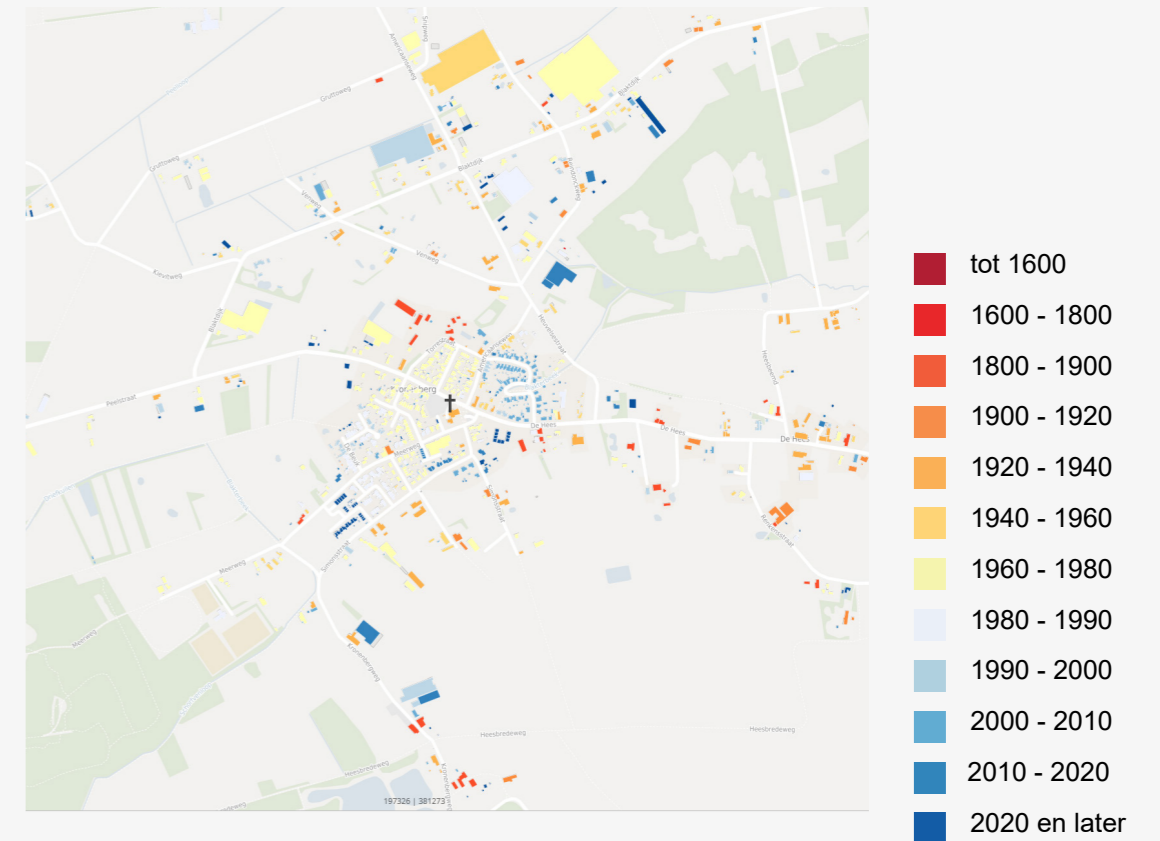
De kerk in Kronenberg vormt een belangrijk cultuurhistorisch herkenningspunt binnen de dorpskern. De kerk is gesitueerd aan de rand van de toenmalige bebouwing, waar zij door haar markante toren en trapgevel een duidelijke visuele dominantie heeft.

Hoewel de pastorie direct tegen de kerk is aangebouwd, maakt zij geen deel uit van de formele monumentale registeromschrijving van de kerk. Toch is er ruimtelijk en functioneel wél sprake van een ensemble werking. Kerk en pastorie zijn samen gepositioneerd op een open plek aan de Meerweg, waar zij een gezamenlijk silhouet vormen en de overgang tussen het historische dorpslint en het omliggende buitengebied markeren.

Het kerkhof ligt aan de Peelstraat, direct achter de kerk, en vormt van oudsher onderdeel van het kerkcomplex.

Situatiekaart

Overzichtskartaal bouwjaar

Kronenberg ontwikkelde zich oorspronkelijk als een lintnederzetting langs oude wegen die vanuit Sevenum richting de Peel liepen, in het bijzonder langs de route die bekend stond als de Hees.

Echte dorpsvorming kwam pas op gang in de 20e eeuw. De stichting van een eigen parochie in 1930 en de bouw van zowel een school (1930) als de Theresia van het kind Jezuskerk (1931–1932) vormden het keerpunt in de ruimtelijke ontwikkeling. Deze voorzieningen creëerden een nieuw dorpshart.

Vanaf de jaren dertig ontwikkelde Kronenberg zich verder door verdichting rond de Meerweg, Simonsstraat en de Kronenbergweg. De kerk en de pastorie fungeerden als nieuwe centrale ankerpunten in dit landschap, terwijl de omliggende agrarische bedrijven het buitengebied bleven domineren.

In de tweede helft van de 20e eeuw volgde geleidelijke uitbreiding in de vorm van nieuwe woonbebouwing aan de randen van de bestaande kern. De huidige dorpsstructuur wordt gekenmerkt door een kleine, compacte kern met herkenbare linten en een open agrarisch landschap aan de randen.

IV. Maatschappelijke waarden

peildatum 2024-2025

Sociaal-maatschappelijke factoren

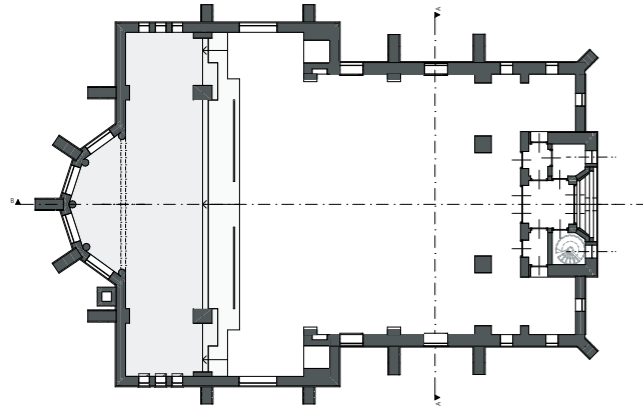
- ▶ aantal inwoners Kronenberg: 1.125
- ▶ aantal gebruikers huidige kerk: 20
- ▶ aantal vrijwilligers: 40

Staat gebouw

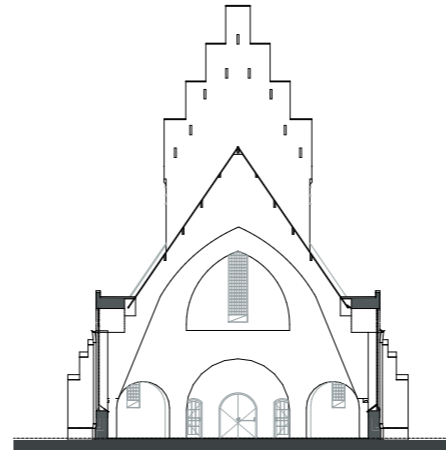
- ▶ prima

Bouwkundige tekeningen

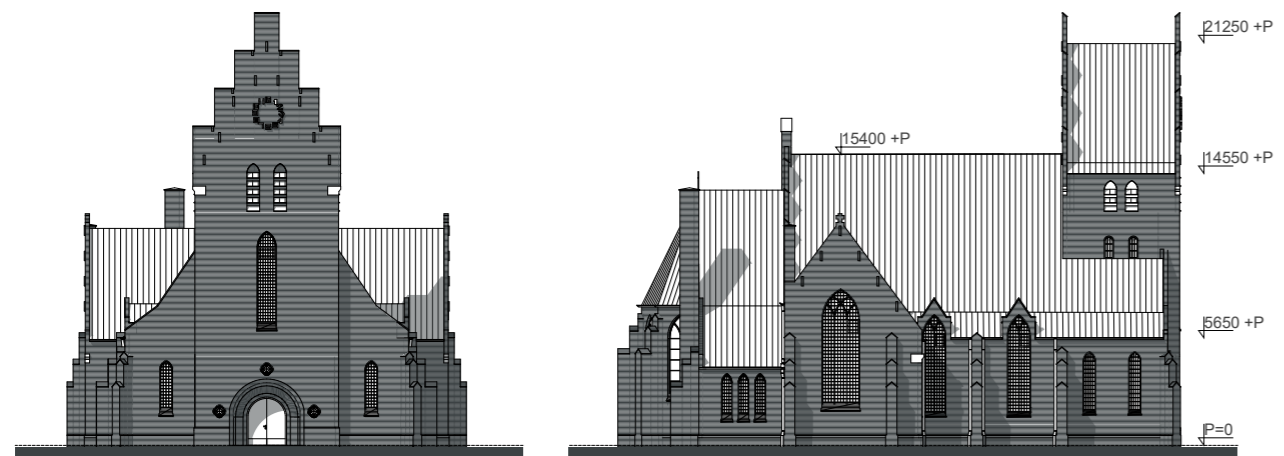
H. Theresia van het kind Jezus Kronenberg

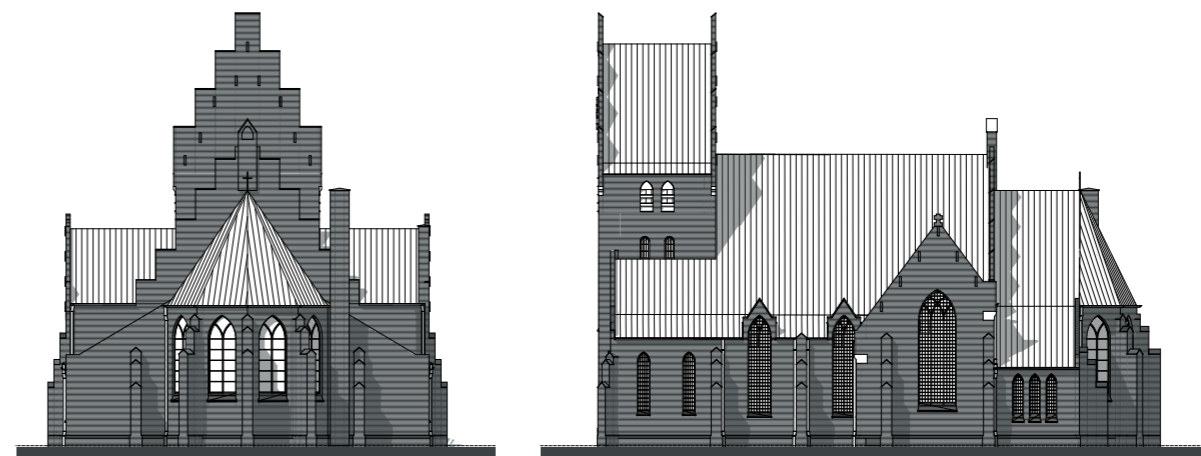
Plattegrond (schaalloos)

Doorsnede (schaalloos)

Aanzichten (schaalloos)

► 15. Sint Fabianus en Sebastianus Sevenum

I. Basisinformatie

- **Adres:** Markt 1
5975 BH Sevenum
- **Kadastraalnr:** Sevenum L 172
- **Waardering:** Gemeentelijk monument
- **Bouwjaar:** 1954
- **Architect:** Valk, Hendrik
- **Kunstenaars:** van Woerkom, Wim
- **Soort gebouw:** Parochiekerk
- **Wettelijke eigenaar:** Rooms Katholieke Federatie Horst-Sevenum
- **Kapellen:** Doopkapel en Mariakapel

II. Bouwkundige en cultuurhistorische waarden

De Sint Fabianus en Sebastianuskerk is een gemeentelijk monument. De huidige **bakstenen kruisbasiliek** met **fronttoren** en centraal bankenplan werd tussen 1954 en 1955 gebouwd naar ontwerp van architect H.W. Valk, na verwoesting van de neogotische hallenkerk van Pierre Cuypers in 1944.

Het exterieur wordt gekenmerkt door rode **baksteen**, **zadeldaken** en een **westelijke toren** met vier geledingen en ingesnoerde spits van 64 meter hoogte. Het voorfront is symmetrisch, met een doop- en Mariakapel aan weerszijden van de toren, en zes traveeën in het middenschip gescheiden door steunberen en lichtbogen. De zijbeuken dienen als processiegangen en de topgevels zijn voorzien van vlechtingen.

Het interieur heeft een centraal bankenplan, hoge boogconstructies op rechthoekige pijlers, gewelven van poriso en baksteen, en een vieringkoepel op granieten zuilen. Het priesterkoor is verhoogd en centraal geplaatst, met sacramentsaltaar en communiebanken, omringd door kapellen en zijkoortjes.

De glas-in-loodramen, onder andere van Daan Wildschut, zijn belangrijke kunsthistorische elementen en sluiten aan bij het rijke naoorlogse glaskunst-erfgoed in Limburg. Het tweemanuaals orgel uit 1957 werd vervaardigd door Verschueren uit Heythuysen.

De kerk heeft cultuurhistorische waarde vanwege haar typologie, architectuur en rol als bedevaartsoord.

III. Ensemble en stedenbouwkundige waarden

De Fabianus en Sebastianuskerk is gelegen in de kern van Sevenum aan de kruising van wegen die leiden naar Horst, Grubbenvorst en Maasbree. Ten zuiden van de kerk ligt het Raadhuisplein met winkels en het gemeentehuis. Iedere donderdagmiddag is hier weekmarkt.

De bebouwing rond de kerk stamt deels uit de vroege 20ste eeuw en is deels van recente datum. Het kerkhof is achter de kerk gelegen. Achter het koor van de kerk, aan de Kerkstraat, ligt de 19de-eeuwse pastorie. De kerk markeert het centrum van het dorp en is een provinciaal monument en sinds 1999 een gemeentelijk monument.

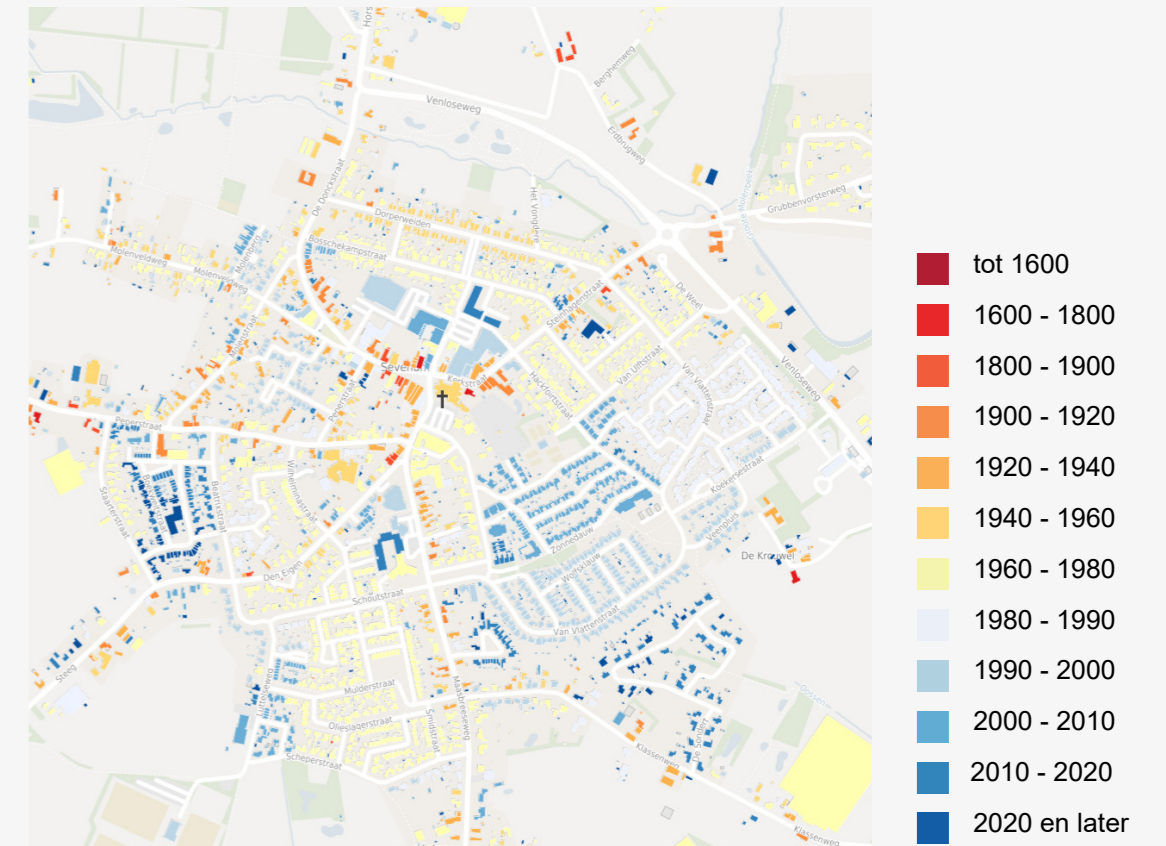
De kerkhofpoort en kerkhofkapel zijn overblijfselen van de verbouwing/uitbreiding van de oude kerk in 1879-80 naar plannen van P.J.H. Cuypers.

Situatiekaart

Legenda

- kerkgebouw
- overige bebouwing
- groen
- verhardingen
- rijksmonumenten
- andere monumenten
- + kerkhof
- P parkeren

Overzichtskartaat bouwjaren

Rond 1200 stond er op de plek van de huidige kerk al een houten kerkje, dat de eerste duidelijke dorpskern vormde. Deze kerk werd rond 1300 vervangen door een stenen gebouw, wat wijst op een groeiende, stabielere gemeenschap. De bebouwing concentreerde zich in deze periode rond het religieuze centrum en bestond uit verspreide boerderijen en erven op de omliggende landbouwgronden.

In de late middeleeuwen nam de dorpsbebouwing geleidelijk toe, mede door landbouwexpansie. In de 19e eeuw veranderde het dorp sterker van vorm. Groeiende bevolking en landbouwproductie leidden tot uitbreiding van de bebouwing. In 1879 werd de oude kerk vervangen door een grote neogotische hallenkerk van Pierre Cuypers, een gebouw dat het centrum verder vorm gaf en de ruimtelijke structuur van het dorp versterkte. In dezelfde eeuw werd ook het kerkhof verplaatst van direct rond de kerk naar een plek erachter, omdat daar open veld beschikbaar was.

Vanaf de tweede helft van de 20e eeuw groeide Sevenum verder uit met nieuwe woonwijken rond de historische kern. Toch bleef de structuur van het dorp herkenbaar als een agrarisch gegroeid kerk- en marktcentrum, met daaromheen geleidelijk uitgebreid woongebied.

IV. Maatschappelijke waarden

peildatum 2024-2025

Sociaal-maatschappelijke factoren

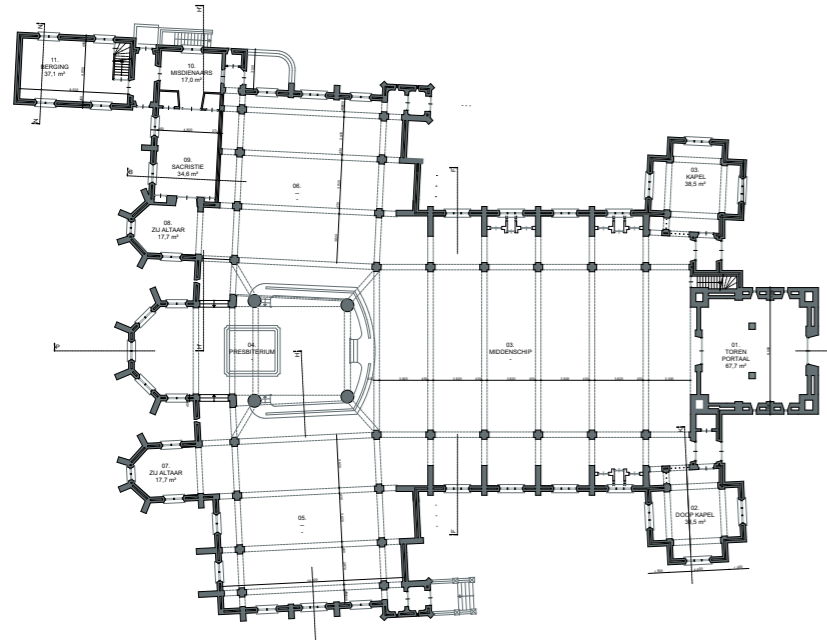
- ▶ aantal inwoners Sevenum: 6.890
- ▶ aantal gebruikers huidige kerk: 100
- ▶ aantal vrijwilligers: 110

Staat gebouw

- ▶ prima, verwarmingsketel kerk moet vervangen worden.

Bouwkundige tekeningen

Sint Fabianus en Sebastianus Sevenum

Plattegrond (schaalloos)

Doorsnede (schaalloos)

Aanzichten (schaalloos)

▶ 16. OLV Onbevlekt Ontvangenkerk Evertsoord

I. Basisinformatie

- ▶ **Adres:** *Patersstraat 4
5977 NM Evertsoord*
- ▶ **Kadastraaln:** *Sevenum M 109*
- ▶ **Waardering:** *gemeentelijk monument*
- ▶ **Bouwjaar:** *1956*
- ▶ **Architect:** *Weegels, Pierre*
- ▶ **Kunstenaars:** *Kleuskens, Piet
Grauw, Pierre de
Thissen, Jos
Tillemans, Jan (OMI)
Vos, Charles
Schoenmakers, Piet*
- ▶ **Soort gebouw:** *kerkgebouw*
- ▶ **Wettelijke eigenaar:** *Justitie*

II. Bouwkundige en cultuurhistorische waarden

De Onze Lieve Vrouw Onbevlekt Ontvangenkerk maakt deel uit van het voormalige kloostercomplex van de paters Oblaten. Dit complex is aangemerkt als gemeentelijk monument.

Sinds 1976 huisvest het de Penitentiare Inrichting "Ter Peel". Alleen de ingang van de kerk is buiten de hekken gebleven van de omheining van de penitentiare inrichting. De kerk ligt in een parkachtig aangelegde kloostertuin, met moestuinen en (vroeger) boomgaarden. Het gebouw is een **niet-georiënteerde kruiskerk met zijbeuk**, opgebouwd in baksteen, en heeft een centrale opstelling met vijf traveeën voorzien van rondbogen.

De bouw van de kerk begon in 1955 naar ontwerp van architect Pierre Weegels, met financiering via de Peelbewoners en bijdragen van gemeente, provincie en bisdom. Op 31 mei 1956 vond de inzegening plaats, en in 1957 werd het rectoraat opgericht. De kerk diende zowel als klooster- en novicenkapel van de paters als parochiekerk voor de Peelgemeenschap.

Het exterieur heeft een zadeldak met verbeterde Hollandse pannen en een opengewerkte dakruiter. De gevels tonen vlechtingen, een roosvenster en segmentboogvensters.

Het interieur is **sober en functioneel**, met kruisgewelven, bakstenen muren in wild verband, een sacramentsaltaar van Rosé Aurore en kapellen aan de zijbeuken. Het koor heeft drie rondbogige nissen, in de middelste nis bevindt zich het tabernakel. Boven de ingang bevindt zich een zangtribune, en de kerk bevat een tweeklaviers orgel van de Gebrs. Vermeulen uit 1962.

► 17. De Schuilplaats Horst

I. Basisinformatie

- **Adres:** *Gastendonkstraat 2
5961 JX Horst*
- **Kadastraalnr:** *Horst B 8318*
- **Waardering:** *Niet-Karakteristiek*
- **Bouwjaar:** *1987*
- **Architect:** *Ben Keijsers*
- **Wettelijke eigenaar:** *Stichting Evangelisatie Limburg*

II. Bouwkundige en cultuurhistorische waarden

Het gebouw is een voormalig jeugdcentrum en is in 2012 aangekocht door Stichting Evangelisatie Limburg.

Heden ten dage is het gebouw in gebruik als 'De Schuilplaats', waar de hervormd-gereformeerde evangelisatie te Horst samen komt.

► 18. Norbertuskerk Horst

I. Basisinformatie

- **Adres:** *Gebr. van Doornelaan 25
5961 BA Horst*
- **Kadastraalnr:** *Horst N 2694*
- **Waardering:** *gemeentelijk monument*
- **Bouwjaar:** *1962-1963*
- **Bouwpastoor:** *L.A. Theunissen*
- **Architect:** *Koldewey, Hans (H.M)*
- **Soort gebouw:** *Voormalige parochiekerk,
thans in gebruik als schoolge-
bouw*
- **Wettelijke eigenaar:** *Stichting Dynamiek Scholen-
groep*

II. Bouwkundige en cultuurhistorische waarden

De Sint-Norbertuskerk is een voormalige rooms-katholieke kerk. De kerk, gebouwd in 1962-1963, is een ontwerp van architect Hans (H.M.) Koldewey in de stijl van het modernisme.

Het betreft een zaalkerk op een rechthoekig grondplan, uitgevoerd in betonskeletbouw bekleed met gele baksteen met een plat dak.

De kerk werd gebouwd als het religieuze en sociale middelpunt van de toen nieuwe woonwijk Veld-Oostenrijk, ten noorden van het centrum van Horst. De toren fungeert als een landmark in de omgeving.

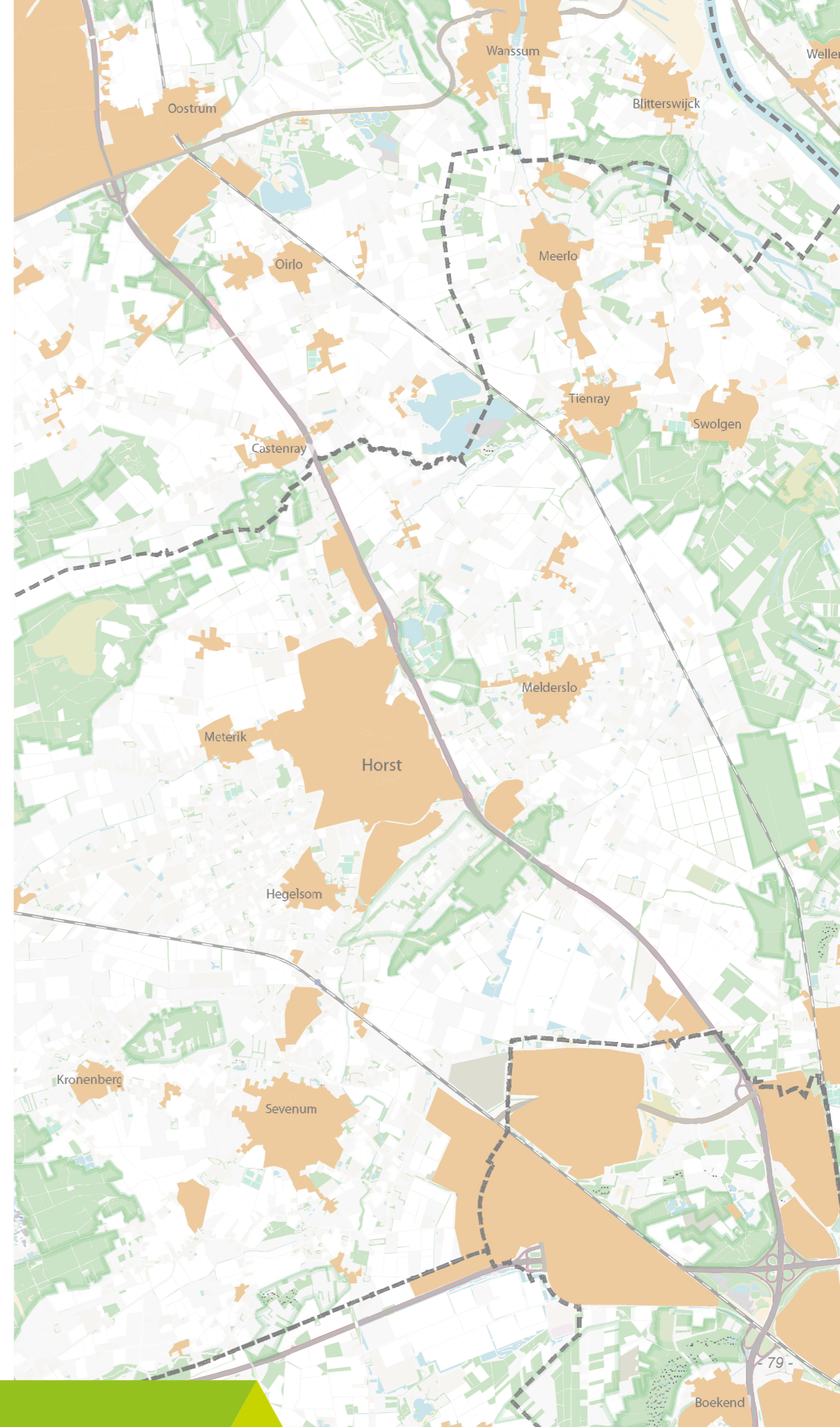
Het interieur was oorspronkelijk zeer sober, maar werd verrijkt met specifieke kunstwerken. Jan Koldewey (broer van de architect) ontwierp de doopvont, tabernakel, processiekruis en kandelaars. De monumentale glaswand in de oostgevel, met abstracte vormen in rood en grijs, werd ontworpen door Jacques Frencken.

De H. Norbertuskerk in Horst is een cultuurhistorisch waardevol gebouw dat symbool staat voor de wederopbouw en de uitbreiding van Horst in de jaren zestig. Het gebouw is ontworpen in een moderne, sobere stijl, kenmerkend voor de naoorlogse kerkarchitectuur.

De Norbertuskerk is per 1 februari 2011 onttrokken aan de eredienst. Vanaf 2015-2016 is het gebouw, na een grondige verbouwing en gedeeltelijke sloop, in gebruik genomen als schoolgebouw voor basisschool De Twister en als "Huis van de Wijk".

Bijlage 1 - Behoeften en kansen vanuit de participatie

Pastorale Visie Federatie Maasdorpen (5, 10 en 20 jaar)

Visie op 5 jaar

In de komende vijf jaar ontwikkelt de federatie Maasdorpen zich tot een meer geconcentreerde en missionair gerichte parochiegemeenschap. Vanuit de huidige realiteit van afnemende middelen en betrokkenheid wordt bewust gekozen voor een bundeling van krachten, met als uitgangspunt de aanwijzing van één hoofdkerk voor de gehele federatie. Deze kerk vormt het centrum van het sacramentele leven, waar de viering van de Eucharistie en de bediening van de sacramenten op waardige en duurzame wijze kunnen plaatsvinden.

Daarnaast behouden twee andere kerken binnen de federatie hun religieuze functie. Deze kerken krijgen, waar passend, een aanvullende invulling die ontmoeting en betrokkenheid bij de lokale gemeenschap ondersteunt. De Lourdesgrot in Tienray blijft behouden als herkenbare plaats van gebed en devotie, met een eigen betekenis voor de regio.

Voor de kerkgebouwen in Meerlo, Tienray, Broekhuizen en Grubbenvorst wordt ingezet op een zorgvuldige herbestemming. Dit gebeurt met respect voor het religieuze karakter en het aanwezige erfgoed, en in nauwe afstemming met parochie, gemeente en lokale gemeenschap. Tegelijk blijft de pastorale aanwezigheid in deze dorpen gewaarborgd door nieuwe vormen van nabijheid, zoals kleinschalige gebedsmomenten, ontmoeting en diaconale initiatieven.

Het pastoraal team richt zich nadrukkelijk op zichtbare aanwezigheid in de dorpen en op het versterken van de band met de lokale gemeenschap. Niet alleen binnen de kerkgebouwen, maar juist ook daarbuiten wordt gezocht naar contactmomenten en kansen om het geloof ter sprake te brengen in het dagelijks leven.

Visie op 10 jaar

Op middellange termijn is de federatie uitgegroeid tot een vitale geloofsgemeenschap waarin concentratie en nabijheid elkaar versterken. De hoofdkerk functioneert als een levendig centrum van liturgie, catechese en evangelisatie, met een uitstraling naar de gehele regio.

De twee overige kerken met religieuze functie hebben een duidelijk profiel ontwikkeld en vervullen een aanvullende rol binnen het geheel. Door een combinatie van liturgie, gebed en passend nevengebruik dragen zij bij aan een duurzame aanwezigheid van de Kerk in de verschillende dorpskernen.

In de dorpen waar kerkgebouwen zijn herbestemd, zijn nieuwe vormen van kerk-zijn gegroeid. Kleine geloofsgemeenschappen, pastorale initiatieven en diaconale aanwezigheid zorgen ervoor dat de Kerk ook daar zichtbaar en betrokken blijft. Deze ontwikkeling vraagt om een nauwe samenwerking binnen de federatie en met andere parochies in het dekenaat, met name op het gebied van catechese en vorming.

Visie op 20 jaar

Op langere termijn is de federatie Maasdorpen uitgegroeid tot een missionaire gemeenschap van gemeenschappen, waarin het geloof wordt beleefd in verschillende vormen en op verschillende plaatsen. De hoofdkerk blijft het herkenbare centrum van het sacramentele leven, gedragen door een gemeenschap die bewust kiest voor geloof en betrokkenheid.

De aanvullende kerken en gebedsplaatsen ondersteunen deze zending en bieden ruimte voor ontmoeting, stilte en gebed. Tegelijk is de Kerk aanwezig gebleven in alle dorpskernen, ook waar geen kerkgebouw meer voor de eredienst beschikbaar is. Door flexibele en eigentijdse vormen van presentie blijft het Evangelie nabij in het dagelijks leven van mensen.

Deze ontwikkeling vraagt om een blijvende pastorale vernieuwing: een beweging van behoud naar zending, van vanzelfsprekendheid naar een bewuste en gedragen keuze voor het geloof, en van structuren naar levende gemeenschappen. In vertrouwen op Gods voorzienigheid groeit zo een Kerk die, ook in kleinheid, levend, zichtbaar en betekenisvol aanwezig blijft in de samenleving en nabij is aan mensen in hun dagelijks leven.

Pastorale Visie Federatie Horst-Sevenum (5, 10 en 20 jaar)

Visie op 5 jaar

In de komende vijf jaar ontwikkelt de federatie Horst–Sevenum zich tot een meer geconcentreerde en missionair gerichte parochiegemeenschap. Uitgangspunt is de aanwijzing van de Sint Lambertuskerk in Horst als hoofdkerk voor de gehele federatie. Deze kerk vormt het centrum van het sacramentele leven, waar de viering van de Eucharistie, de bediening van de sacramenten en de liturgische vorming op duurzame en waardige wijze worden geborgd.

Daarnaast behouden enkele kerken een aanvullende religieuze functie binnen de federatie. De kerk in Sevenum blijft functioneren als belangrijke dorpskerk met ruimte voor liturgie, catechese en gemeenschapsvorming. De kerk in Meterik behoudt haar functie mede vanwege het gebruik door de Poolse gemeenschap. De kerk in Griendtsveen blijft behouden als kleinschalige kerk met een eigen karakter, mede gezien de monumentale waarde en de ligging langs belangrijke wandelroutes.

Voor de kerk in Kronenberg wordt ingezet op een combinatie van behoud van een kapel voor gebed en een herbestemming van het overige deel van het gebouw, met name ten behoeve van een huisartsenpraktijk. De kerken in Melderslo, Hegelsom en America worden in deze periode voorbereid op herbestemming, waarbij gezocht wordt naar functies die bijdragen aan de leefbaarheid van de dorpen en passen binnen de ruimtelijke en maatschappelijke context.

De kerk in Evertsoord heeft reeds een nieuwe maatschappelijke functie gekregen en vormt samen met andere voorbeelden, zoals de herbestemde Norbertuskerk als basisschool, een bevestiging dat herbestemming op zorgvuldige wijze kan bijdragen aan de vitaliteit van de gemeenschap.

Tegelijk blijft de pastorale aanwezigheid in alle dorpskernen gewaarborgd door nieuwe vormen van kerkelijke presentie, zoals gebedsmomenten, catechese en diaconale initiatieven, aanvullend op de centrale liturgische structuur.

Visie op 10 jaar

Op middellange termijn is de federatie uitgegroeid tot een stabiele en vitale missionaire gemeenschap, waarin concentratie en nabijheid elkaar versterken. De Sint Lambertuskerk in Horst functioneert als een levendig centrum van liturgie, evangelisatie en gemeenschapsvorming, met een uitstraling naar de gehele regio.

De kerk in Sevenum heeft zich ontwikkeld tot een belangrijke tweede kern binnen de federatie, met een combinatie van liturgie en nevenfuncties. In Meterik blijft de kerk functioneren zolang de Poolse gemeenschap hiervan gebruik maakt; bij eventuele verandering wordt heroverwogen welke rol het gebouw nog kan vervullen.

De kerk in Griendtsveen behoudt haar functie als kleinschalige kerk en gebedsplaats, met aanvullende mogelijkheden voor ontmoeting en recreatief gebruik, passend bij de ligging.

In Kronenberg is een duurzame combinatie gerealiseerd van een gebedsruimte en een maatschappelijke functie, met name op het gebied van zorg. De kerken in Melderslo, Hegelsom en America hebben een nieuwe bestemming gekregen, waarbij functies zoals wonen, zorg of gemeenschapsvoorzieningen bijdragen aan de vitaliteit van de dorpen.

De pastorale aanwezigheid in alle kernen blijft gewaarborgd door een netwerk van kleinere geloofsgemeenschappen en missionaire initiatieven. Catechese en vorming worden in toenemende mate federaal georganiseerd om kwaliteit en continuïteit te waarborgen.

Visie op 20 jaar

Op langere termijn is de federatie Horst–Sevenum uitgegroeid tot een missionaire gemeenschap van gemeenschappen, waarin het geloof wordt beleefd in verschillende vormen en op verschillende plaatsen. De Sint Lambertuskerk in Horst blijft het herkenbare en stabiele centrum van het sacramentele leven, ondersteund door een betrokken en groeiende gemeenschap.

De kerk in Sevenum blijft een belangrijke aanvullende locatie voor liturgie en gemeenschapsvorming, mogelijk in een aangepaste vorm. De kerk in Griendtsveen behoudt haar functie als kleinschalige gebedsplaats met een sterke lokale en recreatieve betekenis.

Andere kerkgebouwen hebben een nieuwe bestemming gekregen, maar blijven in hun nieuwe functie verbonden met de geschiedenis en identiteit van de gemeenschap. Waar mogelijk is ruimte behouden voor gebed en bezinning, zodat de band tussen Kerk en dorp niet verloren gaat.

De Kerk blijft aanwezig in alle dorpskernen, ook waar geen kerkgebouw meer voor de eredienst beschikbaar is. Door flexibele en missionaire vormen van presentie blijft het Evangelie zichtbaar en nabij in het dagelijks leven van mensen.

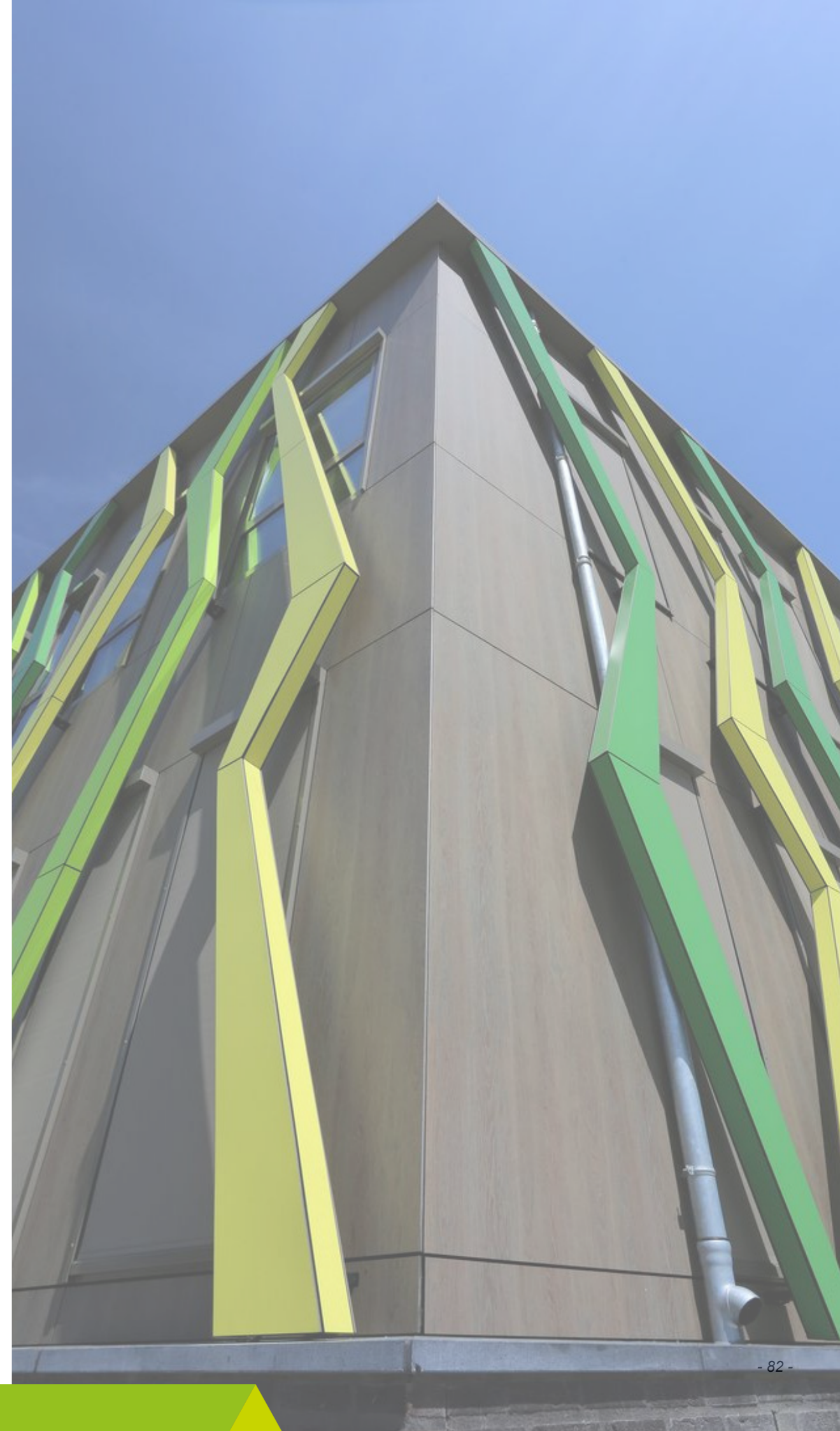
Deze ontwikkeling vraagt om een blijvende pastorale vernieuwing: een beweging van behoud naar zending, van structuren naar levende gemeenschappen en van vanzelfsprekendheid naar een bewuste en gedragen keuze voor het geloof. In vertrouwen op Gods voorzienigheid groeit zo een Kerk die, ook in kleinheid, levend, zichtbaar en betekenisvol aanwezig blijft in de samenleving.

Geïnspireerd door het Evangelie — “Geef je hun maar te eten” — wordt deze roeping verstaan als een opdracht om verantwoordelijkheid te nemen, nabij te blijven en het geloof opnieuw aan te reiken in een veranderende wereld.

Bijlage 2 - Referenties

De opgenomen referentiebeelden geven een beeld van de uiteenlopende mogelijkheden voor herbestemming. In diverse projecten wordt de monumentale ruimtelijkheid van het kerkgebouw benut als uitgangspunt voor nieuwe functies, waarbij eigentijdse ingrepen zorgvuldig worden gecombineerd met het historische karakter. Zowel woon-, werk- als publieksfuncties tonen aan hoe de bestaande architectonische kwaliteiten kunnen worden versterkt en opnieuw toegankelijk gemaakt.

De referentiebeelden illustreren dat functiewijziging niet hoeft te leiden tot verlies van cultuurhistorische waarde, maar juist kan bijdragen aan het duurzaam behoud en toekomstbestendig gebruik van het monument.

Multifunctioneel gebruik

Kerkbanken vervangen door stoelen ten behoeve van flexibiliteit

Symposium in Lebuïnuskerk, Deventer

Bruiloftsfeest in Buiksloterkerk, Amsterdam

Kerk gebruiken voor koersballen

Bruiloftsdiner in Buiksloterkerk, Amsterdam

Trouwerij in Buiksloterkerk, Amsterdam

Ontmoetingscentrum, biljartzaal en atelier in Huis van de Heuvel, Breda

Restaurant/café

Brouwerij, restaurant, café Jopenkerk, Haarlem

Kruisherenhotel, Maastricht

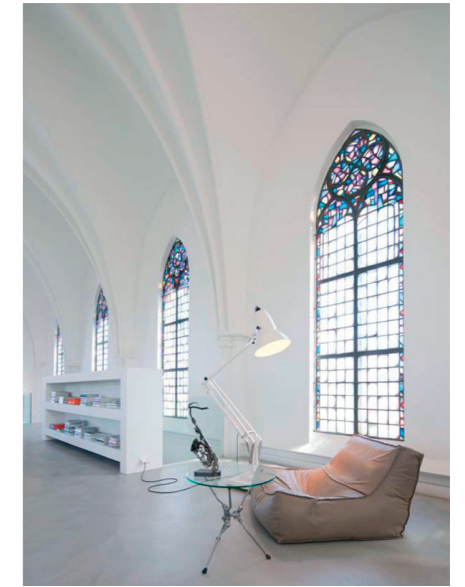
Restaurant in de kerk 'Onze Kerk', Hooge Zwaluwe

Wonen/ B&B

Woning in de Jacobuskerk, Utrecht

Woning in de voormalige Sacramentskerk, Tilburg

B&B in de kerk, Doorwerth

Onderwijs

Plechelmus Daltonschool in voormalige Heilige Hart van Jezuskerk, Hengelo

Edith Steinschool in voormalige klooster, Zijaart

Heilig Hartkerk, Deventer

BS de Twister in voormalige Norbertuskerk, Horst

Bibliotheek

Bibliotheek in de kerk DePetrus, Vught

Bibliotheek Broederkerk, Zutphen

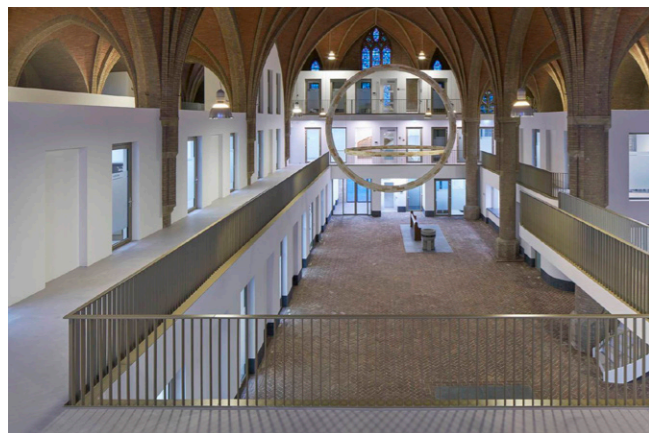

Boekhandel in Dominicanenkerk, Maastricht

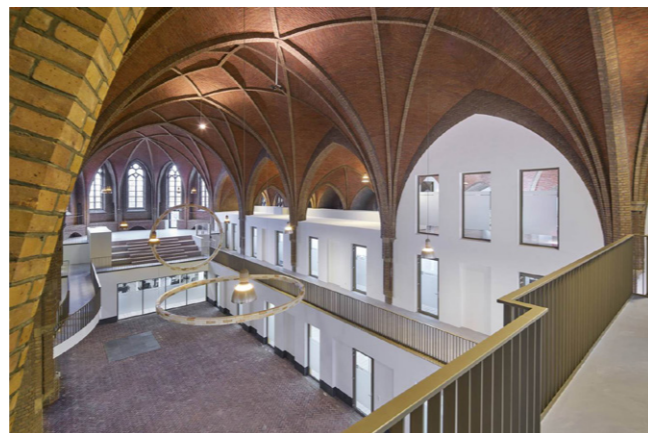
Gezondheidscentrum

Gezondheidscentrum Gulden Hart, Arnhem

Gezondheidscentrum in voormalige Theresiakerk, Borne

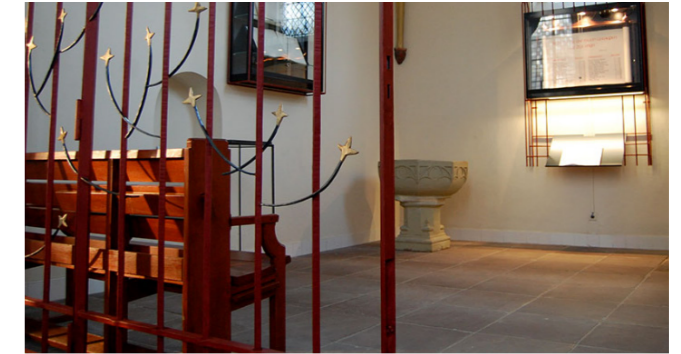
Gertrudis van Nijvelkerk, Heerle - Oomen Architecten

Stiltecentrum

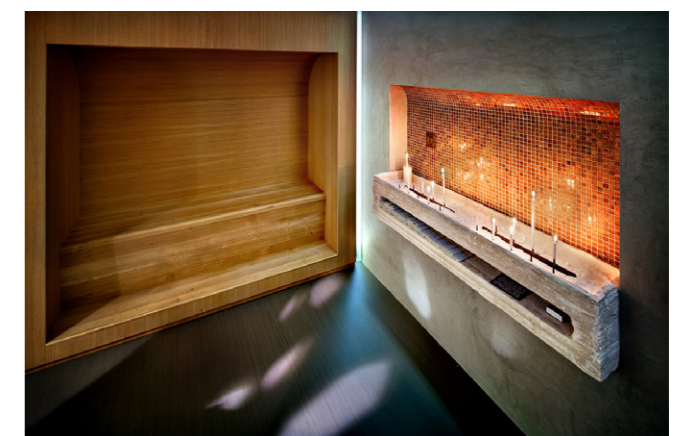
Stiltecentrum in de kerk, Laren (Gld)

Stiltecentrum in de dorpskerk, Twello

Stiltecentrum Stadskapel, Oosterhout

Stiltecentrum VUmc, Amsterdam

Toren - Klimmen

Indoor klimhal Arnhem

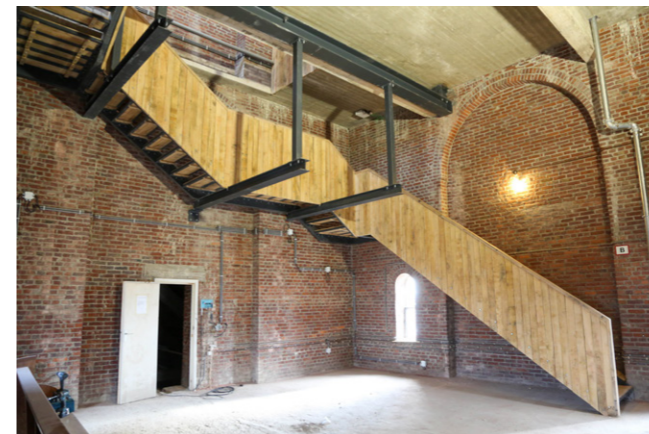

Buiten klimmen Belvedere, Lochem

Klimwand, Overasselt

Toren - Uitzichtpunt

Nieuwe trappen in toren Heilige Nicolaaskerk, Meijel

